

**T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**YETİŞKİN BİREYLERDE ALGILANAN EBEVEYN TUTUMLARI İLE
BENLİK KURGULARI VE PSİKOLOJİK İYİ OLUŞ ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Merve SEVİM ÖZGÜR

Psikoloji Anabilim Dalı

Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı

AĞUSTOS 2022

**T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**YETİŞKİN BİREYLERDE ALGILANAN EBEVEYN TUTUMLARI İLE
BENLİK KURGULARI VE PSİKOLOJİK İYİ OLUŞ ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Merve SEVİM ÖZGÜR
(191287007)**

Psikoloji Anabilim Dalı

Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Nurgül YAVUZER

AĞUSTOS 2022

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek Lisans Tez Onay Belgesi

Enstitümüz, Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı (191287007) numaralı öğrencisi Merve SEVİM ÖZGÜR'ün “Yetişkin Bireylerde Algılanan Ebeveyn Tutumları ile Benlik Kurguları ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı tez çalışması enstitümüzün 09.08.2022 tarihinde yapılan tez savunma sınavında aşağıdaki jüri tarafından *Oy Birliği* ile Yüksek Lisans tezi olarak *Kabul* edilmiştir.

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

Tez Savunma Tarihi: 09.08.2022

- 1) Tez Danışmanı:** Dr. Öğr. Üyesi Nurgül YAVUZER
- 2) Jüri Üyesi:** Dr. Öğr. Üyesi Hakan DUMAN
- 3) Jüri Üyesi:** Dr. Öğr. Üyesi Çare Sertelin MERCAN

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Yetişkin Bireylerde Algılanan Ebeveyn Tutumları ile Benlik Kurguları ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadar ki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim. (09/08/2022)

Merve SEVİM ÖZGÜR

ÖNSÖZ

Tez sürecim boyunca bana destek ve yardımcı olan, katkısı büyük olan saygı değer tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Nurgül Yavuzer'e çok teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitim sürecimde tanıştığım, her daim desteğini ve ilgisini esirgemeyen, beni motive eden sevgili arkadaşım Melike KÜLEKÇİ'ye çok teşekkür ederim.

Hayatıma dahil olduğu lisans eğitim sürecimden bu yana yanımda olan, zorlandığım yerlerde ve her zaman için sabrını, anlayışını, sevgisini ve desteğini en derinden hissettiğim sevgili eşim Günay ÖZGÜR'e çok teşekkür ederim. İkinci ailem olan bu süreçte sevgi ve desteklerini hissettiğim Şengül ÖZGÜR ve Ali ÖZGÜR'e çok teşekkür ederim.

Her daim yanımda olan, eğitim hayatım boyunca da desteklerini hiç esirgemeyen, sevgileriyle beni güçlü kılan sevgili aileme, tanıdığım en güçlü kadın olan canım annem Cemile GÜLSEVEN'e ve canım kardeşim Cemil SEVİM'e çok teşekkür ederim.

Ağustos 2022

Merve SEVİM ÖZGÜR

Psikolog

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	vii
ÇİZELGE LİSTESİ	viii
ÖZET	ix
ABSTRACT	x
1. GİRİŞ	1
1.1 Araştırmanın Amacı	3
1.2 Araştırmanın Soruları	3
1.3 Araştırmanın Önemi	4
1.4 Araştırmanın Sınırlılıkları.....	5
1.5 Araştırmanın Varsayımları.....	6
1.6 Anahtar Kelimeler	6
2. GENEL BİLGİLER	7
2.1 Ebeveyn Tutumları	7
2.1.1 Duygusal Sıcaklık.....	12
2.1.2 Aşırı koruyuculuk.....	13
2.1.3 Reddedicilik	14
2.2 Benlik.....	15
2.3 Benlik Kurgusu	18
2.4. Benlik Kurgusu ve Ebeveyn Tutumları	22
2.5 Psikolojik İyi Oluş.....	25
2.5.1 Psikolojik İyi Oluş Boyutları	27
2.5.2 Psikolojik İyi Oluş ve Ebeveyn Tutumları.....	30
3. YÖNTEM	33
3.1 Araştırmanın Modeli	33
3.2 Araştırmanın Örneklemi	33
3.3 Veri Toplama Araçları.....	33
3.3.1 Kişisel bilgi formu.....	33
3.3.2 Kısaltılmış algılanan ebeveyn tutumları ölçeği-çocuk formu (KAET-Ç) .	34
3.3.3 Aile içinde özerk ilişkisel benlik ölçeği.....	34
3.3.4 Psikolojik iyi oluş ölçeği (PİÖ).....	35
3.4 Veri Toplama İşlemi.....	35
3.5 Verilerin Analizi.....	35
4. BULGULAR	37
4.1 Katılımcıların Demografik Bilgilerine İlişkin Dağılım	37
4.2 Ölçeklerin Normallik Dağılımı	38
4.3 Araştırma Değişkenleri ile Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkilere Dair Bulgular	39
4.4 Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	45
4.5 Algılanan Ebeveyn Tutumlarının Benlik Kurgusu ve Psikolojik İyi Oluş Düzeylerini Yordamasının İncelenmesi	46

4.5.1 Algılanan anne tutumlarının benlik kurgusu düzeylerini yordamasının incelenmesi	46
4.5.2 Algılanan baba tutumlarının benlik kurgusu düzeylerini yordamasının incelenmesi	47
4.5.3 Algılanan anne tutumlarının psikolojik iyi oluş düzeylerini yordamasının incelenmesi	49
4.5.4 Algılanan baba tutumlarının psikolojik iyi oluş düzeylerini yordamasının incelenmesi	49
5. TARTIŞMA	50
5.1 Algılanan Ebeveyn Tutumları ile Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	50
5.2 Benlik Kurguları ile Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	57
5.3 Psikolojik İyi Oluş ile Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	63
5.4 Algılanan Anne ve Baba Tutumlarının Benlik Kurgularını Yordamasının İncelenmesi	64
5.5 Algılanan Anne ve Baba Tutumlarının Psikolojik İyi Oluş Düzeylerini Yordamasının İncelenmesi	68
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	71
6.1 Sonuçlar	71
6.2 Öneriler	72
KAYNAKLAR.....	74
EKLER.....	88
ÖZGEÇMİŞ.....	98

KISALTMALAR

KAET-Ç	: Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği-Çocuk Formu
PIÖ	: Psikolojik İyi Oluş Ölçeği
Ort.	: Ortalama
SS.	: Standart Sapma
SPSS	: Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı

ÇİZELGE LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Çizelge 4.1: Katılımcıların Demografik Özellikleri.....	37
Çizelge 4.2: Normallik Testi Sonuçları	38
Çizelge 4.3: Cinsiyete Göre Algılanan Ebeveyn Tutumları Puanlarının Karşılaştırılması.....	39
Çizelge 4.4: Cinsiyete Göre Benlik Kurgusu Puanlarının Karşılaştırılması.....	40
Çizelge 4.5: Cinsiyete Göre Psikolojik İyi Oluş Puanlarının Karşılaştırılması	40
Çizelge 4.6: Anne Eğitim Durumuna Göre Algılanan Ebeveyn Tutumları Puanlarının Karşılaştırılması.....	40
Çizelge 4.7: (Devamı) Baba Eğitim Durumuna Göre Algılanan Ebeveyn Tutumları Puanlarının Karşılaştırılması	41
Çizelge 4.8: Anne Eğitim Durumuna Göre Benlik Kurgusu Puanlarının Karşılaştırılması.....	42
Çizelge 4.9: Baba Eğitim Durumuna Göre Benlik Kurgusu Puanlarının Karşılaştırılması.....	43
Çizelge 4.10: Anne Eğitim Durumuna Göre Psikolojik İyi Oluş Puanlarının Karşılaştırılması.....	43
Çizelge 4.11: Baba Eğitim Durumuna Göre Psikolojik İyi Oluş Puanlarının Karşılaştırılması.....	44
Çizelge 4.12: Araştırma Değişkenlerinin Arasındaki İlişkiyi İncelemeye Yönelik Korelasyon Analizi Sonuçları.....	45
Çizelge 4.13: Algılanan Anne Tutumlarının Özerk Benlik Değişkenini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	46
Çizelge 4.14: Algılanan Anne Tutumlarının İlişkisel Benlik Değişkenini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları.....	46
Çizelge 4.15: Algılanan Anne Tutumlarının Özerk İlişkisel Benlik Değişkenini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları.....	47
Çizelge 4.16: Algılanan Baba Tutumlarının Özerk Benlik Değişkenini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	47
Çizelge 4.17: Algılanan Baba Tutumlarının İlişkisel Benlik Değişkenini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları.....	48
Çizelge 4.18: Algılanan Baba Tutumlarının Özerk İlişkisel Benlik Değişkenini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları.....	48
Çizelge 4.19: Algılanan Anne Tutumlarının Psikolojik İyi Oluş Değişkenini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları.....	49
Çizelge 4.20: Algılanan Baba Tutumlarının Psikolojik İyi Oluş Değişkenini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları.....	49

YETİŞKİN BİREYLERDE ALGILANAN EBEVEYN TUTUMLARI İLE BENLİK KURGULARI VE PSİKOLOJİK İYİ OLUŞ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

ÖZET

Araştırmada, yetişkin bireylerin çocukluk dönemlerinde algıladıkları ebeveyn tutumları ile benlik kurguları ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma örneklemini İstanbul’da yaşayan 20-45 yetişkin yaş grubunda olan toplamda 365 katılımcıdan oluşmaktadır. Araştırmada “Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği- Çocuk Formu”, “Aile İçinde Özerk-İlişkisel Benlik Ölçeği”, “Psikolojik İyi Oluş Ölçeği (PIÖ)” ve “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; algılanan anne tutumlarından aşırı koruyuculuk düzeyinin kadınlarda daha yüksek olduğu saptanmıştır. Algılanan baba tutumlarında duygusal sıcaklık ve aşırı koruyuculuk kadınlarda daha yüksek; reddedicilik ise erkeklerde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Algılanan anne tutumlarından duygusal sıcaklık düzeyinin lise mezunu annesi olan katılımcılarda daha yüksek olduğu saptanmıştır. Algılanan anne tutumlarından reddedicilik düzeyinin lise mezunu annesi olan katılımcılarda daha düşük olduğu saptanmıştır. Algılanan baba tutumlarından duygusal sıcaklık, reddedicilik ve aşırı koruyuculuk tutumunun babanın eğitim durumuna göre farklılaşmadığı saptanmıştır. Özerk benlik ve özerk ilişkisel benlik düzeyinin kadınlarda, erkeklere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. İlişkisel benlik düzeyinin okula gitmemiş annesi olan katılımcılarda; ilkökul, ortaokul, lise, üniversite ve üstü mezunu annesi olan katılımcılardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Özerk benlik ve özerk ilişkisel benlik düzeyinin annenin eğitim durumuna göre farklılaşmadığı saptanmıştır. Aynı zaman bu araştırmada özerk benlik, ilişkisel benlik ve özerk ilişkisel benlik düzeyinin babanın eğitim durumuna göre farklılaşmadığı saptanmıştır. Algılanan anne tutumlarından duygusal sıcaklık ve aşırı koruyuculuk düzeyinin pozitif yönde özerk benlik düzeyini yordadığı saptanmıştır. Algılanan anne tutumlarından duygusal sıcaklık pozitif yönde; reddedicilik negatif yönde ilişkisel benlik düzeyini yordadığı saptanmıştır. Algılanan anne tutumlarından duygusal sıcaklık düzeyinin pozitif yönde özerk ilişkisel benlik düzeyini yordadığı saptanmıştır. Algılanan baba tutumlarından duygusal sıcaklık ve aşırı koruyuculuk düzeyinin pozitif yönde özerk benlik puanlarını yordadığı saptanmıştır. Algılanan baba tutumlarından duygusal sıcaklık pozitif yönde; reddedicilik düzeyinin ise negatif yönde ilişkisel benlik düzeyini yordadığı saptanmıştır. Algılanan baba tutumlarından duygusal sıcaklık düzeyinin pozitif yönde özerk ilişkisel benlik düzeyini yordadığı saptanmıştır. Algılanan anne tutumlarından duygusal sıcaklık düzeyinin pozitif yönde psikolojik iyi oluş düzeyini yordadığı saptanmıştır. Algılanan baba tutumlarından duygusal sıcaklık pozitif yönde; reddedicilik düzeyinin ise negatif yönde psikolojik iyi oluş düzeyini yordadığı saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Ebeveyn Tutumları, Benlik, Benlik Kurgusu, Psikolojik İyi Oluş*

EXAMINATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN PERCEIVED PARENTAL ATTITUDES IN ADULTS, SELF-CONSTRUALS AND PSYCHOLOGICAL WELL-BEING

ABSTRACT

In the study, it was aimed to examine the relationship between parental attitudes perceived by adults in their childhood, self-construals and psychological well-being. The research sample consists of a total of 365 participants in the age group of 20-45 adults living in Istanbul. "Abridged Perceived Parental Attitudes Scale-Child Form", "Autonomous-Relational Self Scale in Family", "Psychological Well-Being Scale (PII)" and "Sociodemographic Information Form" were used in the study. As a result of the research; It was determined that the level of overprotection from perceived maternal attitudes was higher in women. Emotional warmth and overprotection in perceived father attitudes were higher in women; Rejection was found to be higher in males. It was determined that the level of emotional warmth, one of the perceived maternal attitudes, was higher in the participants who had high school graduate mothers. It was determined that the level of rejection, one of the perceived maternal attitudes, was lower in the participants who had high school graduate mothers. It was determined that emotional warmth, rejection and overprotective attitudes among the perceived father attitudes did not differ according to the educational status of the father. It was determined that the level of autonomous self and autonomous relational self were higher in women than in men. In the participants who had mothers who did not go to school, the relational self level was; It was determined that it was significantly higher than the participants whose mothers graduated from primary, secondary, high school, university and higher. It was determined that the level of autonomous self and autonomous relational self did not differ according to the education level of the mother. At the same time, in this study, it was determined that the level of autonomous self, relational self and autonomous relational self did not differ according to the educational status of the father. It was found that the level of emotional warmth and overprotection from perceived maternal attitudes positively predicted the level of autonomous self. Emotional warmth from perceived maternal attitudes is positive; It was found that rejection negatively predicted the level of relational self. It was found that the level of emotional warmth, one of the perceived maternal attitudes, positively predicted the level of autonomous relational self. It was found that the level of emotional warmth and overprotection, which are among the perceived father attitudes, positively predicted the autonomous self scores. Emotional warmth from perceived father attitudes was positive; it was found that the level of rejection predicted the level of relational self negatively. It was found that the level of emotional warmth, one of the perceived father attitudes, positively predicted the level of autonomous relational self. It was determined that emotional warmth level, one of the perceived maternal attitudes, positively predicted the level of psychological well-being. Emotional warmth from perceived father attitudes was positive; it was found that the level of rejection negatively predicted the level of psychological well-being.

Keywords: *Parental Attitudes, Self, Self-Construction, Psychological Well-Being*

1. GİRİŞ

Aile, bireyin gelişim sürecini etkileyen en önemli faktörlerden biridir. Bireyin içine doğduğu, öğrenmelerinin başladığı, sosyal deneyimler kazandığı, geliştiği ve hayata hazırlandığı ilk yerdir. Ailenin çocuğa sergilediği tutumlar ise, çocuk üzerinde kalıcı ve önemli bir etki bırakmaktadır (Yavuzer, 1990). Bu nedenle, literatürde pek çok araştırmacının ebeveyn tutumlarına dair çalışmalar yaptığı görülmektedir.

Ebeveyn tutumları, ebeveynlerin çocuklarını yetiştirdiği süreçte, onlara karşı sergilediği davranış kalıpları olarak tanımlanmaktadır (Darling ve Steinberg, 1993). Arrindel ve diğerleri (1998) algılanan ebeveyn tutumlarını duygusal sıcaklık, aşırı koruyuculuk ve reddedicilik olmak üzere üç boyutta ifade etmiştir. Ebeveynin destekleyici, ilgili, duyarlı ve uyarıcı tutumları duygusal sıcaklık boyutunu oluşturmaktadır. Aşırı koruyucu tutumlar, ebeveynin müdahale şeklindeki kontrolcülüğünü, çocuğun güvende olduğuna dair yüksek kaygılarını ve çocuğun yaşadıklarını öğrenmeye dair aşırı taleplerini içermektedir. Reddedicilik ise, ebeveynin eleştiren, cezalandıran, istismar eden, düşmanlık barındıran davranışlarını kapsamaktadır.

Çocukların kendilerini algılama biçimleri ve ebeveynleri ile olan ilişkileri, ebeveynlerin çocuklarına karşı yaptığı değerlendirmelerden etkilenmektedir (Kulaksızoğlu, 2014). Çocuğun yetişkin yaşamında özerk bir birey olması, sağlıklı ve tutarlı ilişkiler içinde olduğu uyumlu ve özgür bir aile ortamında yetişmesi ile mümkündür. Bu nedenle sürekli gelişen çocuk için anne ve baba örnek olarak çocuğun kişiliğini etkilemektedir. Ayrıca çocuk özdeşim modeli olan ebeveynlerinden edindiklerini, onlarla benzer tutumlar göstererek ifade etmektedir (Yavuzer, 1986).

Çocuğun benlik kavramı, yetişkinlerin ona karşı gösterdiği tutumlar ile oluşmaktadır (Yavuzer, 2014). Diğer bir ifadeyle çocukta benlik kavramının gelişiminde ebeveyn tutumları önemli bir etkidir. Bireylerin gelişim süreçlerindeki deneyimleri ve çevresindeki diğer kişilerle kurdukları etkileşim ile kendilerine dair oluşturdukları algıları benlik olarak tanımlanmaktadır (Altunkaya-Erdoğan, 2020). Benlik

kurgusu ise, bireyin diğerlerinden farklı olan benliği ve diğerleriyle kurduğu ilişkiler ile ilgili duygu, düşünce, tutum ve davranışların tamamı olarak tanımlanmaktadır. (Singelis, 1994).

Kağıtçıbaşı (1996) benliği; ilişkisel, özerk ve özerk/ilişkisel olarak sınıflandırmıştır. Özerk benlik, kendi kararlarını almada ve yaşamını sürdürmede aileden bağımsız olma; ilişkisel benlik, bağımlı özellikler göstererek aile ile her konuda yakın ilişkiler kurma; özerk ilişkisel benlik, kararlarını bağımsız alabilmek ve aynı zamanda aile ile yakın ilişki kurabilmek olarak açıklamaktadır.

Benlik kurgusu özerk ilişkisel benlik olan kişilerin, diğer bireylerle olumlu ilişkiler geliştirdikleri, bağlanma düzeylerinin, mutluluk ve başarılarının, yaşama dair anlam düzeylerinin yüksek olduğu bilinmektedir (Turgut, 2019). Kağıtçıbaşı (1996, 2000) özerk ilişkisel benlik kavramını ortaya atarak, sosyo ekonomik gelişmelerin etkisi ile oluşan aile değişimlerinde ilişkiselliği ve özerkliği birleştirerek, literatürde bulunan karşılıklı bağımlı ve bağımsız benlik türlerine yeni bir tür ekleyerek, benlik kavramına yeni bir boyut getirmiştir. Ayrıca Kağıtçıbaşı, çocuk yetiştirme şekillerinin, sosyo-ekonomik ve kültürel faktörlerin benlik kurgusu gelişiminde etkili olduğunu belirtmiştir.

Ebeveyn tutumlarının benlik kurgularına etkisi konusundaki araştırmalar sınırlı olsa da, literatürde bazı çalışmaların yapıldığı görülmüştür. Musaağaoğlu ve Güre (2005), anne baba tutumları ve özerklik arasındaki ilişkiyi araştırdıkları çalışmada, anne ve babalarının tutumlarını demokratik olarak algılayan ergenlerde, izin verici, ihmalkar ve otoriter olarak algılayan ergenlere göre davranışsal özerkliğin daha yüksek olduğu görülmüştür. İmamoğlu (2003), benlik kurgusu ve çocuk yetiştirme stilleri ilişkisine dair yaptığı araştırmasında algılanan anne ve baba tutumunda kontrolün bireyleşmeyi dolaylı bir şekilde öngördüğünü, algılanan anne baba tutumunda kabul ve sevginin ise ilişkiselliği öngördüğünü ifade etmiştir.

Bireyin olumlu duygulara sahip olmasında anne ve babanın gösterdiği ilgi, sevgi ve kabul etkilidir (Özdemir, 2012). Bu açıdan, algılanan ebeveyn tutumlarının etkilediği kavramlardan birinin de psikolojik iyi oluş olduğu düşünülmektedir. Çocuklar normal bir gelişim süreci geçirebilmeleri için anne ve babanın olumlu tepkilerine ihtiyaç duymaktadır. Bireyin bu ihtiyacı yeterli olarak karşılanmadığında işlevleri olumsuz etkilenmektedir (Rohner, 1975).

Bireyin sosyal ve kişisel ilgileri ile yaşam endişesi konusundaki dengeyi sağlamak amacıyla çaba gösterecek güce sahip olması psikolojik iyi oluş olarak tanımlanmaktadır. Psikolojik iyi oluş için öznel değil, nesnel değerlendirmeler önemlidir. Bu psikolojik iyi oluş ile öznel iyi oluşu birbirinden ayıran temel özelliktir (Ryff, 1989). Özerk olmak, hayat amacına sahip olmak, kendini kabul etmek, olumlu ilişkiler içerisinde olmak, çevresel hakimiyet ve kişisel gelişim psikolojik iyi oluşun boyutlarını oluşturmaktadır (Ryff ve Singer, 2008). Bireyin psikolojik iyi oluşu, hayattaki amaçlarının ve hayatını sürdürürken sahip olduğu potansiyelin farkında oluşuna, çevresindekilerle sağlıklı ilişkiler kurup devam ettirebilmesine bağlıdır (Ryff ve Keyes, 1995).

Ebeveyn tutumları ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmaların olduğu görülmektedir. Yapılan araştırmada demokratik tutum sergileyen ebeveynlere sahip öğrencilere göre otoriter ve koruyucu tutum sergileyen ebeveynlere sahip öğrencilerin psikolojik iyi oluşlarının daha düşük olduğu belirtilmiştir (Demirci, 2013; Şahin, 2013). Soyyiğit (2019) çalışmasında algılanan aşırı koruyucu ve reddedici ebeveyn tutumları ile iyi oluşun ters orantılı bir ilişkiye sahip olduğunu, algılanan duygusal sıcaklık ebeveyn tutumları ile iyi oluşun ise doğru orantılı bir ilişkiye sahip olduğunu ifade etmektedir. Özkan (2014) tarafından yapılan bir çalışmada anne babası demokratik tutumda olan kişilerin, anne babası otoriter, ihmalkar tutumda olan kişilere göre daha fazla olumlu duygulara sahip oldukları görülmektedir.

1.1 Araştırmanın Amacı

Araştırmada, yetişkin bireylerin çocukluk dönemlerinde algıladıkları ebeveyn tutumları ile benlik kurguları ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

1.2 Araştırmanın Soruları

- 1) Yetişkin bireylerin algıladıkları ebeveyn tutumları (duygusal sıcaklık, reddedicilik, aşırı koruyuculuk) ile benlik kurguları (özerk, ilişkisel, özerk-ilişkisel benlik) arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

- 2) Yetişkin bireylerin algıladıkları ebeveyn tutumları (duygusal sıcaklık, reddedicilik, aşırı koruyuculuk) ile psikolojik iyi oluşu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 3) Yetişkin bireylerin algıladıkları ebeveyn tutumları, benlik kurguları ve psikolojik iyi oluş düzeyleri demografik bilgilere (cinsiyet, ebeveyn eğitim düzeyi) göre farklılaşmakta mıdır?

1.3 Araştırmanın Önemi

Çocuğun doğumu ile başlayan yaşamında ebeveyn tutumlarının oldukça önemli bir rolü bulunmaktadır (Aydoğmuş ve diğerleri 2010). Çocuğun yaşamının ileriki dönemlerinde, kişilik özelliklerinin, sosyal ilişkilerinin, zihinsel ve fiziksel gelişiminin, toplum içerisindeki tutum ve davranışlarının oluşmasında ebeveynlerin gösterdiği tutumlar oldukça belirleyicidir. Çocuğun ailede edindiği deneyimlerin, gelişimini şekillendiren en önemli unsurlardan biri olduğu görülmektedir (Yavuzer, 1990). Bu önem doğrultusunda, literatürde ebeveyn tutumları ile ilişkili geçmişten günümüze kadar yapılmış pek çok araştırmaya rastlanmıştır. Benlik kurgusu kavramı da ebeveyn tutumları kadar önemli bir kavramdır. Ebeveyn tutumlarının, bireylerin kendilerine dair algıları olarak ifade edilen benlik kavramının oluşmasında da önemli bir etken olduğu bilinmektedir. Ebeveyn tutumlarının benlik kurgularına olan etkisinin ise yeterince incelenmediği görülmekle birlikte, aralarındaki ilişkiye dair bazı araştırmaların yapıldığı görülmüştür (Keller ve diğerleri, 2003; Karakitapoğlu-Aygün, 2002; Musaağaoğlu ve Güre 2005; İmamoğlu 2003).

Bireyin çocukluk dönemindeki yaşantılarının yetişkinliğe kadar süren etkileri olabileceği bilinmektedir. Bu doğrultuda bireyin şimdiki zamanda sahip olduğu psikolojik iyi oluşunun önemli ölçüde ebeveyn ilişkileri ve geçmişteki deneyimleri ile şekillendiği de bilinmektedir. Bu nedenle ebeveyn tutumlarının psikolojik iyi oluş kavramı ile ele alınmasının anlamlı olacağı düşünülmektedir. Literatürde ebeveyn tutumları ile psikolojik iyi oluşun ilişkilendirildiği çalışmaların sınırlı olduğu görülmekle birlikte yapılan bazı araştırmalar bulunmaktadır (Demirci, 2013; Şahin, 2013). Ayrıca ebeveyn tutumlarının, pozitif psikolojiye ait öznel iyi oluş, iyi oluş, olumlu duygular gibi diğer kavramlarla ilişkisinin incelendiği çalışmaların da olduğu görülmüştür (Özkan, 2014; Soyyiğit 2019).

Bu araştırma ile yetişkin bireylerin çocukluk döneminde algıladıkları ebeveyn tutumları ile benlik kurgusu ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Literatür taramalarında algılanan ebeveyn tutumu ile benlik kurguları ve psikolojik iyi oluşun birlikte incelendiği bir araştırmanın mevcut olmadığı görülmektedir. Araştırmanın bu yönüyle literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Daha önce yapılan ebeveyn tutumu araştırmalarının daha çok çocuk ve ergenlerle yapıldığı görülmüştür. Bu çalışmada yetişkin bireylerle çalışılacak olması da, literatüre sağlayacağı katkı açısından önemli görülmektedir.

Yetişkin bireylerin benlik kurguları ve psikolojik iyi oluşlarına dair ebeveyn tutumlarının etkisinin araştırılması ile benlik gelişimlerini ve psikolojik iyilik hallerini etkileyen faktörlerin, bireyler tarafından daha iyi anlaşılması beklenmektedir. Ayrıca toplumumuzda hakim olan ebeveyn tutumlarının bu araştırma aracılığı ile gözlenecek olması, ebeveynlerin çocuklarına olan tutumlarının etkisi noktasında bilinçlenmesi için bazı çalışmaların yapılmasının önünü açabileceği düşünülmektedir. Bu doğrultuda ailelerin ve toplumun bu konudaki farkındalığını artırmak mümkün olacaktır. Toplumumuzdaki psikolojik problemlerin azalarak, psikolojik iyi oluşun artması yönünde yapılacak çalışmalar konusunda da bu araştırmanın katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Yapılacak bu çalışmanın, pek çok açıdan bakıldığında, hem klinik psikoloji alanına hem de ileride gerçekleştirilecek akademik araştırmalara katkı sunması beklenmektedir.

1.4 Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmadaki sınırlar şu şekildedir:

- Araştırma verileri, Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği-Çocuk Formu, Aile İçinde Özerk İlişkisel Benlik Ölçeği, Psikolojik İyi Oluş Ölçeği soruları ile sınırlıdır.
- Araştırma örneklem açısından İstanbul'da yaşayan 20-45 yaş arası yetişkin bireyler ile sınırlıdır.
- Araştırma ölçekleri, Covid-19 pandemisi nedeniyle katılımcılara çevrimiçi olarak sunulmuştur.

1.5 Araştırmanın Varsayımları

Araştırmadaki varsayımları şu şekildedir:

- Araştırmada kullanılan ölçeklerin, ölçülmek istenen değişkenleri doğru ve güvenilir şekilde ölçtüğü varsayılmaktadır
- Araştırmaya katılan katılımcıların sorulara samimi yanıtlar verdiği varsayılmaktadır.

1.6 Anahtar Kelimeler

- **Ebeveyn Tutumları:** Ebeveynin, çocuğun psikolojik, sosyal ve kişilik gelişimine etki edecek şekilde, belli bir şey, durum ya da nesnelere olumlu ya da olumsuz tepki vermesi eğilimi olarak ifade edilmektedir (Yavuzer, 2008).
- **Benlik:** Bireyin bilişsel ve duyuşsal süreçlerinde ve davranışlarını düzenlemesinde rolü olan yapı olarak açıklanmaktadır (Singelis, 1994).
- **Benlik Kurgusu:** Bireyin duyuğu düşünce ve davranışlarını belirleyen; kendisini, çevresini ve içerisinde bulunduğu dünyayı algılama biçimi olarak ifade edilmektedir (Özcan, 2017).
- **Psikolojik İyi Oluş:** Bireyin diğerleri ile güvenli ve sıcak ilişkiler kurması, bireysel ihtiyaç ve isteklerini karşılayacağı şekilde çevresini oluşturması, kendine dair algısının olumlu olması ve sınırlılıkları olduğunu fark ettiğinde de kendinden memnuniyet duyması, bağımsız ve özerk olabilmesi, var olan kapasitesini fark edip geliştirmeye yönelik hareket edebilmesi, yaşama dair anlam ve amacının olması şeklinde tanımlanmaktadır (Keyes, Shmotkin ve Ryff, 2002).

2. GENEL BİLGİLER

2.1 Ebeveyn Tutumları

Bireyler, kültürlerine ilişkin davranış kalıplarını, değerlerini ve inançlarını çocukluk dönemlerinde sosyalleşme aracılığı ile edinmektedir (Mussen ve diğerleri, 1984). Ailenin ise çocuğun ebeveynleri ile sosyalleştiği ilk yer olması nedeni ile bu süreçteki en belirleyici etken olduğu bilinmektedir (Maccoby, 2002). Aile, çocuğun toplumsal açıdan kabul edilen, uyumlu ve dengeli, davranış şekillerini öğrenmesinde temel araçtır. Aile, çocuğun yaşamının ileriki dönemlerinde diğerleri ile kuracağı ilişkilerin de belirleyicisidir. Ayrıca sevgi ve güvenin hakim olduğu bir aile ortamında büyümek, çocuğun gereksinim duyduğu tecrübeleri kazanmasını ve sağlıklı bir gelişim göstermesini de sağlamaktadır (Yavuzer, 2004). Gelişim psikolojisine dair yaklaşımlar çocukluk döneminde başlayan sosyal ve fiziksel çevrenin oluşumunda ebeveyn tutumlarının önemli bir faktör olduğunu belirtmektedir (Maccoby, 2002). Çocuklarının tüm ihtiyaç ve bakımından sorumlu olan ebeveynlerin, toplumun bir parçası olarak büyüyen çocuklarına yönelik tutumları, onların beklenen nitelikte gelişim göstermelerini önemli ölçüde etkilemektedir (Özyürek ve Şahin, 2005).

Ebeveyn tutumu, anne ve babaların çocuklarını nasıl yetiştirdiğine dair belirleyici olan, çocuklarına karşı sergiledikleri davranış şekilleri olarak tanımlanmaktadır (Kağıtçıbaşı, 1999). Diğer bir ifade ile ebeveyn tutumu, anne ve babanın çocuklarını yetiştirmeye yönelik davranışların, inançların, beklentilerin ve tutumların birleşimi olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca ebeveyn tutumlarının tüm toplumlar için çocuğun sosyalleşme sürecindeki yeri oldukça önemlidir (Yeniheyat, 2011).

Anne ve baba sayısı artıkça çocuk yetiştirme şekillerinin de artmaktadır. Toplum ve kültürle göre ebeveynlerin çocuklarını yetiştirdikleri tutumlar da farklılaşmaktadır. Bununla birlikte aynı topluma ait ailelerde de bu tutumlar farklılık gösterebilmektedir. Aile içerisinde anne ve babaların da çocuklarına yönelik

benimsedikleri tutum ve davranışlarda da birbirine göre farklılıklar gözlenebilmektedir (Kulaksızoğlu, 2014).

Çocuğun gelişim sürecinde büyük rol oynayan ebeveyn tutumlarının şekillenmesinde, anne, baba ve çocuk arasında oluşan karşılıklı etkileşim belirleyicidir (Kılıç, 2007). Algılanan ebeveyn tutumları kavramı ise, anne ve babalarının kendilerini yetiştirme şekillerine dair çocukların ve yetişkin olan çocukların ebeveynlerini nasıl algıladığı olarak ifade edilmektedir (Arrindell ve diğerleri, 1999). Ebeveynler çocuklarına karşı sevecenlik, sıcaklık içeren tutum ve davranışlar gösterse de, çocukların ebeveynleri tarafından sevilmediğine, kabul edilmediğine yönelik algıları olabileceği belirtilmiştir (Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2005). Bu nedenle çocukların anne ve babalarının tutum ve davranışlarını algılama şekilleri, ebeveynlerinin gerçekte sergilediği davranış biçimlerinden daha önemli görülmüş ve değerlendirme gereksinimi ortaya çıkmıştır (Cheng ve Furnhan, 2004)

Çocuğun doğumu ile başlayan yaşamında ebeveyn tutumlarının oldukça önemli bir rolü vardır. Bu süreçte çocuğun, yaşadığı çevreye uyum göstermesinde en büyük desteği ebeveyni sağlamaktadır. Anne ve babanın çocuğun kişiliğinin oluşmasında da önemli bir payı bulunmaktadır. Çocuklar, büyüme süreçlerinde ebeveynlerini model olarak, benzer davranışlar sergilemektedir (Aydoğmuş ve diğerleri 2010). Ebeveynin çocuğu yetiştirirken gösterdiği sevgi, çocuktaki temel güven duygusunu güçlendirerek, çocuğun çevresinde bulunan bireylere dair davranışlarını pozitif yönde etkilemektedir. Ebeveynlerin otoriter, demokratik ve aşırı koruyucu tutumlar göstermesi çocukların toplum içerisinde farklı davranışlar sergilemesine neden olmaktadır (Eraslan, 2010).

Çocuğun yaşamının ileriki dönemlerinde, kişilik özelliklerinin, sosyal ilişkilerinin, zihinsel ve fiziksel gelişiminin, toplum içerisindeki tutum ve davranışlarının oluşmasında ebeveynlerin gösterdiği tutumlar oldukça belirleyicidir. Çocuğun ailede edindiği deneyimler, gelişimini şekillendiren en önemli unsurlardan biridir. Bireyin yetiştiği aile ortamı ve topluma ait ekonomik ve kültürel özellikler, bireyin sosyal, psikolojik, duygusal gelişim dönemlerini etkilediği gibi kişilik gelişimini de etkilemektedir (Yavuzer, 1990). Çocuğun kişilik gelişiminin desteklendiği ailelerde, çocuğun koşulsuz sevgi ihtiyacını karşılayan, kişiliğini oluşturan özelliklere saygı duyan, fikirlerini paylaşmasına fırsat sunan ve bu fikirlere önem veren ebeveynler

demokratik bir tutum sergilemektedir (Bacanlı, 2002; Gökçedağ, 2001). Demokratik aile ortamında yetişen çocuğun kendine dair güveni sağlamlaştırarak, benlik saygısı artmakta ve kişiliği olumlu bir gelişim göstermektedir (Torucu, 1990). Reddedici, otoriter ve ilgisiz tutumlar sergileyen ebeveynlere sahip çocukların ise, özgüvenleri azalarak, kişilik gelişimleri olumsuz etkilenmektedir (Bostan, 1993).

Çocuğun yaşamının ilerleyen süreçlerinde de ebeveyn tutumlarının etkisi oldukça önemlidir. Ebeveynler çocuğa karşı fazla vericilik içeren tutumlar sergilediklerinde, çocuğun bireysel gelişimini ve kendi başına kararlar almasını olumsuz etkilerken, yeterli düzeyde verici olmayan ebeveyn davranışları ise çocuğun destek ihtiyacını gideremeyerek, çocukta bazı davranışsal problemlere yol açabilmektedir. Bu doğrultuda ebeveynler, istikrarlı ve dengeli tutumlar sergilediğinde, çocukların zihinsel ve sosyal yeteneklerinin, akademik kazanımlarının pozitif yönde etkilendiği görülmüştür (Çağdaş ve Seçer, 2010).

Kişilerin psikolojik iyi oluşları ve benlik gelişimlerinde de, ebeveyn tutumlarını algılama şekillerinin etkili olduğu görülmektedir (Çolakoğlu, 2012). Ebeveyn tutumlarının çocukların benliğinin gelişiminde oldukça etkilemektedir. Literatürdeki araştırmalar göz önüne alındığında özellikle ebeveynlerinden sıcaklık ve kabul görmeyen çocukların; değersizlik hissinin ortaya çıktığı, kendilerine yönelik eleştirel oldukları ve kendilerine olumsuz nitelikleri atfetme yatkının yüksek olduğu belirlenmiştir (Gecas ve Schwalbe, 1986; Koydemir-Özden ve Demir, 2009).

Ebeveynin aşırı koruyucu tutumlar sergilemesi, reddedici tutumlarda olduğu gibi bireyin benlik gelişimini olumsuz yönde etkiler. Aşırı koruyuculuk içeren bu tutumlar, çocukların dünyanın tehlikeli olduğuna dair düşüncelere sahip olmasına neden olarak, öz güvenlerini geliştirecek deneyimlerden uzaklaştırarak bu becerilerinin gelişimini olumsuz etkilemektedir (Clarke, Cooper ve Creswell, 2013). Ebeveyn ve çocuk arasında kurulan iletişim şekli ile çocuğun benlik gelişimi arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır. Demokratik tutumun sergilendiği ailelerde ise ebeveyn ve çocuk arasında daha sağlıklı bir iletişim kurulduğu görülmüştür (Bukatho ve Daehler, 1992).

Anne ve babanın istikrarlı ve kararlı davranış biçimleri çocuğun psikolojik gelişiminin seyrini belirlemektedir. Ebeveynin destekleyen, pozitif yöndeki tutumları çocuğun gelişim sürecini olumlu etkilerken, sınırlandırıcı ve engelleyici davranışlar

sergilemesi psikolojik problemler yaşamasına ortam hazırlamaktadır (Seven, 2008). Gerçekleştirilen çalışmaların çoğunda anne ve babanın tutumlarında sıcaklığı, ilgiyi, sevgiyi ve şefkati algılayan çocukların olumlu davranış ve özelliklerinin arttığı, ebeveynlerinin davranışlarını kısıtlayıcı olarak algıladıklarında ise ruhsal durumlarının ve davranışlarının olumsuz yönde etkilendiği görülmektedir (Sümer, Aktürk, Helvacı, 2010).

Çocuğun büyüdüğü süreçte anne ve babanın sergilediği tutumlar, yetişkinlik döneminde de bazı uyum ve davranış sorunlarına neden olmaktadır (Yavuzer, 2004).Yapılan çalışmalarda ebeveyn tutumlarının çocukluk döneminden başlayarak yetişkinlik döneminde de bireyin duygularını düzenleyebilme, problemlerle başa çıkma becerilerini ve psikopatolojik alanları etkilediği görüşmüştür. Bireye ait değer, inanç ve tutumlar ebeveyn tutumları çerçevesinde şekillenmektedir (Ainsworth ve Bowlby, 1991). Bu doğrultuda ebeveyn tutumları, bireyin yaşamında çocukluk döneminden başlayarak önemli etkiler bırakmaktadır (Horney, 2007).

Çocuğun yaşamında ebeveyn tutumlarının önemli bir etkisi bulunması nedeni ile yapılan pek çok çalışmada ebeveyn tutumları ve algılanan ebeveyn tutumlarının ele alındığı, ölçüldüğü görülmüştür. Bu araştırmalarda ebeveyn tutumları ve bu tutumları çocukların algılaması evrensellik göstermekle beraber aynı zamanda ölçülen özelliklerde de bazı kültürel farklılıklar olabileceği gözlenmiştir (Küçükturan, 2005). Bu nedenle literatüre bakıldığında ebeveyn tutumlarının benzer yönlerine ve özelliklerine göre gruplara ayrıldığı, birçok ebeveyn tutumunun sınıflandırıldığı görülmüştür. Bu sınıflandırmalar tutumların genel özelliklerine göre yapılmaktadır. Daha detaylı özellikler bireyden bireye değişebilmektedir bu açıdan yapılan sınıflandırmalarda da net ayrımlar bulunmamaktadır (Kulaksızoğlu, 2014).

Baumrind'in 1991 yılında ortaya koyduğu ebeveyn tutumları yaklaşımı alan yazındaki diğer ebeveyn tutumları yaklaşımlarından daha kapsamlı görülmüştür. Bu yaklaşım otoriter, demokratik ve izin verici tutum olmak üzere üç boyuttan oluşmaktadır (Mensah ve Kuranchie, 2013). Çocuğun sahip olduğu özerkliğe saygı gösteren, duygusal açıdan çocuğun yanında olduğunu hissettiren ebeveyn tutumları, demokratik ebeveyn tutumu olarak tanımlanmaktadır (Baumrind, 1991). Demokratik tutumun benimsendiği ailelerde açık, karşılıklı bir iletişim kurularak çocuk duygusal olarak desteklenmektedir ve ebeveynler çocuğun özerk olabilmesine fırsat tanımaktadır. Yapılmış çalışmalarda, demokratik tutum sergileyen ebeveynler ile

büyüyen çocukların psikolojik açıdan pozitif yönde etkilendiği belirtilmektedir (Sümer ve diğerleri, 2010).

Ebeveynin sahip olduğu ölçütler doğrultusunda çocuğun davranışlarını şekillendirmesi ve denetlenmesine yönelik tutumları otoriter ebeveyn tutumu olarak tanımlanmaktadır (Baumrind, 1991). Otoriter tutumun sergilendiği ailelerde çocuklar, disiplinin hakim olduğu bu yerde, duygusal sıcaklık ve gerekli olan desteği göstermeyen ebeveynleri ile büyümektedir. Bu tutumlarının etkisi ile anne ve baba çocuktan, her anlamda uyumlu olma beklentisi içerisindedir. Bu çocukların yaşamında benlik saygılarının düşük olması, kaygılarının artması gibi benliklerine dair problemlerle karşılaştıkları, diğerleri ile ilişkilerinde onaya ihtiyaç duydukları ve psikolojik sorunlarla karşılaştıkları belirtilmektedir (Sümer ve ark., 2010). Ebeveynlerin çocuklarının taleplerine ve sergilediği davranışlara dair ceza verici olmayan, kabullenmeye ve onaylamaya yönelik tutumları izin verici ebeveyn tutumu olarak tanımlanmaktadır (Baumrind, 1991). İzin verici tutumu benimseyen ebeveynler, çocuklarına karşı sıcaklık içeren davranışlarda bulunmak ile birlikte, çocuklarının kendi kararlarını verebilmelerini istemektedirler. Ayrıca ebeveynler çocuklarına gösterdiği yüksek toleransların etkisi ile kurallar koyulması ve bunlara uyulması konusunda oldukça esneklerdir. Bu ailelerde büyüyen çocukların zorlayıcı durumlarla baş edebilme, sorumluluk alma ve duyguları düzenleyebilme becerilerinin zayıf olduğu görülmektedir (Darling ve Steinberg, 1993). Demokratik tutum sergileyen anne ve babaların davranışlarında denetim ile birlikte çocuğu destekleyen ve onun ihtiyaçlarını önemseyen bir taraf bulunmaktadır. İzin verici tutumlarda denetimin olmadığı, çocuğun ihmal edilme boyutuna varacak düzeyde özgür bırakıldığı görülmektedir. Otoriter tutumları benimseyen ebeveynler, ceza verici, baskı uygulayan, kurallar koyan davranışlar sergilemekte ve çocuktan tüm bunlara uyum sağlamasını, kabullenmesini beklemektedir (Altay ve Güre, 2012). Otoriter tutumlar ile yetişen çocukların özgür irade gelişimleri olumsuz etkilenmekte, benlik saygıları azalmakta ve daha çok erkek çocuklar olmak üzere saldırganlık içeren davranışları artmaktadır (Sezer, 2010).

Ebeveynlere ait özellikler birbirinden farklı ebeveyn tutumlarının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Yaşanılan yerdeki kültürel özellikler ise ebeveyn tutumlarının oluşumunda etkisi olan en önemli unsurlardan biridir (Gonzalez ve diğerleri, 2001). Ebeveyn tutumlarının sahip olduğu çeşitlilik göz önünde bulundurulduğunda, en

uygun ebeveyn tutumuna karar verilmesinin zor olduğu görülmektedir. Fakat ebeveynlerin çocuğu ile kurduğu ilişkide, çocuğun ayrı bir birey olduğunun farkında olması, ona güvendiğini hissettirmesi ve sevgisini gösterebilmesi oldukça önemlidir. Ebeveynin davranışları, kararında ve istikrarlı, çocuğun özerkliğini destekleyecek şekilde, aşırı kontrol ve aşırı korumacı olmayan tutumları içermelidir (Yavuzer, 1990).

Arrindel ve arkadaşları (1999) çalışmalarında algılanan ebeveyn tutumlarını üç boyutta ifade etmiştir. Bu boyutları duygusal sıcaklık, reddedicilik ve aşırı koruyuculuk tutumları oluşturmaktadır. Duygusal sıcaklık olumlu bir tutum olarak, reddedicilik ve aşırı koruyuculuk ise olumsuz bir tutum olarak belirtilmektedir (Arrindel ve diğerleri, 1999). Ayrıca çocuğun ebeveyn tutumlarını olumlu veya olumsuz olarak algılaması, büyüdüğu yerdeki kültürel özelliklere ve sahip olduğu mizaca göre değişmektedir (Kağıtçıbaşı, 2007; Aytemiz, 2010).

Bu araştırmada, ebeveyn tutumlarının alt boyutları duygusal sıcaklık, reddedicilik ve aşırı koruyuculuk olarak ele alınmıştır. Bu alt boyutlar aşağıdaki başlıklarla açıklanmıştır.

2.1.1 Duygusal Sıcaklık

Ebeveynlerin duygusal sıcaklığı, çocukların gelişimini önemli ölçüde etkilemektedir. Duygusal sıcaklık olarak ele alınan kavram ebeveyn ve çocuk arasındaki sevginin özelliği ve ebeveynin duygularını aktarırken sergiledikleri hem fiziksel hem sözel davranışları ile açıklanmaktadır (Rohner, Khaleque, Cournoyer, 2005).

Duygusal sıcaklık tutumu; ebeveyninin sevgi dolu, merhametli, bakım sağlayan, yakınlık ve ilgi gösterdiğine yönelik pek çok tutumunu ve davranışını içermektedir. Ebeveyn tarafından çocuğun sakinleştirilmesi, rahatlatılması, çocuğa gereksinim hissettiğinde yardım edilmesi, çocuğun başarıları ile gurur duyulması, eleştirel ve reddedici tutumun az olmasıyla birlikte kabul ediciliğin yüksekliği gibi özelliklerin duygusal sıcaklığın temel özellikleri olduğu belirtilmektedir (Arrindell ve diğerleri, 1999; Zimmermann, Eisemann ve Fleck, 2008). Literatürdeki diğer ebeveyn tutumlarıyla benzerlikleri ele alındığında; duygusal sıcaklığın Baumrind, Maccoby ve Martin'nin ebeveyn tutumları sınıflandırmasındaki "Demokratik Tutum" ile benzerlik gösterirken Schaefer'in sınıflandırmasında ise "Kabul" boyutu ile yakınlık göstermektedir (Perris ve ark, 1980).

Duygusal sıcaklık boyutunun; yüksek düzeyde ebeveyn sıcaklık ve kontrolü içermektedir ve en etkili ebeveyn tutumu olarak yorumlanmaktadır (Baumrind, 1991).

2.1.2 Aşırı koruyuculuk

Aşırı koruyuculuk; ebeveynlerin çocukların gelişim evrelerinden aşırı düzeyde koruyucu davranışlar göstermesiyle açıklanmaktadır. Ebeveynlerin, çocuğunun güvende olduğuna dair kaygılı bir biçimde yaklaşması durumu ile aşırı koruyuculuk tutumu ilişkilendirilmektedir (Thomasgard, Metz, Edelbrock ve Shonkoff, 1995).

Diğer bir ifadeyle, aşırı koruyuculuk tutumu, ebeveynin çocuğunun yaşamına yönelik ilgili ve dahil olma çabasının çocuğun özgürlüğüne zarar verecek veya engelleyecek şekilde fazla korumacı, müdahaleci tutum ve davranışlar sergilemesi olarak tanımlanmaktadır. Ebeveynlerin, çocuğunun hayatına ve güvende olmasına yönelik abartılı kaygısının, çocuğunun olumsuz yaşantılarının olmaması adına yasaklar ve kesin sınırlar koyması aşırı koruyuculuk tutumuyla ilişkili özellikler olarak karşımıza çıkmaktadır (Lindhout, ve diğerleri, 2006; Wood ve diğerleri, 2003).

Aşırı korumacı ebeveynlerin, çocuklarının olması gerekenden daha fazla şekilde özen göstermesi, korumak için çaba harcaması olduğu söylenebilmektedir. Aynı zamanda, ebeveynler çocuklarını koruyabilmek için çocuklarının davranışlarına sınırlar koyması ve çocuklara yönelik her kararı kendilerinin vermesi gibi davranışlar gösterebilmektedir (Demiriz ve Öğretir, 2007).

Çocukların ebeveynleri tarafından aşırı düzeyde korunması çocukların eksik, yetersiz ve kabul görmediklerine yönelik duygular hissetmesine neden olabilmektedir (Hullmann ve ark, 2010). Yavuzer (2008), bu tutumla büyüyen çocukların yaşamları süresince diğerlerine karşı bağlanma ihtiyacı duyduğunu belirtmektedir.

Özyürek (2004) benzer şekilde, ebeveynleri tarafından aşırı korunan çocukların başkalarına karşı bağımlılık gösterebilen, kendine güvenmeyen ve duygusal kırıklıklar yaşayan kişiler olabileceğini ifade etmektedir. Aynı zamanda, bu çocukların yetişkinlikte, eşlerinden de aynı koruma duygusuyla yaklaşım sergilemesini bekleyebileceğini belirtmektedir.

Yapılan bir çalışmada, ebeveynlerin aşırı koruyucu tutumuyla büyüyen kişilerin, kendilerini çocuk görebildikleri ve özel hayatının olmadığını hissettikleri belirlenmiştir (Parker, Tuplin ve Brown, 1979).

Aşırı korunan çocukların, eksik ve aşağılık duygularını erken dönem itibariyle yaşamaya başladıkları, çocukların hiçbir şey yapamayacakmış gibi yetiştirildikleri bu nedenle gündelik yaşamda herhangi bir eylemde korku ve panik hissettikleri, kendilerinin yetersiz olduklarını inandıkları, değişimlerden korktukları, kendilerine dair güvensizliklerinin olduğu ve kararsız olmalarından kaynaklı çevrelerinde sürekli koruyucu aradıkları görülmektedir (Akbaba, 2012).

Devamlı şekilde ebeveynleri tarafından müdahale edilmiş çocukların özerk olma şansları verilmediği için kişilerin yetişkinlik döneminde çoğu zaman özerk davranış sergilemediği görülmektedir (Kulaksızoğlu, 2014).

2.1.3 Reddedicilik

Reddedicilik tutumu; ebeveynlerin çocuklarına dair eleştirel ve yargılayıcı tutum sergilemesi olarak açıklanmaktadır (Dirik, Yorulmaz ve Karancı, 2015). Ebeveyn reddinin genel olarak çocuğun onaylanmaması, eleştirilmesi, keyfi şekilde suçlanması ya da cezalandırması gibi davranışları içermektedir (Rapee, 1997).

Ebeveyn reddi; çocuğun anne ve babaları tarafından maruz kaldığı ruhsal açıdan zarar verici davranışlar ve ebeveynlerin göstermesi gereken bakım veya desteğin eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Bu tutum sonucunda çocuklar, ebeveynlerin onları ihmal ettiğini, reddettiğini ya da sevmediğini hissedebilmektedir (Rohner ve diğerleri, 2005).

Yılmaz (2007)'e göre ebeveynlerin reddedici tutumunun; ebeveyn eleştirisine ve yargılamasına dayandığını aynı zamanda çocukların gereksinimlerinin reddedilmesiyle de ilgili olduğu belirtmektedir. Bunun sonucunda ise çocukların erken çocukluk çağında en yakın oldukları kişiler tarafından yalnız bırakılmaktadır.

Reddedici tutum içerisinde yer alan farklılaşmamış diğer adıyla ayrılmamış red ise; çocukların ebeveynlerinin herhangi ihmaline ya da saldırgan tutumuna maruz kalmamasına rağmen sevilmediklerini ya da bakılmadıklarını hissetmeleri ile ilgili bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Ebeveynlerin çocuklarını ihmale uğratmadığı durumlarda bile çocuklar reddedildiğini veya ebeveynlerinin onu

sevmediğini hissedebilmektedir. Bu olumsuz duyguların; sevgi dolu ailelerde dahi yaşanabildiği görülmektedir. Bu nedenle çocuğun duygularının daha iyi anlaşılabilmesi adına gerçeklik bir kenara bırakılarak çocuğun ebeveyn reddi algısının da göz önüne alınması gerekmektedir (Rohner ve diğerleri, 2005).

2.2 Benlik

Benlik kavramı; bireylerin kim olduğuna dair düşüncelerini içermektedir (Saygılı ve diğerleri, 2015). James ve Mead'ın açıklamasıyla beraber psikoloji alanına dahil olan benlik (selfconcept) kavramının pek çok araştırmada konu olduğu bilinmektedir (Bilgin, 2008).

Benlik kavramının tanımının zor olduğuna ve bununla beraber kavramın genel anlamıyla bilişsel ve duyuşsal süreçleri örgütleyen ve davranışları düzenlemede işlevi olan bir yapı (Singelis, 1994); aynı zamanda bireylerin yakın çevreleri ve sosyal yaşamıyla etkileşiminden şekillenen dinamik süreç (Banaji ve Prentice, 1994) olarak açıklanabilmektedir. Genetik ve çevresel faktörlerin birlikte benliği oluşturduğuna değinilmektedir (Aslan, 1992).

Benlik; bireylerin gelişim evrelerinde deneyimledikleri ile başkalarıyla ve çevresiyle oluşturduğu etkileşim sonucunda ortaya çıkan kendisine dair algısı olarak ifade edilmektedir (Altunkaya Erdoğan, 2020). Benlik; bireyin kendisini algılaması ve değerlendirmesiyle ilişkili ve bu algı ile değerlendirme sonucunda ortaya çıkan duygu ve düşünceleri olarak açıklanmaktadır. Benliğin; bireylerin çevreyi algılamasına, değerlendirmesine ve tepki vermesine önemli etkisinin olduğu belirtilmektedir (Özoğlu, 1976).

Benlik; bireylerin farkında olduğu veya kendilerine dair düşünce ve tutumlarından ortaya çıkmaktadır. Bireylerin kendilerine yönelik farkındalıkları, kendilerini nasıl bir varlık olarak değerlendirdikleri ile ilgili meydana gelen fikirleri olduğu belirtilmektedir (Hamachek, 1995). Genel anlamıyla benlik, bireyin kimliğini, değerlerini, yeteneğini, sınırlarını, değer yargılarını gibi kendilerine yönelik algılayabildiği görüşlerini, duygularını ve tutumlarını içerdiği ifade edilmektedir. Bireyin kendi benliğine dair tanımının ise kendisine yönelik zihinsel tablosu olduğu şeklinde açıklanmaktadır (Gander ve Gardiner, 2001).

İlk olarak batılı sosyal bilimcilerin çalışmasından kaynaklı benlik kavramına yönelik tanımlar ve kavramın önemi; bireyci toplumun benlik özellikleri öne çıkarılarak oluşturulmuştur (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2016).

Benlik kavramının pek çok özelliği barındırdığı ve bu özelliklerin ise şunlar olduğu belirtilmektedir:

- Benlik, bireylerin çevreleri ile etkileşimi sonucundan oluşturmaktadır.
- Benlik, diğer bireylerin değerlendirmeleri kendi bilişsel süreci gibi görebilmektedir ve bu değerlendirmeleri çarpıtılmış algılayabilmektedir.
- Benlik, devamlılık ve tutarlılık için çaba harcamaktadır.
- Benliğin yapısında devamlılığı olmayan ve tutarlılık göstermeyen deneyimler; tehdit ya da tehlike olarak değerlendirilmektedir.
- Benlik, bireyin olgunlaşması ve öğrenmesine bağlı değişebilmektedir (Akt. Özoğlu, 1976).

Benlik; bireyin kişiliğine yönelik inanışlarından diğer bir ifadeyle kendisine yönelik görüş tarzından oluşmaktadır. Gerçek benlik bireyin ne olduğu, neleri yapabildiği, nelerin onun için değerli olduğu gibi sorularının cevaplarını barındırmaktadır. Gerçekleştirilmek istenen ideal benlik ise bireyin kendisi için neyin değerli olduğu ve yaşamdan ne beklediği gibi sorularının cevaplarını içermektedir (Baymur, 2012).

Benlik, dış dünyadaki uyarılar ile bireylerin farkında olması ile şekil alan bir yapı olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca gerçek ve ideal benlik olarak ikiye ayrılmaktadır. Gerçek benlik; bireylerin kendilerine yönelik gerçek düşüncelerini, ideal benlik ise bireylerin olmayı arzuladığı kişiye dair düşüncelerini içermektedir (Rogers, 1961).

İçsel güç olan benliğin, bireylerin yaşamında devamlı etkindir ve çoğunlukla bireyin değerlendirmede, kontrol etmede ve belli zamanlarda da takdir etmede rol oynamaktadır. Bireyin yakın ilişkilerinde başarı sağlamayabilmesi, sosyal çevresi ile sağlıklı ilişkiler kurabilmesi ve mutlu, huzurlu hissedebilmesi adına bireyin gerçek ile ideal benliğinin arasında uyumun ve dengenin olması gerekmektedir (Gürbüz ve Eğinli, 2011).

Özcan (2017)'a göre benliğe dair inançların bireylerin davranışlarını etkilemekle beraber ilerleyen zamanda olası davranışlarının üzerinden de etkili olmaktadır. Ayrıca Özcan (2017) bireyin benlik algısını; ideal, gerçek ve zorunluk benlik olarak

ayırmaktadır ve benlik türlerinin birbiriyle uyum göstermediklerinde benlik farklılıklarının oluştuğunu belirtmektedir.

Benlik, bireylerin kişilik gelişimlerinde önemli unsurlardan biri olarak görülmektedir ve bireylerin var olmasında önemli rol oynamaktadır. Ayrıca benlik; dinamik, değişkenlik gösteren ve çok yönlü yapı olarak açıklanmaktadır (Coopersmith ve Feldman, 1974; Oppenheimer, 1990).

Benlik, bireylerin dünyayı algılama şekline, değer yargılarına, tutumlarına ve rollerine etki ederek davranışlarına yön verdiği dile getirilmektedir (Markus ve Kitayama, 2003).

Çocuğun benliğinin gelişiminde yetişkinlerin çocuklara sergilediği tutumlar rol oynamaktadır (Yavuzer, 2014). Ebeveynlerin gereken pek çok sorumluluğu yerine getirmesi gerekmektedir. Bunların içerisinde en üst sırada olan ebeveynlerin çocuklarının gelişimini desteklemek için gereken ortamı sağlaması sorumluluğudur. Çocukların sürekli şekilde yeni bilgiler öğrendiği ve ebeveynlerini rol model aldığı görülmektedir. Aile üyeleri içerisinde iletişimin sağlıklı olması ve çocuğun bu ortamda büyümesi, çocuk açısından kendisini iyi hissetmesinde ve davranışları ile bu durumu yansıtmasında etkili olmaktadır. Ebeveynlerinin çocuğa ilgi göstermesi ve davranışları çocuğun kendilerini algılamasını şekillendirmektedir ve çocuğun benlik kavramı gelişim göstermektedir (Sezer ve Oğuz, 2010).

Bireyin benliği birçok faktörden etkilenebilmektedir ancak bu faktörler arasında en üst sıralarda bireyin kendine yönelik gözlemleri, diğerlerinden aldığı geri bildirimler ve kültürel değerleri yer almaktadır. Bireylerin kendi davranışlarına yönelik gözlemleri ve kendilerine dair çıkarımda bulunmaları hayatın en erken döneminde başlamaktadır. Çocukların kimin daha uzun olduğu, kimin daha hızlı koştuğu, kimin en güzel şarkıyı söylediği gibi konularda fikir sahibi oldukları görülmektedir. Bireyin benliğinin yaşamındaki önemli kişilerden aldığı geri bildirimler aracılığıyla şekillendiği ve bu önemli kişilerin hayatın ilk döneminde ebeveynleri ile diğer aile bireylerinin daha baskın rolünün olduğu belirtilmektedir. Öğretmen, arkadaş gibi aile bireyleri olmayan diğer kişilerde okul döneminde geri bildirim sunmaktadır. Son olarak benliğin genel olarak kültürel değerler tarafından da şekillendiğine değinilmektedir. Bireylerin büyüdüğü ve yaşadığı kültürün istedik özellikler ve

istenmedik özellikleri belirlediği ve bireylere aktardığı ifade edilmektedir (Weiten ve diğerleri, 2016).

Benliğin ilişkisel olma eğilimi gösterdiği ve bireylerin benlik duygusunun kurduğu ilişkileri, arkadaşlıkları, ailesi ve yaşamında önemli diğer kişiler ile geçmişteki ilişkilerine dayandığı belirtilmektedir (Anderson ve Chen, 2002).

Benliğe yönelik inançların yalnızca mevcut davranışlar ile değil gelecekte olan davranışlar üzerinde de etkili olduğu ve olası benliğin, bireyin gelecek zamanda nasıl insan olduğuna yönelik kavrayışı belirtmektedir (Erikson, 2007).

Bireylerin zaman içerisinde benlik gelişiminin süreklilik göstermektedir ve ölüne kadar gelişiminin devam etmektedir. Bireylerin yaşamları boyunca deneyimledikleri yaşantılar ve diğerleriyle kurduğu etkileşimler benliğin gelişimi etkilemektedir. Bireylerin iyi bir benlik geliştirebilmek ruh sağlığı için önem arz etmektedir (Tutar, 2014).

2.3 Benlik Kurgusu

Kişinin var olmasının temelinde olan unsurlardan birinin benlik olduğu ve benliğin; kişinin kendi ve çevresinde bulunan başka kişilere dair duygularını, düşüncelerini, davranışlarını ve algılarını içerdiği belirtilmektedir. Aynı zamanda benlik yapısı üzerinde, kişinin içinde bulunduğu toplum ve içinde bulunduğu toplumda kabul gören kültürün etkisi olduğu eklenmektedir (Kağıtçıbaşı, 2012; Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014).

Kültürlerin hepsi, kendi insan kalıplarının oluşumunu etkilemektedir. Kültürün etkisiyle beraber ortaya çıkan benlik yapısı “benlik kurgusu” kavramıyla açıklanmaktadır. Benlik kurgusu kavramı; bireyin kendisi ve başkaları ile kurduğu ilişkisine dair duygularını, düşüncelerini ve eylem bütünlüğünü içermektedir (Singelis, 1994).

Kağıtçıbaşı’na (1999) göre ise benlik kurgusu kavramı; bireyin ihtiyaçlarını, kabiliyetlerini, güdülerini ve haklarını barındıran kişiye yönelik içsel niteliklerden meydana gelen yapı olarak tanımlanmaktadır. Benlik kurgularını; kişilerin içinde bulunduğu çevrenin kültürel özellikleri, normları, değerleri, sosyal kuralları etkilenmektedir ve bunlar, kişilerin duygularına, düşüncelerine ve davranışlarına etki etmektedir (Matsumoto ve Juang, 2016).

Kültürlerin araştırıldığı çalışmalarda; kişinin yaşadığı kültürde benlik kavramsallaştırılması çeşitlilik göstermektedir (Triandis ve ark 1990, Rhee ve ark 1995). Kültürel faktörlerin kişinin deneyimlerini şekillendirdiği ve değerlerini oluşturduğu, kişinin benliğinin bu değerleri yansıttığı ve her ikisinin birbirleri için tamamlayıcı olduğu belirtilmektedir (Markus ve Kitayama, 2010). Yapılan tanımlardan yola çıkarak benlik kurgularının, kültürler arası farklılık gösterebilmesinin sonucundan çeşitli tanımlar yapıldığı söylenebilmektedir.

Kültürler arası farklılıkları; kültürel seviyede açıklamaya yönelik çaba harcayan bireycilik toplulukçuluk, dünya genelinde görülen farklılıklara anlam verilmesi bakımından önem arz etmektedir (Kağıtçıbaşı, 2010). Benlik kavramının temelini oluşturulmasında kültür etkisini ortaya koymak için uğraşan Hofstede, benlik ile kültürün arasında olan ilişkiyi bireycilik toplulukçuluk olarak ele aldığı görülmektedir. Bireycilik ile toplulukçuluk kavramlarını kişinin, başkalarıyla arasında olan ilişki etrafında açıklamak için uğraşan Hofstede, bireycilik boyutunun kişinin ilgi, kabiliyet ve arzularını vurguladığını; toplulukçu boyutunun ise kişinin içinde bulunduğu topluma hissettiği bağ ve birlikteliği vurguladığını belirtmektedir (Akt. Tutar, 2016). Bireycilik boyutu; çağdaş olmanın simgesi olarak görülmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliğiyle, özgürlükle ve kişi haklarıyla vb. çağdaş değerleriyle ilişkili olduğu belirtilmektedir. Toplulukçuluk ise geleneksel ile ilişkilendirilmiştir (Kağıtçıbaşı, 2010).

Markus ve Kitayama (1991); benlik kurgusunu iki boyuta indirgeyen modeli öne sürmüş ve bunları; bağımsız benlik kurgusu ve karşılıklı bağımlı benlik kurgusu olarak adlandırmıştır. Modelde, kültürün içerisinde benlik kurgusunun özerklik veya ilişkisellik yönünde olduğu belirtilmektedir. Modelde genel olarak Batı toplumlarında, Avrupa kökeni olan Amerikalıların arasında benlik kurgusu gelişimi diğerlerinden ayrışma ve bağımsız diğer bir ifadeyle özerk olmaya ilişkin olduğu ve bu nedenle, batı toplumlarında benlik kurgusunun bağımsızlık bağlamında ele alındığı, bireyin ise kendisini bağımsız, kendi başına yetebilen ve özerk olarak betimlediği ifade edilmektedir (Sampson, 2000).

Batı toplumlarında veya genellikle bireyci toplumlarda büyüyen ve hayatını sürdüren kişilerin özerk benliğe yatkın olduğu; doğuda veya toplulukçu kültürde büyüyen ve yaşamını sürdüren kişilerin ise bağımlı ilişkisel benliğe yatkın oldukları belirtilmektedir (Markus ve Kitayama, 1991).

Özerk benlik kurgusu güçlü kişilerin; kendi arzularına ve hedeflerine daha çok önem verdikleri, kimliğini belirtirken diğerleriyle olan etkileşimlerinden daha çok kendi niteliklerini ön plana aldığı görülmektedir (Markus ve Kitayama, 1991).

Biz duygusunun ön plana alındığı toplulukçu kültürün içerisinde hayatını sürdüren kişilerin, kendisini başkalarıyla olan ilişkilerinden tanımladığı veya başkalarıyla olan ilişkilerine benlik tanımlamalarında önem verdiği görülmektedir. Karşılıklı bağımlı veya ilişkisel benlik; kişilerin başkalarıyla bağlılık içerisinde olmasını ve bir grubun üyesi veya gruba aidiyet hissetmelerini içermektedir (Markus ve Kitayama, 1991).

Bireycilik ve toplulukçuluk ayrımında Türkiye genel olarak toplulukçu olarak sınıflandırılmaktadır. Bu sınıflandırmaya benzer şekilde Türkiye’de sosyokültürel açıdan geleneksel olarak ailelerin, akrabaların, komşuların ve sosyal grupların arasındaki yakın bağlara önem veren bir kültür özelliği gösterdiği belirtilmektedir (Hofstede, 2001; İmamoğlu, Küller, İmamoğlu ve Küller, 1993).

Yapılan çalışmalarda Türkiye’nin sosyal ve kültürel açıdan hızlı değişime uğradığı ve özellikle 1980 sonrasında yaşanan endüstrileşme ve Batılaşma ile beraber eğitim durumu daha iyi olan kişilerin toplulukçu özellikleri kaybetmeden “ben” in yanı sıra diğerlerine de verdiği bireyselci değerler ile benlik kurgusuna sahip oldukları ifade edilmektedir (İmamoğlu, 2003; Kağıtçıbaşı, 2007).

Bu bağlamda toplulukçu değerlerle birlikte bireyselci özelliklerin görüldüğü Türkiye’nin bireyselci-toplulukçu olarak sınıflandırmanın yeterli olmayacağı belirtilmektedir (Şahin, 2011).

- **Aile değişim kuramı**

Kağıtçıbaşı, bu eleştirilerden yola çıkarak üç farklı aile örüntüsüyle meydana gelen üç farklı benlik kurgusuna (özerk, ilişkisel ve özerk ilişkisel) yönelik gelişimlerini açıklayan “aile değişim modeli” geliştirmiştir. Gelişimsel açının temel alındığı üç aile etkileşim biçimini ortaya koymaktadır. Bu biçimlerin duygusal, ekonomik bağımlılık veya bağımsızlık üzerine oluşturduğu görülmektedir. İlk olarak kuşakların arasındaki karşılıklı bağımlılığın olduğu geleneksel aile modeli, ikinci olarak ekonomik bağımlılık kuşakların arasındaki bağımsızlık etkileşim biçimi, üçüncü olarak ise diğer iki modelden oluşan kuşakların arasındaki ekonomik anlamda bağımsız ancak psikolojik açıdan karşılıklı bağımlı aile modeli olarak

açıklamaktadır. Bu üç farklı aile modelinin benlik tipi gelişiminde rol oynadığı ifade etmektedir (Kağıtçıbaşı, 1996, 2005).

Ailelerin devamlılığı açısından kuşakların karşılıklı bağımlılığının gerekli olduğu karşılıklı bağımlılık aile modelinin tarım yapan geleneksel kırsal kesimlerde yaygın şekilde görüldüğü, bu modelde çocukların yaşlılığın güvencesi olarak görüldüğü ayrıca çocukların ekonomik değerinin ön plana alındığı ve bu durumun yüksek doğurganlıkla ilişkili olduğu görülmektedir (Kağıtçıbaşı, 1982). Bu ailelerde bağımsızlıkta çocukların kendi yararı, aile yararının önüne geçebilmesi nedeniyle çocukların bağımsızlığı aile adına tehdit olarak görülürken bağımsız aile modelindeyse bu durumun tam tersi görülmektedir. Kuşaklar arasında bağımsızlığın ve çocukların özerkliğinin önemi ön plana çıkarılmaktadır (Kağıtçıbaşı, 1996).

Klasik modernleşme görüşüne göre; sosyoekonomik gelişimin karşılıklı bağımlılık aile modelinin bağımsızlık aile modeli yönünde değişimine sebep olduğu inancı görülmektedir. Son zamanlarda ise yakın aile bağlarına önem veren kültürlerin kentleşme ve endüstrileşmeye karşı bağlarını yakın tutmaya devam etmeleri bu inancın sorgulanmaya başladığını göstermektedir (Kağıtçıbaşı, 2000).

Buradan yola çıkarak Kağıtçıbaşı (1996), kişilerin benliğinin yalnızca özerk veya ilişkisel olarak değerlendirmenin insan doğasının ele alınmasında yetersizliklere neden olduğunu belirtmiş ve bu iki benlik yapısının bütünleştiği “Duygusal Psikolojik Bağımlılık Modeli” ni ileri sürmüştür. Bu modelde özerk ilişkisel benliğin aile ve yakın ilişkide psikolojik açıdan bağlı olması ile kişilerin özerkliğe sahip olması ve kendi yaşamlarına dair kararları özgür şekilde verebilmesi görülmektedir.

Bağımlılık aile modeline göre otoritenin ve itaatin ön planda olduğu ebeveyn tutumları, ilişkisel benliğin gelişimine sebep olmaktadır. Bağımsızlık aile modelindeyse görece daha izin verici ebeveyn tutumlarının ayrılmış benliğin gelişimini ortaya çıkarmaktadır. Duygusal bağımlılık aile modeli; ebeveynlerin çocukların özerkliğini desteklemekle beraber çocukları kontrol etmektedir (Kağıtçıbaşı, 2005).

Kağıtçıbaşı (2007), sosyoekonomik gelişimlerle beraber aile değişimleri; özerkliği ve ilişkiselliği birleştiren “özerk ilişkisel benlik” kavramını ortaya çıkarmıştır. Böylece literatürde yer alan bağımsız ile karşılıklı bağımlı benlik boyutlarına yeni boyut

ekleyerek benlik kavramının iki taraflı kavramsallaştırılmasına farklı bir bakış açısı geliştirmiştir.

Sonuç olarak benlik kavramı özerklik, ilişkisellik ve özerk ilişkisellik olarak ele alınmaktadır. Kişilerin özerklikliğine vurgu yapan ve ilişkisellik ihtiyacı doyurulmayan benlik algısı özerk benlik kurgusu olarak açıklanmaktadır. Diğerleriyle kurdukları yakın ilişkinin önemli görüldüğü ve bu ilişkinin benliğin kavramsallaştırılmasında rol oynadığı benlik algısının ise ilişki benlik kurgusu olarak belirtilmektedir. Kişilerin kapasiteleri ile birlikte başkalarıyla olan ilişkiselliğine de önem veren benlik algısı ise özerk ilişki benlik kurgusu olarak tanımlanmaktadır (Kağıtçıbaşı, 2007).

2.4. Benlik Kurgusu ve Ebeveyn Tutumları

Ailenin sergilediği tutumlar; çocuğun kişiliğinde, benlik algısında ve diğerleriyle kurdukları ilişkilerde etkili olmaktadır. Ebeveynlerin tutumları ve davranışları ile çocuklar duyarlı, mutlu vb. veya sorumsuz, mutsuz kişiler haline gelebilmektedir. Çocuğun ailesinden aldığı diğerlerine yansıtmasından dolayı sağlıklı kişiler ve nesiller yetişmesinde anne ve babaların oldukça büyük rolleri vardır (Yaprak, 2007).

Benlik kurgularının gelişiminde kültürlerin etkisi ilgili çalışmalarda sıklıkla ele alındığı görülürken ebeveynlerin bu sürece olan etkileri göz ardı edildiği görülmektedir. Hâlbuki ebeveynlerin benlik kurgularının gelişimindeki rolü şu nedenlerden dolayı oldukça önemli olduğu belirtilmektedir (Markus ve Kitiyama, 1991); ebeveynler, çocuğun toplumsallaştırılmasında rol oynamaktadır. Ebeveynlerin bu toplumlaştırma çabasının benlik kurgusunun gelişimine etkileri veya ebeveynlerin değer yargıları ve toplumsallaştırma hedefleri kültürel anlamda yaygın değerleri göstermektedir. Yaygın şekilde ebeveynlerin çocuklarına etkisiyle kültürel etkiler örtüşmekte veya benzerlik göstermektedir. Diğer bir ifadeyle ebeveynler de o kültürün önemli değerleri ve inançlarını çocuklarının da geliştirmesine çaba harcamaktadır. Örneğin; Batı toplumunda büyüyen ebeveynlerin çocuğunun gelişimi adına bireyselcilik kültürünün değerleri olan bağımsızlığı ve girişkenliği destekledikleri görülmektedir. Benzer şekilde, Doğu toplumunda büyüyen ebeveynlerin, çocuğunun gelişiminde toplulukçu kültürel değerler ile uyumlu biçimde bağımlılık ve alçakgönüllülüğü destekleri görülmektedir (Markus ve Kitiyama, 1991).

Benlik kurgularının gelişimlerinde ebeveynlerin etkilerine yönelik araştırmaların kısıtlı olduğu görölse de çocuğun yetiştirilme tarzıyla benlik kurgusunun gelişimi arasındaki ilişkiye yönelik bazı araştırmaların yapıldığı bilinmektedir. Bağımsız benlik ile bağımlı benlik gelişiminde rol oynayan temel değişken olan kültür etkisi de incelendiği görölmektedir (Markus ve Kitiyama, 1991; Singelis, 1994)

Benlik kurgularının ve ebeveyn tutumlarının incelendiği çalışmalara bakılacak olursa; ilk olarak Parish ve McCluskey (1992) yaptıkları çalışmada; üniversite öğrencilerinin ebeveynlerinden algıladıkları sıcaklık arttıkça benliğin olumlu şekilde etkilendiği bulunmuştur. Ancak algıladıkları ebeveyn kontrolü ile benlik arasında ilişkili olmadığı belirlenmiştir. Bu açıdan, öğrencilerin ebeveynlerinden sıcaklık ve hoşgörü algılamalarının benlik değerlendirmelerinde olumlu etki yarattığı söylenebilmektedir.

Berkem (1999) yaptığı araştırmada, aile içi iletişim ile benlik arasında pozitif bir ilişki bulmuştur. Diğer bir ifadeyle aile içi iletişimin artması, benliği olumlu yönden etkilemektedir. İmamoğlu (2003) alışmasında, ebeveynlerin sevgisiyle kabulünün, benlik kurgularından ilişkisel benliği anlamlı şekilde yordadığı ancak ebeveyn kontrolünün ise bireyleşmeyi dolaylı şekilde yordadığını belirlemiştir.

Ebeveyn tutumları ile özerklik arasındaki ilişkiye bakan diğer bir araştırmada ise ebeveynlerinden demokratik tutum algılayan ergenlerin, ebeveynlerinden otoriter ve izin verici ihmalkar tutum algılayanlara oranla daha yüksek davranışsal özerklik sergiledikleri belirlenmiştir (Musaaoğlu ve Göre, 2005).

Özdemir (2010), ebeveynlerin kontrolünün yüksek biçimde algılandığında ergenlerin daha yüksek ilişkisel ve özerk ilişkisel benlik kurgusuna sahip olduklarını belirlemiştir. Aynı çalışmada, ebeveynlerin otoriter tutumu arttıkça ergenlerde karşılıklı bağımlılığı içeren ilişkisel benlik kurgusunun arttığı ve ebeveyn kontrolünün yükselmesi özerk ilişkisel benliğin arttırdığı da bulunmuştur.

Diğer çalışmalara bakıldığında da benzer şekilde, ilişkisel benlik ile ailenin işlevselliğiyle ilişkilerin niteliği arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur (Morry ve Kito, 2009; Mesutoğlu, 2012).

Demokratik tutumun sergilendiği ailelerde benlik ve bağımsızlık kavramlarının sağlıklı bir gelişim göstermesinin kolaylaştığı, aile bireylerinin birbiriyle kurduğu sıcak ilişkilerin çocuğun sorumluluğu alarak kendi kendini denetlemesinde etkili

olduğu ve bu sayede benliğinin geliştiği belirtilmektedir. Düşmanca tutumun sergilendiği ailelerde ise çocukların saldırgan davranışlar geliştirdiği gözlemlenebilmektedir (Gardner ve Gardiner, 2004).

Özellikle demokratik tutum sergileyen ailelerde, baskı kuran ve otoriter tutum sergileyen ailelere göre özerk olma ve benlik değeri ile ilişkili değişkenlerin incelendiği çalışmalarda daha yüksek puanlarının alındığı görülmektedir. Ayrıca çocuğun çevreye uyum sağlama konusunda daha olumlu bir etki yarattığı belirtilmektedir. Ailelerinden demokratik tutum algılanmasının çeşitli psikopatolojilerin (depresyon, kaygı vb.) daha az görülmesine ve güvenli bağlanmayla daha fazla olumlu sosyal davranışlar, zihinsel yetenekler ve akademik başarılar görülmesine olanak sağlamaktadır (Sümer, Aktürk ve Helvacı, 2010).

Kişinin gelişim süresince destekleyici aile ilişkisine sahip olmasının özerkliğinin gelişiminde önemli olduğu ifade edilmektedir (Grotevant ve Cooper, 1985). Özdemir (2009) çalışmasında, ekonomik etkenler ve ebeveynlerin çocuklarını yetiştirme biçimlerinin, ergenlerin benlik kurgusunun gelişiminde rol oynadığını belirlemiştir.

Özdemir (2012) yaptığı çalışmada; şehirde yaşamını sürdüren ergenlerin daha fazla özerk ayırık ve özerk ilişkisel benlik kurgusuna sahip olduklarını belirlemiştir. Ergenlerin özerk ayırık benlik kurgusunun cinsiyete göre farklılaşmadığını, bağımlı ilişkisel ve özerk ilişkisel benlik kurgusunun ise kızlarda erkeklere oranla daha yüksek olduğunu bulmuştur.

İmamoğlu ve Karakatipoğlu Aygün (2004) çalışmalarında; farklı kültüre sahip ergenlerin benlik kurgularını, ebeveyn tutumlarını ve iyi olma hallerini incelemiştir. Çalışmanın sonucunda; Amerikalı ergenlerin ilişkisel yöneliminin Türk ergenlere oranla yüksek olduğu ve bireyleşme yöneliminin ise kültüre göre farklılaşmadığını bulmuştur. Ayrıca Amerikalı kızların benliklerini, Türk kızlara oranla daha yüksek düzeyde ilişkisel tanımladıkları bulunmuştur.

Çocukların aşırı düzeyde kontrol edilmesi ve ebeveyn sıcaklığının eksikliğinin görüldüğü ebeveynlerin aşırı koruyucu tutumlarının Asya toplumlarında normal olarak değerlendirildiği ancak Batı toplumlarında büyüyen çocukların ruh sağlığı açısından risk faktörü oluşturduğuna vurgu yapan Kağıtçıbaşı, özerk-ilişkisel benliği öne çıkarmıştır. Asyalı ve Amerikalı çocukların duygusal özerkliğini ve sıcaklığını arttırarak aile ilişkilerinde karşılıklı bağlılığın temel alınmadığında ergenlerin ruh

sağlığı açısından koruyucu bir faktör olabileceği varsayımına dayanan çalışmalardan örnekler vermiştir. Alman kültüründe yaşamını sürdüren Türk annelerin çocuğunun özerkliğine ve bağımsız olmasına önem vermesinin aile bağları ve karşılıklı bağımlılığı önemsemesinin; Asya ve Amerikalı ailelerde de geçerli olabileceğine değinilmektedir (Lowinger ve Kwok, 2001).

Ebeveynliğe dair yapılan araştırmalar Kağıtçıbaşı'nın (1996,2000) özerk ilişkisel benlik kurgusuna destek sonuçlara ulaştığı görülmektedir. Wang ve Tommis-LeMonde (2003) Amerikalı ve Tatvanlı annelerin, çocuklarını yetiştirmeyle ilişkili değerlerine bakıldığında her iki toplum içinde annelerin bireyci ve toplulukçu değerlere sahip olduğu bulunmuştur.

Karakitapoğlu Aygün (2002), çocuk yetiştirme biçimlerinin, benlik kurgusu ve iyi olma hali arasındaki ilişkiyi incelediği ve Türk ve Amerikalı öğrencilerle yaptığı çalışmasında; Amerikalı öğrencilerin, Türklere göre daha bireyselleşme gösterdiği ve ilişki yönelimlerinin daha az olduğu varsayımının çalışmasında desteklenmediğini görmüştür. Ancak ekonomik düzeyi iyi olanların daha düşük ekonomik düzeye sahip öğrencilere göre daha bireyselleşme yatkınlıklarının olduğunu bulmuştur. Çalışmanın sonuçların her iki kültüründe bireyselleşme ve ilişkili olma yöneliminin bir arada olduğunu göstermektedir. Ayrıca çalışmada Türk katılımcılarda ebeveyn kontrolünün özerkliğinin gelişimine; Amerikalı katılımcılarda ise özellikle anne kontrolünün özerk benlik kurgusuna olumsuz etki yarattığı belirlenmiştir. Ebeveynlerin ilgisinin ise ilişkisel benlik kurgusunun aracılık rolüyle iyi olma haline olumlu etki yarattığı bulunmuştur.

2.5 Psikolojik İyi Oluş

Psikolojik iyi oluş kavramının özellikle son yıllarda sıklıkla karşımıza çıkan bir kavram olduğu ve pek çok araştırmacının farklı şekillerde tanımladığı dikkat çekmektedir. Kavramı ilk olarak ele alan ve açıklamaya çalışan Bradburn (1969), pozitif ve negatif duygular arasında olan denge olarak tanımlamaktadır. Pozitif duygular, negatif duygulara göre daha fazla yaşanmasıyla ve hayattan alınan doyumla kavramın açıklanabileceğini varsaymaktadır. Bradburn aynı zamanda, kişinin olumlu ve olumsuz duyguları hissedebileceği ve psikolojik iyi oluş kavramında önemli noktanın; olumlu duygu hissinin, olumsuz duyguya baskın gelmesi olduğunu belirtmektedir.

Kammann ve Flett (1983) psikolojik iyi oluş kavramını; kişinin hayattan aldığı doyumun ve huzurun temel göstergesi olduğunu vurgulayan zihinsel bir süreç olarak açıklamaktadır. Özen (2010)'in ise psikolojik iyi oluşu; kişilerin kendisinin sorumluluğunda olduğunu altını çizmektedir. Kişilerin hayatlarının sorumluluklarını üstlenebilmesi, tercihleri ve onların sonuçlarını kabullenebilmesi iyi oluş açısından önemli olduğunu dile getirmektedir.

Psikolojik iyi oluş; kişilerin benliğine yönelik olumlu algısını, sınırlarının farkında olarak kendilerini kabullenmelerini, çevrelerinin kişisel gereksinim ve arzularını yanıtlayacak şekilde oluşturmasını, özerk ve girişimci olmalarını, kabiliyetlerini fark etmelerini ve kendilerini geliştirmelerini içermektedir (Keyes ve diğerleri, 2002).

Psikolojik iyi oluş, kişilerin hayatlarına dair olumlu duygularının ve düşüncelerinin daha fazla olması olarak açıklanmaktadır. Düşünce olarak iyi olma hali yüksek olan kişilerin; hayatlarından genel olarak memnun oldukları, duygu olarak iyi olma hali yüksek olan kişilerin olumlu duyguları daha fazla yaşadıkları görülmektedir. Düşük psikolojik iyi oluş düzeyine sahip kişilerin ise hayatlarına dair olumsuz değerlendirmelerinin daha yaygın olduğu ifade edilmektedir (Myers ve Diener, 1995).

Genel olarak psikolojik iyi oluş kavramının; kişilerin mutluluğu ve hayattan aldıkları doyumunu ile beraber olumlu işlevselliğini de içeren kompleks bir yapı olduğuna işaret edilmektedir. Kişilerin kendini geliştirmesi, diğerleriyle iyi ilişkiler kurabilmesi, iyimser olması, kendilerini kabullenmeleri, yetkin hissedebilmeleri, destek olan ilişkiler geliştirmeleri, diğerlerinin mutlu olma haline katkı sağlamaları, diğerlerinin saygısını kazanmaları gibi pek çok faktörü bir arada içerisinde bulunduran refah durumu olduğu belirtilmektedir (Diener ve diğerleri, 2010; Ryan ve Deci, 2001).

Psikolojik iyi oluş; kişilerin hayatlarına olumlu katkılar sağlamaktadır. Bu katkıların birinin kişilerin sağlıklı ve uzun süreli yaşaması, işlevsel ilişkilere sahip olması, çalışma yaşamında ve performansında başarılarının artması, ekonomik durumunda artmaların olması olarak sıralanabilmektedir (Kermen ve diğerleri, 2016). Cripps ve Zyromski (2009) çalışmasında, psikolojik iyi oluş düzeyi düşük kişilerin stres düzeylerinin daha yüksek olduğunu bildirmiştir.

İyi oluş ve mutluluğa dair araştırmalarda; psikolojik iyi oluş ile beraber öznel iyi oluşun, yaşam doyumun, yaşam kalitesinin, iyilik halinin ve olumlu duygulanımın da

yer aldığı görülmektedir. Kavramların hepsinin birbirleriyle aynı olmamasıyla beraber hepsinin kişilerin işlevselliğinde ve mutluluğunda rol oynayan koşullarla ilgili olduğu ve bu nedenle birbirleriyle ilişkili olduğu belirtilmektedir (Tuzgöl Dost, 2004).

Psikolojik iyi oluş ile öznel iyi oluş, pozitif psikoloji literatürü iyi oluş ile ilişkili iki farklı paradigmanın bilimsel olarak kavramsallaştırılmasıyla ileri sürülmektedir. Öznel iyi oluşun “hedonic” olarak belirtilen zevke ait bakış açısıyla, psikolojik iyi oluş ise “eudaimonic” olarak belirtilen huzur ve iyi olma bakış açısıyla açıklanmaktadır. Hedonic bakış açısı; kişilerin kendilerinin belirlediği değerlere uygun hayatını değerlendirmesini içermektedir. Eudaimonic bakış açısı ise kişilerin iyi olmalarını, kendilerini gerçekleştirmelerini barındırmaktadır. Bu bağlamda, öznel iyi oluşun genel anlamda mutlu olma, rahat olma ve sorunların görece yokluğu olarak açıklanırken psikolojik iyi oluş ise meydan okumayla, çaba harcamayla, kişisel gelişim ve büyümeyle açıklanabilmektedir (Waterman, 1993).

İyi oluş yalnızca psikopatolojinin yokluğuyla tanımlamanın yetersiz olduğuna dikkat çekilmektedir (Ryan ve Deci, 2001). Ryff (1995) benzer şekilde, psikolojik açıdan sağlıklı kişiler tanımlanırken kaygı, depresyon veya diğer psikopatolojik belirtilerin olmaması iyi oluşu açıklamaya yetmediğini belirtmektedir. Dünya Sağlık Örgütü (2004), iyi oluş kavramını kişilerin becerilerini kullanabilmesi, gündelik hayatın stres veren durumları ile başa çıkabilmesi, üretkenliği ve verimliliği ile topluma katkı sağlayabilmesi ile beraber refah durumu olarak açıklamaktadır. Sonuç olarak iyi oluş, yalnızca rahatsızlık veya sakatlığın olmamasından ziyade genel anlamda refah durumu olarak açıklanmaktadır.

2.5.1 Psikolojik İyi Oluş Boyutları

Ryff (1989) tarafından iyi oluş kavramının farklı şekilde ele alındığı görülmektedir. Ryff, iyi oluş kavramını duygusal açıdan iyi olma, hayattan zevk alma olarak açıklamak yerine psikolojik etmenlerin öznel belirleyicilerini inceleyerek açıklanan bir kavram olduğunu savunmaktadır. Diğer bir ifadeyle Ryff’in yaklaşımı mutluluğun yalnızca kişilerin kendilerini iyi hissetmelerinden ziyade kendilerini gerçekleştirebilmesi, sahip olduğu potansiyeli kullanabilmesi ve bu potansiyeli arttırabilmeye dair çaba harcaması olarak ele almaktadır (Topuz, 2013).

Ryff (1989)'ın psikolojik iyi oluş kavramına yönelik yaklaşımının kavramı basit birleşimden ziyade çok boyutlu bir yapı olarak ele aldığı görülmektedir. Bu çok boyutlu bakış açısı ile Ryff "Çok Boyutlu Psikolojik İyi Oluş" yaklaşımını ortaya çıkarmıştır. Bu yaklaşımı; Maslow'un kendini gerçekleştirme, Allport'un olgunlaşması, Rogers'ın tam işlevde bulunması ve Jung'un bireyleştirmesi kavramları ve Erikson'un psikososyal aşamalarını, Buhler'in temel yaşam eğilimlerini, Neugarten'in yetişkinlik ve yaşlılıktaki kişilik değişimindeki özelliklerini ve Jahoda'nın belirlediği olumlu psikolojik sağlık ölçütlerini göz önüne alarak geliştirmiştir (Ryff ve Keyes, 1995).

Ryff ve Singer (2008) psikolojik iyi oluş kavramını altı boyutlu ele almıştır ve bu boyutları şu şekilde açıklamaktadır:

- Kişilerle olumlu ilişkiler boyutu; başkalarıyla olan ilişkilerinde samimi ve güvenir ilişkili yaşayabilmesi,
- Çevre otoritesi boyutu; kişinin kendine uygun şekilde çevre kurması, çevrenin şartlarını değiştirebilmesi,
- Kişisel gelişim boyutu; Aristo'nun Eudaimonia kavramına benzer şekilde kişilerin kendilerini gerçekleştirebilmesi,
- Kendine saygı boyutu; kişilerin kendilerine dair olumlu tutum geliştirebilmesi ve geçmiş yaşantısını kabullenebilmesi,
- Yaşam amacı boyutu; kişilerin yaşama yönelik hedeflerinin olması,
- Özerklik boyutu; kişilerin bağımsızlığının olması, tek başına kararlar alabilmesi, özgür yaşamaları, izin almadan ziyade kendi kararlarıyla hareket edebilmesi (Ryff ve Keyes, 1995).

Ryff (1989)'a göre olumlu ilişkiler; kişilerin diğerleriyle sıcak ve güven içerisinde kurduğu ilişkilerde empati ve sevgi duyguları geliştirme olarak açıklanmaktadır. Olumlu yakın ilişkilerin kurma becerisinin; başkalarıyla güven ve sıcak temelli, doyurucu ilişkilere sahip olmanın önünü açarken bu konuda zorluk yaşayan kişilerin ilişkilerinin güven ve sıcaklıktan uzak olduğunu belirtmektedir. Aynı zamanda bu beceriye sahip kişilerin, ilişki kurdukları diğer kişilerin iyilik hallerini gözettiği, empati ve samimi yönlerinin güçlü olduğu ifade edilmektedir. Olumlu yakın ilişkiler kurma becerisinin düşüklüğünde ise çevresinin gereksinimlerini düşünmekte zorluk

yaşadıkları, kişilerarası ilişkilerde izole oldukları ve başkalarıyla bağlarını sürdüremedikleri görülmektedir (Ryff, 1995).

Ryff (1989) çevre hakimeti boyutunu; kişilerin bireysel ve psikolojik koşullarına uygun çevre oluşturabilmesi veya seçebilmesi olarak açıklamaktadır. Çevresel hakimiyetin yüksek olduğunda, çevreye uzman gibi yönetebilme, kompleks faaliyetleri kontrol edebilme ve olanakları etkin şekilde kullanabilme görülebilmektedir. Ayrıca bireysel gereksinimlere ve değerlere uygun durumları seçebilme veya bu durumları yaratabilme de görülebilmektedir (Ryff, 1995).

Ryff (1989) kişisel gelişim boyutunu; kişilerin gelişimi adına potansiyelleri geliştirme kapasitesi olarak açıklanmaktadır. Kendisi geliştirebilme arzusu olan kişiler, gelişme açısından potansiyellerinin hissetmektedir ve yeni deneyimlere açık olduğu görülebilmektedir. Zaman ilerledikçe kendi ve davranışlarında olan gelişimleri farkına vardıkları ve kendilerini iyi tanıdıkları da görülmektedir (Ryff, 1995).

Kendini kabul boyutu ise kişilerin kendilerini ve yaşamlarını pozitif bir şekilde değerlendirmesini içermektedir. Pozitif işlevsellik alan yazılarında yaygın şekilde karşılaşılan iyi oluş kriteri olarak görülmektedir (Ryff ve Singer, 1996; Ryff, 1989a). Ryff (1989) olumlu ruhsal işlevsellik adına önemli bir nitelik olan kendini kabulün, kişilerin kendilerine dair olumlu tutum geliştirmesi olarak açıklamaktadır. Kendini kabul, olumlu ruhsal işlevinde merkezinde olduğu söylenmektedir ve bu boyutun, en üst seviyede işlevde olunması ve olgunluk adına önemli bir özellik olarak ifade edilmektedir (Ryff ve diğerleri, 1999). Aynı zamanda güçlü yönleriyle beraber güçsüzlüklerin de farkında olmayı ve kabullenmeyi içermektedir ve kendini kabul; uzun süreli kişilerin bireysel güçlerini, zayıflıklarını fark etmesi, bunları kabullenmesini barındıran bir öz değerlendirme olarak görülmektedir (Ryff, 1995; Ryff ve Singer, 2006).

Yaşam amacı boyutu ise, kişilerin hayatlarına dair anlam içeren amaçlarının olması ve ruhsal sağlığın göstergesi olarak açıklanmaktadır. Hayatına yönelik amacı olan kişilerin şimdi ve geçmiş deneyimlerinin anlamlı olduğunu hissetmektedir. Bu kişilerin hedefledikleri amaçlarının olduğu ve bu amaca ulaşmaya yönelik planlarının olduğu görülmektedir. Aynı zamanda, kişiler hayatın amacını kavrayabilme kabiliyetine de sahip oldukları bilinmektedir. Yaşamın amacına sahip olmayan

kişilerin ise geçmiş deneyimlerine takıldıkları ve hayata dair bir hedeflerinin olmadığı, hayata anlam katmaya yarayan bakış açısı geliştiremedikleri görülmektedir (Ryff, 1989a).

Özerklik boyutunda ise bireylerin sosyal yaşantılarında yaşadıkları baskıları geri planda tutarak düşüncelerin ve davranışlarına özgür şekilde ve kendi standartlarına uygun biçimde sergilemesi görülmektedir (Ryff ve Keyes, 1995; Ryff, 1989). Yüksek özerkliğe sahip kişilerin; bağımsız oldukları, kendi kararlarını verebildikleri, davranışları düzenleyebilecek özdenetime sahip oldukları, kendilerine yönelik değerlendirmeler yaparken diğerlerinin kriterlerinden ziyade bireysel standartlarını dikkate aldıkları görülmektedir. Bu kişilerin kalıp şekilde düşünmeye ve davranış sergilemeye yol açan sosyal baskılara yönelik direnç gösterebildikleri de görülmektedir. Düşük özerkliğe sahip kişilerin ise başkalarının isteklerine ve değerlendirmelerine önem verdikleri, önemli kararlar alacakları zaman başkalarının yargılarını öne aldıkları, kalıp şekilde düşünmeye ve davranış sergilemeye yol açan sosyal baskılara boyun eğdikleri görülmektedir (Ryff, 1989a).

2.5.2 Psikolojik İyi Oluş ve Ebeveyn Tutumları

Ebeveynlerin çocuğunu büyütürken çocuğunun ilerleyen zamandaki yaşamını ve kişilik gelişimini önemli biçimde etki eden tutumlar sergilemektedir. Ebeveynlerin sergiledikleri farklı tutumların ise çocuk üzerinde farklı biçimde etkilerinin görüldüğü belirtilmektedir. Örneğin ebeveynlerin sergiledikleri olumlu tutumların; çocuğun sorumluluk bilincinin gelişmesinde, yüksek benlik saygısına sahip olmasında, özgüvenin yüksek olmasında ve fiziksel ve ruhsal olarak sağlıklı bir çocuğun yetişmesinde etkili olduğu ifade edilmektedir (Gençdoğan ve Gülbahçe, 2021).

Ebeveynlerin çocuğuna dair aşırı koruyucu tutum sergilemesinin çocuğun kendine yönelik algısını ve ebeveynleriyle ilişkisini etkilemektedir (Kulaksızoğlu, 2014). Aynı zamanda ebeveyn tutumları çocuğun psikolojik iyi oluşu ve yaşam doyumunu da etkilemektedir (Moller, 1996; Young ve Miller, 1995). Ebeveyn veya çocuğa bakım veren kişilerin tepkiselliğinin, davranış beklentisinin, davranışları yönlendirmesinin, psikolojik kontrolünün ve çocuğun özerkliğinin desteklemesinin kişinin ruhsal yapısal özelliklerine yansıdığı belirtilmektedir. Tepkiselliğin ölçümünü, ebeveynlerin gösterdikleri sıcaklığın ve desteğin, davranış kontrolünün,

kural koymanın ve yol göstermenin, özerklik desteğinin ve çocuğun davranışlarının yönlendirilmesinin çocuğun akademik ve sosyal yaşamına dair beklentilerini belirlediği de eklenmektedir (Çelen, 2007).

Literatürde ebeveyn tutumlarına, çocukların bu tutumları ve davranışları algılama biçimlerine ve hayatları boyunca tutumların çocukları ne şekilde etkilediğine dair pek çok araştırmanın yapıldığı dikkat çekmektedir. Çocuğun yetiştirilme biçimlerinin kişilerin farklı ruhsal özelliklerini nasıl etkilediğine dair çeşitli araştırmaların bulunduğu ve bu araştırmacıların farklı bakış açılarıyla ele alındığı görülmektedir (Baumrind, 1971; Steinberg, 2007).

Ryff ve Heidrich (1997) geçmiş yaşantıların yetişkinlik dönemindeki iyi oluşu nasıl etkilediğini incelediği çalışmalarında, normal yaşantıların şimdi ve gelecekteki iyi olma halini anlamlı şekilde etkilediği fakat farklı yaş gruplarındaki özellikler dikkate alındığında genç grubun yaşam etkinliklerinin, orta yaş grubunun arkadaşlık ve aile alanlarının ve yaşlı grubunun ise öncelikle çalışma ve eğitim deneyimlerinin iyi olma halini güçlü şekilde yordadığı bulunmuştur. Normal olmayan diğer bir ifadeyle stres veren olayların ise yalnızca genç grubun “bireysel gelişim” boyutunu anlamlı düzeyde yordadığı saptanmıştır.

Karabeyeser (2013) çalışmasında psikolojik iyi oluşun çeşitli demografik özellikler, ebeveyn tutumları ve stres veren yaşam olayları ile ilişkilerini incelemiştir. Çalışma sonucunda; erkeklerin diğerleriyle olumlu ilişkiler kurması, çevresel hakimiyeti, bireysel gelişimi ve yaşam amacı boyutlarına göre kızlara göre daha düşük psikolojik iyi oluş düzeyine sahip olduğu bulunmuştur. Ebeveynlerin eğitim düzeyine ve ekonomik durumuna göre psikolojik iyi oluş düzeylerinin farklılık göstermediği belirlenmiştir. Demokratik ebeveyn tutumuna sahip olan öğrencilerin; diğerleriyle olumlu ilişkiler, çevresel hakimiyet, kendini kabul düzeyi, otoriter ve koruyucu ebeveyn tutumuna sahip olanlardan daha yüksek olduğu saptanmıştır. Aynı zamanda demokratik ebeveyn tutumuna sahip öğrencilerin otoriter tutuma sahip olanlara göre bireysel gelişim ve yaşam amacı düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Eroğlu (2013) çalışmasında, algılanan ebeveyn tutumunun iyi oluş düzeyini etkilediğini ve ayrıca demokratik tutuma sahip kişilerin, koruyucu ve ilgisiz tutuma sahip kişilere göre daha yüksek düzeyde psikolojik iyi oluş düzeyine sahip olduklarını belirlemiştir.

Pantke ve Slade (2006) gençlerin geçmiş yaşantılara dair hatırladıkları ebeveyn tutumu ile iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında; ebeveynlerinden yüksek koruma algılamasının ruhsal sağlıkla ilişkili olduğunu belirlemiştir.

Lavasani ve diğerleri (2011) çalışmalarında ebeveynlerinden otoriter ve izin verici tutum algılaması arttıkça psikolojik iyi oluş düzeyinin azaldığını; sosyal destek arttıkça da psikolojik iyi oluş düzeyinin arttığını belirlemiştir. Ayrıca demokratik tutumun psikolojik iyi oluş düzeyini anlamlı biçimde yordamadığını bulmuştur.

Shek (1999) çalışmasında; ebeveyn tutumları ve davranışlarının umutsuzluk, yaşam doyumu, özsaygı ve yaşam amacıyla ilişkili olduğunu belirlemiştir. Kızlarda ebeveyn özellikleri ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkinin erkeklere göre daha güçlü olduğunu bulmuştur. Ayrıca çalışmada, ebeveyn özelliklerinin psikolojik iyi oluş düzeyini kesitsel ve boylamsal olarak anlamlı şekilde yordadığını da bulunmuştur.

3. YÖNTEM

3.1 Araştırmanın Modeli

Araştırmada, yetişkin bireylerin çocukluk dönemlerinde algıladıkları ebeveyn tutumları ile benlik kurguları ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanan bu araştırmanın modeli ilişkisel tarama modeli şeklindedir. İki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkiyi ve bu ilişkinin derecesinin nasıl olduğunu belirlemek için yapılan tarama yaklaşımı, ilişkisel tarama yöntemi olarak tanımlanmaktadır (Karasar, 2011).

3.2 Araştırmanın Örneklemi

Araştırmanın örneklemi; İstanbul'da yaşayan 20-45 yetişkin yaş grubunda olan toplamda 365 katılımcıdan oluşmaktadır. Araştırma katılımcılarına kartopu yöntemiyle ulaşılmıştır.

3.3 Veri Toplama Araçları

Araştırmada genç yetişkin katılımcıların algıladıkları ebeveyn tutumlarını incelemek için “Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği- Çocuk Formu”, benlik kurgularını incelemek için “Aile İçinde Özerk-İlişkisel Benlik Ölçeği”, psikolojik iyi oluşlarını incelemek için “Psikolojik İyi Oluş Ölçeği (PİÖ)” kullanılmıştır. Araştırmada katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi gibi sosyo-demografik bilgilerini almak için “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır.

3.3.1 Kişisel bilgi formu

Bu form; katılımcıya dair yaş, cinsiyet, ebeveyn eğitim durumu gibi bilgileri elde etmek için sorulan sorulardan oluşmaktadır ve araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

3.3.2 Kısaltılmış algılanan ebeveyn tutumları ölçeği-çocuk formu (KAET-Ç)

Bireylerin algılanan ebeveyn tutumlarını incelemek amacıyla Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği- Çocuk Formu kullanılmıştır. Arrindel ve arkadaşları (1999) tarafından Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları ve Çocuk Formu ölçeği, Perris ve arkadaşları (1980) tarafından hazırlanan Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeğinin geliştirilmiş kısa formudur. Egna Minnen Barndorns Uppfostran (EMBU) ölçeğın orijinal adıdır. Dirik, Yorulmaz ve Karancı (2015), tarafından KAET-Ç ölçeğının Türkçeye uyarlanması, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. KAET-Ç ölçeği, 18 yaş ve üzeri yetişkin katılımcıların çocukluk dönemlerinde ebeveynlerinin kendilerine nasıl davrandığını düşünüp, anne ve babaları için ayrı ayrı olarak cevaplandırmaları istenen 4'lü likert tipi, 23 maddelik bir ölçektir. Ölçek, aşırı koruyuculuk (10 madde), duygusal sıcaklık (6 madde) ve reddedicilik (7 madde) alt boyutlarını içermektedir. İç tutarlılık değerleri baba duygusal sıcaklık, aşırı koruyuculuk ve reddedicilik için sırasıyla 0,79, 0,73, ve 0,71'dir. Algılanan anne tutumları için iç tutarlılık katsayıları ise duygusal sıcaklık, aşırı koruyuculuk ve reddedicilik için sırasıyla 0,75, 0,72 ve 0,64'tür (Dirik, Yorulmaz ve Karancı, 2015).

3.3.3 Aile içinde özerk ilişkisel benlik ölçeği

Kağıtçıbaşı (2007), tarafından geliştirilen Aile İçinde Özerk-İlişkisel Benlik Ölçeği, araştırmada bireylerin benlik kurgularını incelemek amacıyla kullanılmıştır. Bu ölçek üç alt boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar: Aile içinde ilişkisel benlik, aile içinde özerk benlik ve aile içinde özerk-ilişkisel benliktir. 22 Maddeden oluşan bu ölçek, 5'li likert tipinde bir ölçektir. Aile içinde özerk benlik boyutu 9(1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9) maddeden oluşmakta ve bireyin aile içindeki özerklik düzeyini ölçmektedir. Aile içinde özerk-ilişkisel benlik boyutu 4 (19, 20, 21, 22) maddeden oluşmakta ve bireyin hem özerklik düzeyini hem de ailesi ile olan yakın ilişkilerini ölçmektedir. Aile içinde ilişkisel benlik boyutu ise 9 (10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18) maddeden oluşmaktadır ve bireyin ailesiyle olan ilişkilerinde psikolojik, maddi ve manevi olarak yakın olmasını ölçmektedir. Her alt boyuttan alınan yüksek puan, bireyde o benlik kurgusunun yüksek olduğuna işaret etmektedir. Güvenirlik çalışması sonuçlarına göre iç tutarlılık katsayısı ailede ilişkisel benlik, ailede özerk benlik ve

ailede özerk- ilişkisel benlik boyutları için sırasıyla .84, .84 ve .77 olarak verilmiştir (Kağıtçıbaşı, 2007).

3.3.4 Psikolojik iyi oluş ölçeği (PİÖ)

Bireylerin psikolojik iyi oluş düzeylerini incelemek amacıyla bu araştırmada Psikolojik İyi Oluş ölçeği kullanılmıştır. Psikolojik İyi Oluş Ölçeği Diener ve arkadaşları (2009) tarafından geliştirilmiş bir ölçektir. 7’li likert tipi ölçektir ve yeterli kendilik algısı, anlamlı bir yaşam, pozitif ilişkiler, bir amaca sahip olmak gibi temaları içeren 8 maddeden oluşmaktadır. 1–7 arasında, kesinlikle katılmıyorum (1) ile kesinlikle katılıyorum (7) şeklindedir. Anketten alınan puanlar 8 (tüm maddelere ‘kesinlikle katılmıyorum’ cevabı verildiğinde) ile 56 (tüm maddelere ‘kesinlikle katılıyorum’ cevabı verildiğinde) arasındadır. Ölçekte kişinin yüksek puan alması psikolojik iyi oluşun yüksek olduğunu göstermektedir (Diener, 2009). Telef (2013), tarafından Türk kültürüne uyarlama çalışması yapılmıştır. Güvenirlilik çalışması sonucunda Cronbach alfa katsayısı .80 olarak hesaplanmıştır (Telef, 2013).

3.4 Veri Toplama İşlemi

Araştırmanın verileri COVID-19 pandemi süreci devam ederken toplandığı için katılımcı kişilere “Google Form” isimli uygulama aracılığıyla ve çevrimiçi şekilde ulaşılmıştır. Katılımcılara ilk olarak araştırmanın başlığı, amacı, verilerin gizliliği, araştırmanın gönüllülük esasına dayandırıldığına yönelik bilgilerin olduğu “Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu” verilmiştir. Daha sonra araştırmaya katılmayı gönüllü şekilde kabul eden katılımcılara, araştırmanın veri toplama araçları olan “Kişisel Bilgi Formu”, “Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği-Çocuk Formu”, “Aile İçinde Özerk-İlişkisel Benlik Ölçeği” ve “Psikolojik İyi Oluş Ölçeği (PİÖ)” verilmiştir. Katılımcıların ölçeklerde yer alan soruların tamamına yanıt vermeden diğer bir ölçeğe geçmesi engellenmiştir. Araştırmanın evreni İstanbul ili ile sınırlıdır ve araştırmanın kriterlerine uymayan (farklı şehirde yaşayan ve 20-45 yaş arası olmayan) katılımcıların verisi araştırmanın analizine dahil edilmemiştir.

3.5 Verilerin Analizi

Araştırma verileri, SPSS 22.0 (Statistical Package for Social Sciences) programıyla analiz edilmiştir. İlk olarak, verilerin normal dağılıma uygunluk gösterip

göstermediğini incelemek amacıyla Kolmogorov-Smirnov Testi uygulanmıştır. Normallik dağılımı değerlendirirken diğer basıklık ve çarpıklık değer aralığı dikkate alınmıştır ve çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 2 aralığında (George ve Mallery, 2014) olması nedeniyle araştırma verilerinin normal dağılım sergilediği varsayılmıştır. Analizlerde parametrik yöntemler kullanılmıştır.

Gruplar arası karşılaştırmalarda; iki grup karşılaştırmaları (cinsiyet vb.) için bağımsız t testi, ikiden fazla grup karşılaştırmalarda (ebeveyn eğitim durumu vb.) ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Araştırma değişkenlerinin birbiriyle ilişkisini incelemek için korelasyon analizi yapılmıştır. Korelasyon analizi sonuçları göz önüne alınarak algılanan ebeveyn tutumlarının benlik kurgusu ve psikolojik iyi oluş düzeyleri üzerindeki etkisini incelemek için çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Analizlerde güven aralığı %95 olarak belirlenmiştir ($p < .05$).

4. BULGULAR

Bu bölümde katılımcılardan elde edilen verilerin analizleri sunulmaktadır.

4.1 Katılımcıların Demografik Bilgilerine İlişkin Dağılım

Katılımcıların demografik bilgilerine göre frekans ve yüzdelik değerleri aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 4.1: Katılımcıların Demografik Özellikleri

Değişkenler		Ortalama±SS	
Yaş		28,83±7,23	
		n	%
Cinsiyet	Kadın	220	60,3
	Erkek	145	39,7
Eğitim Düzeyi	İlkokul ve Ortaokul	25	6,8
	Lise	43	11,8
	Üniversite	234	64,1
	Yüksek Lisans/Doktora	63	17,3
Çalışma Durumu	Çalışıyorum	231	63,3
	Çalışmıyorum	134	36,7
Gelir Düzeyi	Asgari Ücret ve Altı	85	23,3
	Asgari Ücret (4253)	101	27,7
	4253-5999 TL	79	21,4
	6000-8999 TL	49	13,4
	9000 TL ve üzeri	52	14,2
Medeni Durum	Bekar	234	64,1
	Evli	131	35,9
Anne Eğitim	Okula Gitmemiş	56	15,3
	İlkokul	140	38,4
	Ortaokul	52	14,2
	Lise	80	21,9
	Üniversite ve Üstü	37	10,1
Değişkenler			
Baba Eğitim	Okula Gitmemiş	23	6,3
	İlkokul	136	37,3
	Ortaokul	59	16,2
	Lise	82	22,5
	Üniversite ve Üstü	65	17,8

Çizelge 4.1'e göre; katılımcıların yaş ortalaması $28,83 \pm 7,23$ 'tür. Katılımcıların 220'sinin (%60,3) kadın, 145'inin (%39,7) erkek olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların 25'inin (%6,8) ilkokul ve ortaokul mezunu, 43'ünün (%11,8) lise mezunu, 234'ünün (%64,1) üniversite ve 63'ünün (%17,3) yüksek lisans/doktora mezunu olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların 231'inin (%63,3) çalıştığı ve 134'ünün (%36,7) çalışmadığı belirlenmiştir. Katılımcıların 85'inin (%23,3) asgari ücret altı, 101'inin (%27,7) asgari ücret, 79'unun (%21,4) 4253-5999 TL arası, 49'unun (%13,4) 6000-8999 TL arası ve 52'sinin (%14,2) 9000 TL ve üzeri geliri olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların 234'ünün (%64,1) bekar ve 131'inin (%35,9) evli olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların 56'sının (%15,3) annesinin okula gitmediği, 140'ının (%38,4) annesinin ilkokul mezunu olduğu, 52'sinin (%14,2) annesinin ortaokul mezunu olduğu, 80'inin (%21,9) annesinin lise mezunu olduğu ve 37'inin (%10,1) annesinin üniversite ve üstü mezunu olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların 23'ünün (%6,3) babasının okula gitmediği, 136'sının (%37,3) babasının ilkokul mezunu olduğu, 59'unun (%16,2) babasının ortaokul mezunu olduğu, 82'sinin (%22,5) babasının lise mezunu olduğu ve 65'inin (%17,8) babasının üniversite ve üstü mezunu olduğu belirlenmiştir.

4.2 Ölçeklerin Normallik Dağılımı

Araştırmada, ölçeklerin toplam puanlarının ve alt boyut puanlarının normal dağılıma sahip olup olmadığına yönelik Kolmogorov-Smirnov testi uygulanmıştır ve sonuçlara Çizelge 4.2'de yer verilmiştir.

Çizelge 4.2: Normallik Testi Sonuçları

	Ölçekler	Kolmogorov-Smirnov			Skewness (Çarpıklık)	Kurtosis (Basıklık)
		Statistic	df	p		
Ebeveyn Tutumları Ölçeği Anne	Duygusal Sıcaklık	,088	365	,000	-,401	-,374
	Aşırı Koruyuculuk	,083	365	,000	,377	-,228
	Reddedicilik	,190	365	,000	1,434	1,925
Ebeveyn Tutumları Ölçeği Baba	Duygusal Sıcaklık	,074	365	,000	-,222	-,728
	Aşırı Koruyuculuk	,088	365	,000	,432	-,229
	Reddedicilik	,193	365	,000	1,367	1,366
Benlik Kuruluşu	Özerk Benlik	,056	365	,008	,182	-,087
	İlişkisel Benlik	,133	365	,000	-,513	1,202
	Özerk İlişkisel Benlik	,268	365	,000	-1,389	1,448
	Psikolojik İyi Oluş	,093	365	,000	-1,106	1,850

Çizelge 4.2’ e göre; ölçeklerin toplam puan ve alt boyut puanlarının normallik dağılımına varsayımlarından biri olan basıklık ve çarpıklık değerlerinin ± 2 aralığında olması (George ve Mallery, 2014) dikkate alınmıştır ve verilerin normal dağılım gösterdiği varsayılmıştır.

4.3 Araştırma Değişkenleri ile Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkilere Dair Bulgular

Çizelge 4.3: Cinsiyete Göre Algılanan Ebeveyn Tutumları Puanlarının Karşılaştırılması

		Cinsiyet	n	Ort.	SS	t	p
Algılanan Ebeveyn Tutumları (Anne)	Duygusal Sıcaklık	Kadın	220	19,92	4,85	1,617	,10
		Erkek	145	19,12	4,52		
	Aşırı Koruyuculuk	Kadın	220	21,72	5,39	4,902	,000*
		Erkek	145	19,01	5,01		
	Reddedicilik	Kadın	220	10,54	3,60	,519	,60
		Erkek	145	10,34	3,49		
Algılanan Ebeveyn Tutumları (Baba)	Duygusal Sıcaklık	Kadın	220	18,93	5,31	3,209	,001*
		Erkek	145	17,15	5,07		
	Aşırı Koruyuculuk	Kadın	220	19,75	5,34	2,889	,004*
		Erkek	145	18,18	4,87		
	Reddedicilik	Kadın	220	9,69	3,06	-2,664	,008*
		Erkek	145	10,63	3,59		

Yapılan bağımsız t testi analizi sonucunda; algılanan anne tutumlarından aşırı koruyuculuk puanlarında, kadınların puanlarının ($X=21,72$), erkeklerin puanlarından ($X=19,01$) anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır [$t(363)= 4,902, p<05$]. Algılanan baba tutumlarından duygusal sıcaklık puanlarında, kadınların puanlarının ($X=18,93$), erkeklerin puanlarından ($X=17,15$) anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır [$t(363)= 3,209, p<05$]. Algılanan baba tutumlarından aşırı koruyuculuk puanlarında, kadınların puanlarının ($X=19,75$), erkeklerin puanlarından ($X=18,18$) anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır [$t(363)= 2,889, p<05$]. Algılanan baba tutumlarından reddedicilik puanlarında, erkeklerin puanlarının ($X=10,63$), kadınların puanlarından ($X=9,69$) anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır [$t(363)= -2,664, p<05$]. Diğer karşılaştırmalarda ise anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır ($p>.05$).

Çizelge 4.4: Cinsiyete Göre Benlik Kurgusu Puanlarının Karşılaştırılması

		Cinsiyet	n	Ort.	SS	t	p
Benlik Kurgusu	Özerk Benlik	Kadın	220	27,26	5,08	2,424	,01*
		Erkek	145	25,87	5,53		
	İlişkisel Benlik	Kadın	220	32,88	3,59	1,406	,16
		Erkek	145	32,28	4,54		
	Özerk İlişkisel Benlik	Kadın	220	18,71	1,95	3,209	,001*
		Erkek	145	17,99	2,18		

Yapılan bağımsız t testi analizi sonucunda; özerk benlik puanlarında, kadınların puanlarının (X=27,26), erkeklerin puanlarından (X=25,87) anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır [t(363)= 2,424, p<05]. Özerk ilişkisel benlik puanlarında, kadınların puanlarının (X=18,71), erkeklerin puanlarından (X=17,99) anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır [t(363)= 3,209, p<05]. Diğer karşılaştırmalarda ise anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır (p>.05).

Çizelge 4.5: Cinsiyete Göre Psikolojik İyi Oluş Puanlarının Karşılaştırılması

		Cinsiyet	n	Ort.	SS	t	p
Psikolojik İyi Oluş	Kadın	220	44,70	7,91	1,248	,21	
	Erkek	145	43,57	8,83			

Yapılan bağımsız t testi analizi sonucunda; psikolojik iyi oluş puanlarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır [t(363)= 1,248, p>05].

Çizelge 4.6: Anne Eğitim Durumuna Göre Algılanan Ebeveyn Tutumları Puanlarının Karşılaştırılması

		Anne Eğitim	n	Ort.	SS	F	p	LSD
Algılanan Ebeveyn Tutumları (Anne)	Duygusal Sıcaklık	Okula Gitmemiş	56	18,59	4,98	3,414	,009*	4>1 4>2 4>3
		İlkokul	140	19,19	4,85			
		Ortaokul	52	18,96	5,02			
		Lise	80	21,06	4,03			
		Üniversite ve Üstü	37	20,43	4,24			
		Okula Gitmemiş	56	22,29	6,39			
	Aşırı Koruyuculuk	İlkokul	140	20,61	4,84	3,529	,008*	4<1 4<2 4<3
		Ortaokul	52	21,65	5,31			
		Lise	80	19,10	5,38			
		Üniversite ve Üstü	37	20,24	5,24			

Çizelge 4.6: (Devamı) Anne Eğitim Durumuna Göre Algılanan Ebeveyn Tutumları Puanlarının Karşılaştırılması

	Anne Eğitim	n	Ort.	SS	F	p	LSD
Reddedicilik	Okula Gitmemiş	56	11,30	3,74	2,439	,06	-
	İlkokul	140	10,30	3,57			
	Ortaokul	52	11,31	4,35			
	Lise	80	9,81	2,72			
	Üniversite ve Üstü	37	10,03	3,20			

Yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda; algılanan anne tutumlarından duygusal sıcaklık puanlarının gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir [$F(4,360)=3,414$, $p<05$]. Yapılan Post-Hoc analizi (LSD) sonrasında ise lise mezunu annesi olan katılımcıların puanlarının ($X=21,06$), okula gitmemiş ($X=18,59$), ilkokul ($X=19,19$) ve ortaokul ($X=18,96$) mezunu annesi olan katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Algılanan anne tutumlarından aşırı koruyuculuk puanlarının gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir [$F(4,360)=3,529$, $p<05$]. Yapılan Post-Hoc analizi (LSD) sonrasında ise lise mezunu annesi olan katılımcıların puanlarının ($X=19,10$), okula gitmemiş ($X=22,29$), ilkokul ($X=20,61$) ve ortaokul ($X=21,65$) mezunu annesi olan katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde düşük olduğu saptanmıştır. Diğer karşılaştırmalarda ise anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır ($p>.05$).

Çizelge 4.7: (Devamı) Baba Eğitim Durumuna Göre Algılanan Ebeveyn Tutumları Puanlarının Karşılaştırılması

	Baba Eğitim	N,	Ort.	SS	F	p	LSD	
Algılanan Ebeveyn Tutumları (Baba)	Duygusal Sıcaklık	Okula Gitmemiş	23	17,91	5,81	1,661	,15	-
		İlkokul	136	17,99	5,63			
		Ortaokul	59	18,10	5,04			
		Lise	82	19,46	5,06			
		Üniversite ve Üstü	65	17,37	4,67			
	Aşırı Koruyuculuk	Okula Gitmemiş	23	19,35	5,15	,434	,78	-
		İlkokul	136	19,27	4,93			
		Ortaokul	59	18,78	5,70			
		Lise	82	18,65	4,94			
		Üniversite ve Üstü	65	19,65	5,75			

Çizelge 4.7: (Devamı) Baba Eğitim Durumuna Göre Algılanan Ebeveyn Tutumları Puanlarının Karşılaştırılması

	Baba Eğitim	N,	Ort.	SS	F	p	LSD
Reddedicilik	Okula Gitmemiş	23	9,65	2,80	,451	,77	-
	İlkokul	136	10,05	3,49			
	Ortaokul	59	10,08	3,60			
	Lise	82	9,84	3,16			
	Üniversite ve Üstü	65	10,49	3,04			

Yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda; algılanan baba tutumlarından duygusal sıcaklık [$F(4,360)=1,661$, $p>05$], aşırı koruyuculuk [$F(4,360)=,434$, $p>05$] ve reddedicilik [$F(4,360)=,451$, $p>05$] puanlarının baba eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır.

Çizelge 4.8: Anne Eğitim Durumuna Göre Benlik Kurgusu Puanlarının Karşılaştırılması

	Anne Eğitim	n	Ort.	SS	F	p	LSD
Özerk Benlik	Okula Gitmemiş	56	27,77	5,65	1,820	,12	-
	İlkokul	140	27,16	5,40			
	Ortaokul	52	25,88	4,97			
	Lise	80	25,74	5,21			
	Üniversite ve Üstü	37	26,62	4,74			
İlişkisel Benlik	Okula Gitmemiş	56	34,14	4,10	3,446	,009*	1>2 1>3 1>4 1>5
	İlkokul	140	32,69	4,22			
	Ortaokul	52	31,38	4,09			
	Lise	80	32,45	3,36			
	Üniversite ve Üstü	37	32,32	3,59			
Özerk İlişkisel Benlik	Okula Gitmemiş	56	18,36	2,37	1,145	,33	-
	İlkokul	140	18,45	1,96			
	Ortaokul	52	17,94	2,50			
	Lise	80	18,58	1,77			
	Üniversite ve Üstü	37	18,81	1,97			

Yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda; ilişkisel benlik puanlarının gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir [$F(4,360)=3,446$, $p<05$]. Yapılan Post-Hoc analizi (LSD) sonrasında ise okula gitmemiş annesi olan

katılımcıların puanlarının ($X=34,14$), ilkokul ($X=32,69$), ortaokul ($X=31,38$), lise ($X=32,45$), üniversite ve üstü ($X=32,32$) mezunu annesi olan katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Diğer karşılaştırmalarda ise anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır ($p>.05$).

Çizelge 4.9: Baba Eğitim Durumuna Göre Benlik Kurgusu Puanlarının Karşılaştırılması

	Baba Eğitim	n	Ort.	SS	F	p	LSD	
Benlik Kurgusu	Özerk Benlik	Okula Gitmemiş	23	27,48	5,186	,533	,71	-
		İlkokul	136	26,62	5,652			
		Ortaokul	59	25,97	5,010			
		Lise	82	27,10	5,506			
		Üniversite ve Üstü	65	26,80	4,614			
	İlişkisel Benlik	Okula Gitmemiş	23	34,09	5,291	2,150	,07	-
		İlkokul	136	32,86	3,959			
		Ortaokul	59	31,59	3,891			
		Lise	82	32,93	3,751			
		Üniversite ve Üstü	65	32,25	3,861			
	Özerk İlişkisel Benlik	Okula Gitmemiş	23	17,74	3,003	1,175	,32	-
		İlkokul	136	18,33	2,048			
		Ortaokul	59	18,36	1,928			
		Lise	82	18,70	1,923			
		Üniversite ve Üstü	65	18,60	2,068			

Yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda; algılanan benlik kurgularından özerk benlik [$F(4,360)=,533$, $p>.05$], ilişkisel benlik [$F(4,360)=2,150$, $p>.05$] ve özerk ilişkisel benlik [$F(4,360)=1,175$, $p>.05$] puanlarının baba eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır.

Çizelge 4.10: Anne Eğitim Durumuna Göre Psikolojik İyi Oluş Puanlarının Karşılaştırılması

	Anne Eğitim	n	Ort.	SS	F	p	LSD
Psikolojik İyi Oluş	Okula Gitmemiş	56	44,20	7,79	1,828	,12	-
	İlkokul	140	45,26	8,74			
	Ortaokul	52	42,75	8,74			
	Lise	80	44,65	6,33			
	Üniversite ve Üstü	37	41,78	9,89			

Yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda; psikolojik iyi oluş [F(4,360)=1,828, p>05] puanlarının anne eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır.

Çizelge 4.11: Baba Eğitim Durumuna Göre Psikolojik İyi Oluş Puanlarının Karşılaştırılması

	Baba Eğitim	n	Ort.	SS	F	p	LSD
Psikolojik İyi Oluş	Okula Gitmemiş	23	46,22	5,84			
	İlkokul	136	44,74	8,60			
	Ortaokul	59	44,97	7,79	2,463	,06	-
	Lise	82	44,60	7,86			
	Üniversite ve Üstü	65	41,46	8,94			

Yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda; psikolojik iyi oluş [F(4,360)=2,463, p>05] puanlarının anne eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır.

4.4 Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Araştırma değişkenleri arasındaki ilişkiyi incelenmesi yapılırken korelasyon analizi kullanılmış ve sonuçları Çizelge 4.12’de sunulmuştur.

Çizelge 4.12: Araştırma Değişkenlerinin Arasındaki İlişkiyi İncelemeye Yönelik Korelasyon Analizi Sonuçları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
(Anne Form)	1. Duygusal Sıcaklık	-								
	2. Aşırı Koruyuculuk	-,203**	-							
	3. Reddedicilik	-,502**	,570**	-						
(Baba Form)	4. Duygusal Sıcaklık	,758**	-,128**	-,365**	-					
	5. Aşırı Koruyuculuk	-,132*	,703**	,411**	-,078	-				
	6. Reddedicilik	-,410**	,371**	,707**	-,459**	,498**	-			
Benlik Kurgusu	7. Özerk Benlik	,111*	,205**	-,041	,143**	,117*	-,006	-		
	8. İlişkisel Benlik	,301**	-,067	-,260**	,353**	-,073	-,281**	,349**	-	
	9. Özerk İlişkisel Benlik	,171**	,018	-,063	,167**	,010	-,104*	-,036	,219**	-
	10. Psikolojik İyi Oluş	,348**	-,083	-,228**	,337**	-,075	-,280**	,137**	,286**	,223**

Not. r: Pearson Korelasyon Katsayısı, **: p<0.01, *: p< 0.05

4.5 Algılanan Ebeveyn Tutumlarının Benlik Kurgusu ve Psikolojik İyi Oluş Düzeylerini Yordamasının İncelenmesi

Algılanan ebeveyn tutumlarının, benlik kurgusu ve psikolojik iyi oluş düzeyleri üzerindeki etkisinin incelenmesi için çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Çoklu regresyon analizi yapılırken Çizelge 4.12’de yer alan korelasyon analizine bağlı olarak bağımlı değişken ile anlamlı ilişki çıkan alt boyut yordayıcı değişken olarak regresyon analizine dahil edilmiştir.

4.5.1 Algılanan anne tutumlarının benlik kurgusu düzeylerini yordamasının incelenmesi

Çizelge 4.13: Algılanan Anne Tutumlarının Özerk Benlik Değişkenini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Yordayıcı Değişken	B	Standart Hata	β	t	p
Özerk Benlik	Sabit	18,397	1,720		10,695	,000
	Duygusal Sıcaklık	,178	,058	,159	3,069	,002
	Aşırı Koruyuculuk	,233	,051	,238	4,582	,000

$R = .258$ $R^2 = .066$ $R^2_{adj} = .061$, $F(2,362) = 12,883$, $p < .05$

Algılanan anne tutumları puanlarıyla oluşturulan modelde; Özerk Benlik puanlarını anlamlı düzeyde yordadığı belirlenmiştir ($F(2,362) = 12,883$, $p < .05$). Özerk Benlik puanlarındaki varyansın yaklaşık %6’sı açıklanmaktadır ($R^2 = .066$). Regresyon katsayılarına bakıldığında Duygusal Sıcaklık ($\beta = ,159$, $p < .05$) ve Aşırı Koruyuculuk ($\beta = ,238$, $p < .05$) puanlarının pozitif yönde Özerk Benlik puanlarını yordadığı saptanmıştır.

Çizelge 4.14: Algılanan Anne Tutumlarının İlişkisel Benlik Değişkenini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Yordayıcı Değişken	B	Standart Hata	β	t	p
İlişkisel Benlik	Sabit	30,577	1,434		21,325	,000
	Duygusal Sıcaklık	,193	,049	,228	3,962	,000
	Reddedicilik	-,164	,065	-,145	-2,259	,01

$R = .326$ $R^2 = .106$ $R^2_{adj} = .101$, $F(2,362) = 21,514$, $p < .05$

Algılanan anne tutumları puanlarıyla oluşturulan modelde; İlişkisel Benlik puanlarını anlamlı düzeyde yordadığı belirlenmiştir ($F(2,362) = 21,514$, $p < .05$). İlişkisel

Benlik puanlarındaki varyansın yaklaşık %10'u açıklanmaktadır ($R^2=.106$). Regresyon katsayılarına bakıldığında Duygusal Sıcaklık ($\beta= ,301, p< .05$) pozitif yönde; Reddedicilik ($\beta= -,145, p< .05$) negatif yönde İlişkisel Benlik puanlarını yordadığı saptanmıştır.

Çizelge 4.15: Algılanan Anne Tutumlarının Özerk İlişkisel Benlik Değişkenini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Yordayıcı Değişken	B	Standart Hata	β	t	p
Özerk İlişkisel Benlik	Sabit	16,421	,687		23,917	,000
	Duygusal Sıcaklık	,080	,023	,182	3,455	,001
	Aşırı Koruyuculuk	,021	,020	,055	1,040	,29
$R= .180 R^2= .032 R^2_{adj}= .027, F(2,362)= 6,030, p<.05$						

Algılanan anne tutumları puanlarıyla oluşturulan modelde; Özerk İlişkisel Benlik puanlarını anlamlı düzeyde yordadığı belirlenmiştir ($F(2,362)= 6,030, p<.05$). Özerk İlişkisel Benlik puanlarındaki varyansın yaklaşık %3'ü açıklanmaktadır ($R^2=.032$). Regresyon katsayılarına bakıldığında Duygusal Sıcaklık ($\beta= ,182, p< .05$) puanlarının pozitif yönde Özerk İlişkisel Benlik puanlarını yordadığı saptanmıştır.

4.5.2 Algılanan baba tutumlarının benlik kurgusu düzeylerini yordamasının incelenmesi

Çizelge 4.16: Algılanan Baba Tutumlarının Özerk Benlik Değişkenini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Yordayıcı Değişken	B	Standart Hata	β	t	p
Özerk Benlik	Sabit	21,406	1,459		14,670	,000
	Duygusal Sıcaklık	,154	,052	,153	2,964	,003
	Aşırı Koruyuculuk	,131	,053	,128	2,482	,01
$R= .192 R^2= .037 R^2_{adj}= .032, F(2,362)= 6,944, p<.05$						

Algılanan baba tutumları puanlarıyla oluşturulan modelde; Özerk Benlik puanlarını anlamlı düzeyde yordadığı belirlenmiştir ($F(2,362)= 6,944, p<.05$). Özerk Benlik puanlarındaki varyansın yaklaşık %3'ü açıklanmaktadır ($R^2=.037$). Regresyon katsayılarına bakıldığında Duygusal Sıcaklık ($\beta= ,153, p< .05$) ve Aşırı Koruyuculuk ($\beta= ,128, p< .05$) puanlarının pozitif yönde Özerk Benlik puanlarını yordadığı saptanmıştır.

Çizelge 4.17: Algılanan Baba Tutumlarının İlişkisel Benlik Değişkenini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Yordayıcı Değişken	B	Standart Hata	β	t	p
İlişkisel Benlik	Sabit	30,547	1,232		24,798	,000
	Duygusal Sıcaklık	,215	,042	,284	5,179	,000
	Reddedicilik	-,182	,066	-,150	-2,741	,006
$R = .377$ $R^2 = .142$ $R^2_{adj} = .137$, $F(2,362) = 30,011$, $p < .05$						

Algılanan baba tutumları puanlarıyla oluşturulan modelde; İlişkisel Benlik puanlarını anlamlı düzeyde yordadığı belirlenmiştir ($F(2,362) = 30,011$, $p < .05$). İlişkisel Benlik puanlarındaki varyansın yaklaşık %14'ü açıklanmaktadır ($R^2 = .142$). Regresyon katsayılarına bakıldığında Duygusal Sıcaklık ($\beta = .284$, $p < .05$) pozitif yönde; Reddedicilik ($\beta = .258$, $p < .05$) puanlarının ise negatif yönde İlişkisel Benlik puanlarını yordadığı saptanmıştır.

Çizelge 4.18: Algılanan Baba Tutumlarının Özerk İlişkisel Benlik Değişkenini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Yordayıcı Değişken	B	Standart Hata	β	t	p
Özerk İlişkisel Benlik	Sabit	17,568	,680		25,821	,000
	Duygusal Sıcaklık	,059	,023	,151	2,583	,01
	Reddedicilik	-,022	,037	-,035	-,597	,55
$R = .169$ $R^2 = .029$ $R^2_{adj} = .023$, $F(2,362) = 5,351$, $p < .05$						

Algılanan baba tutumları puanlarıyla oluşturulan modelde; Özerk İlişkisel Benlik puanlarını anlamlı düzeyde yordadığı belirlenmiştir ($F(2,362) = 5,351$, $p < .05$). Özerk İlişkisel Benlik puanlarındaki varyansın yaklaşık %2'si açıklanmaktadır ($R^2 = .029$). Regresyon katsayılarına bakıldığında Duygusal Sıcaklık ($\beta = .151$, $p < .05$) puanlarının pozitif yönde Özerk İlişkisel Benlik puanlarını yordadığı saptanmıştır.

4.5.3 Algılanan anne tutumlarının psikolojik iyi oluş düzeylerini yordamasının incelenmesi

Çizelge 4.19: Algılanan Anne Tutumlarının Psikolojik İyi Oluş Değişkenini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Yordayıcı Değişken	B	Standart Hata	β	t	p
Psikolojik İyi Oluş	Sabit	35,256	2,939		11,996	,000
	Duygusal Sıcaklık	,548	,100	,313	5,496	,000
	Reddedicilik	-,166	,133	-,071	-1,249	,21

$R = .354$ $R^2 = .125$ $R^2_{adj} = .120$, $F(2,362) = 25,862$, $p < .05$

Algılanan anne tutumları puanlarıyla oluşturulan modelde; Psikolojik İyi Oluş puanlarını anlamlı düzeyde yordadığı belirlenmiştir ($F(2,362) = 25,862$, $p < .05$). Psikolojik İyi Oluş puanlarındaki varyansın yaklaşık %12'si açıklanmaktadır ($R^2 = .125$). Regresyon katsayılarına bakıldığında Duygusal Sıcaklık ($\beta = ,313$, $p < .05$) puanlarının pozitif yönde Psikolojik İyi Oluş puanlarını yordadığı saptanmıştır.

4.5.4 Algılanan baba tutumlarının psikolojik iyi oluş düzeylerini yordamasının incelenmesi

Çizelge 4.20: Algılanan Baba Tutumlarının Psikolojik İyi Oluş Değişkenini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Yordayıcı Değişken	B	Standart Hata	β	t	p
Psikolojik İyi Oluş	Sabit	40,678	2,565		15,860	,000
	Duygusal Sıcaklık	,415	,086	,265	4,804	,000
	Reddedicilik	-,397	,138	-,158	-2,878	,004

$R = .366$ $R^2 = .134$ $R^2_{adj} = .129$, $F(2,362) = 27,911$, $p < .05$

Algılanan baba tutumları puanlarıyla oluşturulan modelde; Psikolojik İyi Oluş puanlarını anlamlı düzeyde yordadığı belirlenmiştir ($F(2,362) = 27,911$, $p < .05$). Psikolojik İyi Oluş puanlarındaki varyansın yaklaşık %13'ü açıklanmaktadır ($R^2 = .134$). Regresyon katsayılarına bakıldığında Duygusal Sıcaklık ($\beta = ,265$, $p < .05$) pozitif yönde; Reddedicilik ($\beta = -,158$, $p < .05$) puanlarının negatif yönde Psikolojik İyi Oluş puanlarını yordadığı saptanmıştır.

5. TARTIŞMA

Araştırmada, yetişkin bireylerin çocukluk dönemlerinde algıladıkları ebeveyn tutumları ile benlik kurguları ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Aynı zamanda algılanan ebeveyn tutumları, benlik kurguları ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin çeşitli demografik bilgilere göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Bu bölümde, araştırma amacına uygun olarak yapılan analizlere bağlı olarak sonuçlar ilgili literatürle birlikte ele alınmıştır.

5.1 Algılanan Ebeveyn Tutumları ile Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Bu araştırmada, algılanan anne tutumlarından aşırı koruyuculuk düzeyinin kadınlarda daha yüksek olduğu saptanmıştır. Algılanan anne tutumlarından duygusal sıcaklık ve reddedicilik tutumunun cinsiyete göre farklılaşmadığı saptanmıştır. Algılanan baba tutumlarında duygusal sıcaklık ve aşırı koruyuculuk kadınlarda daha yüksek; reddedicilik ise erkeklerde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Araştırmamızın sonuçlarını destekler şekilde Stephens (2009) ebeveyn tutumlarının cinsiyete göre farklılaşmasını incelediği araştırmasında anne ve babanın kız çocuklarına daha koruyucu tutumlar sergilediği sonucuna ulaşmıştır. Başka bir çalışmada kızların ebeveynlerinin tutumlarını erkeklerden daha yüksek düzeyde reddedici ve aşırı koruyucu olarak algıladıkları ifade edilmiştir (Niskikawa, Sundborn ve Hagglöf, 2009). Benzer şekilde Maraş (2018) yaptığı çalışmada kadınların erkeklere göre babalarından daha yüksek oranda koruyucu tutum algıladığını gözlemlemiştir. Literatüre bakıldığında bireylerin ebeveyn tutumlarını algılamasında kültürün etkilerinin olduğu batı kültüründe de çocuklara karşı ebeveynin, aşırı koruyucu bir tutum sergilediği ve daha çok kız çocuklara karşı engelleyici bir tutum içerisinde olduğu belirtilmektedir (Mussen, 1973). Kız çocuklarına karşı ebeveynlerin yüksek koruma davranışını sergilediği Kağıtçıbaşı (1986) tarafından ifade edilmiştir. Bulduğumuz kültür itibari ile de bu sonuçları beklendik olarak nitelendirmek mümkündür. Toplumumuzda kadınların erkeklerden daha fazla korunmaya ihtiyaç

duyduğu şekildeki düşüncelerin ve ebeveynlerin kız çocuklarına dair güvenlik endişelerinin olması ebeveynlerin aşırı koruyucu tutum sergilemesine sebep olduğu düşünülebilir. Ayrıca annelerin kız çocukları tarafından aşırı koruyucu algılanması, toplumsal cinsiyet kalıpları etkisiyle çocuk bakımında annenin daha fazla sorumluluk alması (Yılmaz, 2018) ile ilişkili olabilir. Durlanık (2019), yaptığı çalışmada ebeveynlerden algılanan duygusal sıcaklığın cinsiyete göre farklılaşmadığını ifade etmiştir. Araştırmamızda anneden algılanan duygusal sıcaklığın cinsiyete göre değişmemesi sonucu ile benzerlik göstermektedir. Uzun (2019), algılanan ebeveyn tutumları alt boyutlarından reddedici anne ve baba tutumunun cinsiyete göre anlamlı olarak farklılık göstermediği sonucuna ulaşmıştır. Araştırmamızda da anne tutumunda reddedicilik alt boyutunun da cinsiyete göre farklılaşmadığı görülmektedir.

Ebeveynlik şekilleri toplumsal cinsiyete dair rollerden ve kültüre ait özelliklerden etkilenmektedir (Brody,1997). Toplumların sahip olduğu farklı özellikler ile bu toplum içindeki ebeveyn tutumlarının da değişebileceği düşünülmektedir. Bazı toplumlarda ebeveynlerin çocuklarına olan tutumları eşitken, bazı toplumlarda ise ataerkil yapı etkisi ile özellikle anneler erkek çocuklarına karşı daha ilgili, sıcak olabilmektedir. Rohner, Khaleque ve Cournoyer (2005), her toplumun diğerine göre farklılıklar gösterebileceğini ifade etmektedir ve toplumların bazılarında annelerin erkek çocuklarına daha sıcak, sevecenlik içeren davranışlar sergilediği, kız çocuklarına ise daha sert davranışlar sergilediğini belirtmektedir. Pektaş (2015) araştırmasında erkeklerde anneden algılanan duygusal sıcaklık ve şefkatin kızların algıladığından daha yüksek olduğu görülmektedir. Yazıcı (2018) araştırmasında algılanan ebeveyn tutumlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığını ifade etmiştir. Başka bir çalışmada Göllü, (2019) nün yetişkinlerle yaptığı çalışmasında incelenen algılanan ebeveyn tutumu boyutlarından duygusal sıcaklık ve reddediciliğin cinsiyete göre anlamlı bir fark oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı çalışmada kadın katılımcıların anneden algıladığı duygusal sıcaklığın erkek katılımcılara göre yüksek olduğu, anneden algıladıkları reddediciliğin daha düşük olduğu belirtilmiştir.

Literatür sonuçlarındaki farklılıklarda da görüldüğü üzere, çalışmamızda da farklı bir sonuç ortaya çıkmıştır. Bunun sebebinin katılımcıların yaşadığı toplumun yapısına dair özelliklerle ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Toplum içerisinde de ebeveyn

tutumlarının değişebildiği göz önünde bulundurularak, sonucumuza göre toplumumuzdaki annelerin kız ve erkek çocuklarına karşı cinsiyet ayrımı içeren düşünce ve davranışlarının geçmiş yıllara göre azaldığına dair bir izlenim oluşturduğu söylenebilir. Ayrıca araştırmamızda kadın katılımcıların baba tutumlarından algıladığı duygusal sıcaklığın erkeklere göre yüksek olduğu görülmüştür. Bu sonucu destekleyen araştırmalar olmak ile birlikte kızların annelerinden algıladığı duygusal sıcaklığın erkeklere göre yüksek olduğunu belirten araştırmalar da bulunmaktadır. Dural ve Yalçın (2014) yaptıkları çalışmada kızların erkeklere oranla anne ve babalarının davranışlarını, duygusal olarak sıcaklık içeren, kabullenici, daha az düşmanca olduğu yönünde algıladıkları görülmüştür. Aynı araştırmada erkeklerin kızlara göre babalarının davranışlarını daha reddedici olarak algıladıkları belirtilmiştir (Dural ve Yalçın, 2014). Benzer bir çalışmada da Buschgens ve arkadaşları (2009) nın araştırmalarında erkeklerin babalarının tutumlarını kızlara göre daha reddedici olarak algıladığı sonucuna ulaşılmıştır. Demirsu (2018) katılımcılarını üniversite öğrencilerinin oluşturduğu çalışmasında, erkeklerin babalarına yönelik algıladıkları reddedici ebeveyn tutumunun kadınlara oranla yüksek olduğu sonucunu kaydetmiştir. Başka bir çalışmada da çalışmamız ile benzer olarak, erkeklerin babalarını daha reddedici olarak algıladıkları, kızların ise babalarından duygusal sıcaklık içeren davranışları erkeklere göre daha fazla algıladıkları bulunmuştur (Someya, Vehara, Kadowaki, Tang ve Takahashi, 1995). Bir diğer çalışmada ise kadınlarda annelerine dair algılanan duygusal sıcaklığın erkeklere göre daha fazla puana sahip olduğu görülmüştür (Yiğit Demir, 2018).

Ebeveyn tutumlarına yönelik yapılan çalışmalarda erkek çocuğu olan ebeveynlerde kız çocuğu olanlara göre otoriter tutumun daha belirgin olduğu görülmüştür (Alabay, 2017). Buradan yola çıkarak, otoriter tutumun erkek çocukların duygularını ifade edebilmesine alan açmayarak, içindeki duyguları bastırmasına neden olabilir ve ebeveyne dair duygusal sıcaklık algısı da olumsuz etkilenerek bu algısının kızlara göre daha düşük olmasının nedeni olabilir. Bu sonuçlara bakıldığında bireylerin algıladığı ebeveyn tutumlarını bulunduğu kültüre ait özelliklerin ve toplumsal cinsiyet rollerinin etkilediği düşünülmektedir. Toplumsal cinsiyet kalıp yargıları açısından, erkeklerin duygularını kadınlara göre daha zor ifade ettiği görülmektedir (Davis ve diğerleri, 2012). Bu durumun kültürümüzdeki babaların erkek çocuklarını yetiştirme şekilleri ve onlarla kurduğu ilişki tarzı ile de bağlantılı olabilir.

Kültürel anlamda toplumumuzda aile içinde egemen kişi olarak tanımlanan babanın, erkek çocuklarına sergilediği tutumların daha katı olması ile erkeklerin kadınlara göre babalarını algıladıkları değerlendirmelerin daha farklı olduğu belirtilmektedir. Ailede babanın, egemenliği kısıtlayıcı, ceza veren, korkulan, mesafeli olunan, saygılı duyulan kişi şeklinde tarif edilmektedir. Ayrıca baba ve erkek çocuk arasındaki iletişimsizliğin babadan kaynaklı olduğu, babanın erkek çocuğuna sevgisini göstermediği, genellikle zaman ayırmadığı ifade edilmiştir. Bu durumun, arada kurulacak açık iletişimin engellenmesine de sebep olduğu görülmüştür. Babadan algılanan reddedici tutum boyutunun erkek çocukların yetiştirilmesine dair kültürel özelliklerden, erkeklerde duyguların ifadesine yönelik kalıplaşmış düşüncelerden etkilenebileceği belirtilmektedir (Fişek ve Scherler, 1996; Atabek, 1998; Fişek 2011).

Bu araştırmada, algılanan anne tutumlarından duygusal sıcaklık düzeyinin lise mezunu annesi olan katılımcılarda, okula gitmemiş, ilkokul ve ortaokul mezunu annesi olanlara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Algılanan anne tutumlarından reddedicilik düzeyinin lise mezunu annesi olan katılımcılarda, okula gitmemiş, ilkokul ve ortaokul mezunu annesi olanlara göre daha düşük olduğu saptanmıştır. Algılanan anne tutumlarından aşırı koruyuculuk tutumunun annenin eğitim durumuna göre farklılaşmadığı saptanmıştır. Bu araştırmadaki katılımcıların annelerinden algılandığı duygusal sıcaklık ile eğitim seviyesi arasında anlamlı bir ilişkinin olduğuna dair literatürde bu bulguyu destekleyen çalışmalar bulunmaktadır. Kochanska, Aksan, Penney ve Boldt'un (2007) tarafından yapılan çalışmada ebeveynlerin eğitim seviyesi ile gösterdiği duygusal sıcaklık ve uyguladığı disiplin arasında bir ilişki bulunduğu ifade edilmiştir. Yücel (2013) çalışmasında ebeveynlerin eğitim durumu arttıkça çocuklarının ihtiyaçlarına yönelik verdikleri önemin arttığı bununla birlikte çocuğun ihtiyacı olan sevgi ve ilgiyi daha fazla gösterdikleri belirtilmektedir. Klebanov ve arkadaşları (1994) çalışmasında ebeveynin eğitim seviyesi ile duygusal sıcaklığı arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Sonuçlara bakıldığında algılanan ebeveyn tutumlarının alt boyutlarından olan duygusal sıcaklık ile annenin eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Araştırma sonucunun bu sonuçlar ile paralellik gösterdiği görülmektedir. Bu doğrultuda eğitim düzeyi yüksek olan annelerin düşük olanlara göre duygusal sıcaklık içeren ve destekleyici olan, olumlu tutumlarının da

daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kağıtçıbaşı (2005) eğitim seviyesi düşük olan annelerin daha gelenekselleşmiş çocuk büyütme tarzına sahip olabileceğini, sosyoekonomik düzeyin ebeveynlerin tutumlarında önemli bir etkisi olduğunu belirtmiştir. Eğitim seviyesi yüksek olan annelerin çocuklarını yetiştirme konusunda bilinçlenmesiyle çocuğun duygusal ihtiyaçlarının karşılanmasına daha önem vermesi ile sevgisini gösterme, fiziksel yakınlık kurma gibi çocuğa karşı olumlu davranışlarının da artabileceği, bu sebeple de eğitim seviyesi artıkça anneden algılanan duygusal sıcaklığın arttığı düşünülmektedir.

Bu araştırmanın algılanan anne tutumlarından reddedicilik alt boyutu ile anne eğitim düzeyinin arasında anlamlı bir ilişki bulunması sonucunu literatürdeki bazı araştırma sonuçlarının desteklediği görülmüştür. Demiriz ve Öğretir (2007) araştırmasında yüksek eğitim seviyesine sahip annelerden ilköğretim seviyesindeki annelerin davranışlarının, daha reddedici, koruyucu, disiplini daha fazla olan, geçinemeyen gibi olumsuzluk içeren tutumlara sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Cüre (2014) yaptığı çalışmada annelere ait eğitim düzeyiyle cezalandırıcı, duygusal içerikli baskılar kuran davranışları arasında negatif yönde bir ilişki bulunduğu sonucuna ulaşmıştır. Özben ve Argun (2002) yaptıkları çalışmada eğitim düzeyi ilköğretim annelerin, lise ve üzeri eğitim düzeyinden mezun olan annelerden daha müdahale, kontrol içeren davranışlara sahip olduğu, bu annelerde mutsuzluğun ve doyumsuzluğun daha çok olduğu belirtilmiştir. McCarthy ve arkadaşlarının (2016) yaptıkları çalışmada eğitim düzeyi düşük olan annelerin çocuklarına fiziksel ve psikolojik olarak daha fazla cezalandırıcı tutumlar sergilediği ifade edilmiştir.

Yukarıdaki araştırma sonuçlarına bakıldığında eğitim seviyesi düşük olan annelerin kısıtlayıcı, cezalandırıcı ve kontrol içeren olumsuz tutumlarının daha fazla olduğu görülmektedir. Bu çalışmadaki anne eğitim düzeyi artıkça algılanan anne tutumlarında reddediciliğin azalması literatürdeki bu sonuçlar ile benzerlik göstermektedir. Ebeveynlerin eğitimleri yeterli olmadığında çocuklarını yetiştirme tutumlarının olumsuz etkilendiği belirtilmiştir (Kochanska, Aksan, Penney ve Boldt, 2007). Eğitim seviyesi düşük olan annelerin çocuk yetiştirme önemine, çocuğun psikolojik değerlerine dair bilgilerinin daha az olması ile bu doğrultuda reddedicilik gibi tutumlarının olumsuz yönde olacağı düşünülmektedir. Ebeveynlerde eğitim seviyesinin düşük olmasının çocuk yetiştirme daha bilgisizlik, katılık içeren ifadeler ve ebeveynlerin gerçek dışı beklentileri ile ilişkili olduğu ifade edilmiştir

(Kochanska, Aksan, Penney ve Boldt, 2007). Bu doğrultuda ebeveynlerin eğitim seviyesi düşük olmasının, bilgi eksikliği, öğrenilen geleneksel çocuk yetiştirme tarzları nedeni ile reddedicilik gibi daha fazla olumsuz tutumlar göstermesine sebep olabileceği düşünülmektedir.

Bu araştırma sonucundan farklı olarak Demiriz ve Öğretir (2007) çalışmasında algılanan anne tutumlarından aşırı koruyuculuğun ebeveynin eğitim durumuna göre değiştiği, diğer boyutlardaki tutumlarda ise anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Şanlı (2007) yaptığı çalışmasında annelerde eğitim düzeyi açısından ilköğretim ve liseden mezun olan annelerin üniversiteden mezun olan annelere göre koruyucu tutumlarının daha yüksek olduğu sonuca ulaşılmıştır. Başka kültürlerde yapılan araştırmalarda sosyoekonomik faktörlerin ebeveynlerin çocuklarına karşı sergilediği tutumları etkilediği ifade edilmektedir (Bluestone ve Tamis-LeMonda,1999). Bir başka çalışmada Tortumluoğlu (1999) çalışmasında diğer araştırma sonuçlarından farklı olarak anne eğitim düzeyinin artması ile algılanan aşırı koruyucu ebeveyn tutumu puanlarının yükseldiği belirtilmiştir. Kağıtçıbaşı'nın ifadesi ile üst sosyoekonomik düzeye sahip, eğitilmiş ailelerde maddi olarak karşılıklı bağımlılık azaldığı için ebeveynlerin çocuklara karşı kontrolcü davranışlarının da azaldığı belirtilmiştir (Kağıtçıbaşı, 2000, 2007). Bu konuda Türkiye'de yapılan başka bir çalışmada sosyoekonomik düzeyin üst ya da altında olan anneler için çocuklarına gösterdikleri psikolojik değer, sevginin farklılaşmadığı, alt sosyoekonomik düzeyden olan annelerin üst sosyoekonomik düzeydeki annelere göre kontrolcü davranışlarının daha fazla olduğu görülmektedir (Kağıtçıbaşı ve Ataca, 2005).

Bu araştırmadaki anne eğitim düzeyi arttıkça duygusal sıcaklığın artması ve anne eğitim düzeyi ile aşırı koruyuculuk arasında bir ilişki bulunmaması sonucu, Kağıtçıbaşı' nın ebeveyn tutumlarından kontrol davranışlarının sosyokültürel özellikleriyle ilişkili olduğunu, ilgi, sıcaklık ve sevginin ise ilişkili olmadığını belirttiği görüşleri ile farklılık göstermektedir (Kağıtçıbaşı, 2000, 2007).

Aşırı koruyuculuğun bu araştırmada ebeveynin eğitim durumuna göre değişmiyor olması kültürel farklılıklar ile ilişkilendirilebilir. Yapılmış bazı araştırmalarda Türkiyedeki ebeveynlerde kontrolün ve şefkatin birlikte olduğu, Batı kültürlerinden farklı olarak kontrol ve aşırı disiplinin reddedici şekilde algılanmadığı, çocuğun diğerleri ile bağlılığında ve itaatinde psikolojik olarak kontrolün kullanılmasının kurallaştığı, grup faydasının bireysel bağımsızlığın ve faydanın önüne geçmesinin

normalleştiği, bunların sıcaklık içeren ebeveyn davranışı ekseninde gösterildiği ifade edilmiştir (Güngör, 2008; Kağıtbaşı 1970). Soygüt ve akır (2009) alışmalarında algılanan ebeveyn tutumları alt boyutlarından olan aşırı koruyucu tutum ebeveyn davranışının ocuk tarafından destek şeklinde algılanma durumunun olabileceğini ifade etmiştir. Buradan yola çıkararak bizim toplumumuzdaki kültürel özelliklere bağlı olarak ocuk tarafından ebeveynin aşırı koruyuculuk içeren davranışlarının olumsuz olarak değerlendirilmediği, duygusal sıcaklık içeren davranışlar gibi olumlu algılandığı düşünülebilir. Başbuğ, Cesur ve Batıgün (2016) tarafından yapılan araştırmada algılanan aşırı koruyucu ebeveyn tutumunun kültürel olarak benimsenen annelik rolü ile bağlantılı olabileceği ifade edilmiştir. Bu araştırma sonucunda da algılanan aşırı koruyuculuğun annenin eğitim düzeyine bağlı olarak değermemesi durumu, Türk toplumuna ait kültürel farklılıklarla, koruyuculuğun duygusal olarak sıcaklık ve yakınlık olarak yorumlanması, aşırı koruyuculuğun annelik rolü ile ilişkilendirilmesi, olumlu olarak algılanması ile bu doğrultuda annelere ait koruyucu tutumların aşırı koruyucu olarak değerlendirilmemesi ile ilişkili olabilir.

Bu araştırmada, algılanan baba tutumlarından duygusal sıcaklık, reddedicilik ve aşırı koruyuculuk tutumunun babanın eğitim durumuna göre farklılaşmadığı saptanmıştır. Araştırmanın bu sonucunu destekler şekilde bazı çalışmaların yapıldığı görülmüştür. Aktaş (2011) yaptığı çalışmada öğrencilerde algılanan anne baba tutumu ile anne ve babanın sahip olduğu eğitim seviyesi arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmadığını ifade etmiştir. Başka bir çalışmada, Yılmaz (2009) araştırmasında baba tutumlarında algılanan koruyuculuk ve otoriterlik tutumlarının baba eğitim düzeyi ile anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmada baba eğitim düzeyine göre algılanan baba tutumlarının farklılık göstermediği görülmüştür. Bu araştırmada duygusal sıcaklık boyutunun baba eğitim durumuna göre değermemesi bulgusu, ilgi ve kabulün sosyo kültürel özelliklere göre değermediğini ifade eden araştırma sonuçları ile benzerlik göstermektedir (Kağıtbaşı, 1970, 2000).

Bu araştırma sonucuna göre katılımcıların baba eğitim düzeylerine göre algıladıkları ebeveyn tutumlarının anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür. Bu sonucun anlamlı bir şekilde farklılık göstermemesinin baba eğitim durumunda ilkokul olanların sayısının lise veniversite mezunu olanların sayısına göre çoğunluk olmasıyla aradaki farkın çokluğu ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca ocuğun yetişme sürecinde daha çok annelerin rol aldığının bilinmesi ve babaların

daha geri planda kalması nedeni ile baba eğitim düzeyinin algılanan baba tutumunu etkilememiş olabileceği düşünülmektedir. Bu çalışmadan farklı olarak Uzunel (2016) araştırmasında babanın eğitim düzeyi ile algılanan anne baba tutumları arasında anlamlı bir ilişkinin saptandığını belirtmiştir. Toruncu (1990) katılımcıları öğrencilerden oluşan çalışmada baba eğitim düzeyi yükseldiğinde babanın gençlere daha olumlu davranışlar sergilediği belirtilmiştir. Sönmez (2014) ergenlerle yaptığı çalışmada babası liseden mezun eğitim seviyesine sahip olan ergenlerin ilkokul mezunu veya ilkokulu bırakmış babalara sahip ergenlere göre daha koruyuculuk içeren tutumları algılandığı belirtilmiştir. Özben ve Argun (2002) un yaptıkları çalışmada eğitim durumu ilköğretim olan babaların yükseköğrenime sahip olan babalardan daha çok disiplini ve baskıyı içeren tutumlara sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Cüre (2014) çalışmasında anne ve babanın eğitim seviyesi ile babanın gösterdiği duygusal baskılar, uyguladığı cezalar arasında negatif bir ilişki saptandığı belirtilmiştir. Pehlivanoğlu, (1998) araştırmasında alt sosyoekonomik düzeyden olan Türk toplumundaki babaların çocuklarına karşı daha kontrol eden davranışlar sergilediği ifade edilmiştir. Türk toplumu açısından babaların daha kontrolcü, koruyucu tutumlarının eğitim seviyesi düştükçe artması, yüksek algılanması, toplumsal çerçevede bu tutum tarzlarının babanın rolü olarak değerlendirilmesi nedeni ile beklenen bir sonuçtur. Anca bu araştırma sonucu literatürde bulunan bu sonuçlardan farklılık göstermektedir. Başka kültürlere dair yapılan araştırmalarda da sosyoekonomik düzeyin ebeveynin çocuğu büyütme tutumlarını etkilediği belirtilmiştir (Bluestone ve Tamis-LeMonda,1999). Kültürel farklılıklara, toplumun yapısına bağlı olarak eğitim düzeyinin ebeveynlerin tutumlarına olan etkisinin değişebileceği de söylenebilir.

5.2 Benlik Kurguları ile Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Bu çalışmada, özerk benlik ve özerk ilişkisel benlik düzeyinin kadınlarda, erkeklere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. İlişkisel benlik düzeyinin cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır.

Bu çalışmada cinsiyet ile benlik kurgusu arasında anlamlı farklılıkların olduğu görülmüştür.

Kadınların özerklik puanlarının erkeklere göre yüksek olduğu görülmüştür. Bu sonucun literatürdeki bazı çalışmalardan farklı olduğu görülmektedir. Bir başka çalışmada bu araştırmadan farklı olarak Özdemir (2009) tarafından yapılan çalışmada erkeklerde özerk benlik kurgusu düzeylerinin kadınların düzeyine göre daha yüksek olduğu ifade edilmiştir. Benzer bir çalışmada Cross ve Madson (1997), tarafından erkeklerin özerk benlik kurgusu puanlarının kadınların puanlarına göre yüksek olduğu, kadınların ise ilişkisel benlik kurgusu puanlarının erkeklerden yüksek olduğu belirtilmiştir. Markus ve Oyserman (1989) , tarafından yapılan çalışmada erkeklerde kadınlardan daha fazla bağımsız bir benlik kurgusuna sahip olmaya yatkın olduğu, kadınların da ilişkisel benlik kurgusuna sahip olmaya yönelik yatkınlıkları olduğu görülmüştür. Yapılan birçok çalışmada kadınlarda aile ve diğerleri ile kurdukları ilişkilerde bağlılığın fazla bulunduğu, erkeklere göre kadınların ilişkisel benliğinin daha yüksek olduğu belirtilmektedir (Rastogi ve Wampler, 1999; İmamoğlu ve Karakitapoğlu-Aygün, 2004; Akçınar ve Özbek, 2017; Yaban, 2017). Kadınların gelişimsel süreci ile ilgili yapılan çalışmalarda diğer kişiler ile kurdukları iletişimlerle kendilerini tanımlayarak, bu doğrultuda benliklerine dair duyguları oluşturdukları görülmüştür (Knudson-Martin, 1994). Kadınların ilişkiyi sürdürmeyi ve korumayı daha fazla önemseydiği, erkeklerin ise ilişki yerine bireysel başarı ve hedeflere dair ilgilerinin olduğu ifade edilmiştir (Cross ve Madson, 1997). Bazı araştırmalarda erkeklerin daha özerk kadınların ise daha ilişkisel olduğunun ifade edilmesinin, toplumda bağımlılığın, itaatin ve koruyuculuğun varlığını devam ettiren, erkek egemen geleneksel davranışları belli seviyede sürdüren ailelerin bulunması (Kağıtçıbaşı, 1996) ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

Bu çalışmadan farklı olarak bazı çalışmalarda özerk benlik puanlarının cinsiyete göre farklılaşmadığı da bulunmuştur. Çelen, Çok, Bosma ve Zijsling (2006) yaptıkları araştırmada bireylerin cinsiyet değişkenine göre özerk benlik kurgularının anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmada ise literatürdeki bazı çalışmalardan farklı olarak cinsiyete göre kadınların özerkliğinin erkeklerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür.

Kadınların ve erkeklerin cinsiyetlerine göre değişim gösteren beklentiler doğrultusunda, toplumsal hayata dahil olmalarının gelişip, şekil aldığı görülmektedir (Kağıtçıbaşı ve Sunar, 1992). Bu araştırmanın bu bulgusunun Türkiyedeki kadınların sahip olduğu toplumsal cinsiyet rollerinin değişime uğraması ile ilişkili olabileceği

düşünülmektedir. Türkiye’de yaşayan kadınların sosyoekonomik düzeyinin ve eğitim seviyesinin yükselmesi ile sahip oldukları değer ve tutumlarda özerkliklerinin ve bağımsızlıklarının arttığı görülmüştür (Çileli, 2000; Göregenli, 1995;1997; Karakitapoğlu- Aygün ve İmamoğlu, 2002).

Günümüzde ebeveynler tarafından, erkekler gibi kadınların da ekonomik olarak kendi ayakları üzerinde durmasının desteklenmesinin, ekonomik özgürlüklerine vurgu yapılmasının kadınların özerkliğinin artması ile ilişkili olarak özerk benlik kurgusu puanlarının yüksek olabileceği düşünülmektedir.

Bu çalışmada özerk ilişkisel benlik kurgusu puanlarının kadınlarda erkeklerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Literatürde araştırmanın bu sonucu ile paralel olan çalışmalar bulunmaktadır. Dost (2006) yaptığı çalışmada kadınlarda özerk ilişkisel benlik kurgusunun erkeklerden daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Rastogi ve Wampler, (1999) tarafından yapılan çalışmada kadınların ailelerine ve diğerlerine karşı ilişkiseliliğinin ve bağılılığının fazla olduğu belirtilmektedir. Benzer olarak Özdemir (2009), çalışmasında kadınlarda özerk ilişkisel benlik kurgusu puanının erkeklere göre yüksek olduğu ifade edilmiştir. Kadınlarda kişilerarası ilişkiler ve sosyal, duygusal ifadelerin, toplumsal cinsiyet rollerinin etkisi ile kadınların ilişkisel ve özerk ilişkisel benlik kurgusu puanlarının yüksek olabileceği görülmektedir (Gilligan, 1982). Türk aile yapısında kadınların çocukluktan itibaren sosyalleşmelerinin ilişkiselilik içeren ifadeler ile gerçekleşmesi nedeni ile benlik kurgularında ilişkiseliliğin yüksek olabileceği düşündürmektedir. Bu çalışmaya bakıldığında ise ilişkiseliliğin cinsiyete göre farklılaşmadığı görülmektedir. Bu bulgunun katılımcılarımızın yaş ortalaması ile ilgili olabileceği düşünülmektedir. Ergenler, öğrencilerle yapılan çalışmalarda ilişkisel benlik kurgusunda cinsiyete göre anlamlı farklılıkların olduğu gözlenmiştir. Aynı zamanda kadınların daha fazla toplumsal hayatta söz sahibi olmaya başlaması ile ilişkili olabilir. Modernleşmenin ve gelişimin getirdiği etki ile Türk ailelerin yapısındaki anne ve babaların tutumlarının daha da eşitlik içermeye doğru şekillendiği görülmüştür (Sunar, 2002). Çocukluktan itibaren kız çocuklarının ilişkisel olması yönündeki tutumların, kız erkek fark etmeksizin günümüzde eşit tutumlara doğru değiştiği söylenebilir. Karakitapoğlu-Aygün (2004) yaptıkları çalışmada kadınların günümüzde daha çok gelenekselleşmiş ifadeler ile değil, bireysel ifadelerle kendilerini tanımladıklarını belirtmektedir. Bu çalışmada ilişkisel benlik kurgusu puanlarının cinsiyete göre

değişmemesinin, kadınların özerk ilişkisel puanlarının yüksek olmasının, anne babanın olumlu yönde değişen davranışları ve kadının değişen toplumsal rolü ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Türk toplumunda ailenin kız çocuklarına verdikleri önemin artması ve sosyal rollerin değişime uğraması ile kadınlara karşı toplumun beklentisinin değiştiği düşünülmektedir. Eğitim seviyesinin arttığı ailelerde de cinsiyete bağlı rollerin de değişime uğrayacağı düşünülmektedir. Bu araştırma katılımcılarının çoğunluğunun üniversite eğitim seviyesine sahip olmaları kadın katılımcıların sosyal olarak özerkliğini ve bağımsızlığını gerektiren kendini ifade etme, bulunduğu ortamda ön plana çıkma gibi bağımsız benlik kurgusunu ifade eden özellikleri kendilerinde ortaya çıkartmak için çabaladıkları düşünülmektedir. Üniversite eğitim seviyesine sahip olmak ayrıca kendilerine ait diğer özellikleri de tanımlarına fırsat vermiş olabileceği düşünülmektedir. Üniversite eğitiminin de etkisi ile farklı becerileri kazanan kadınların özerk ilişkisel benlik kurgusunun daha yüksek olabileceğini düşündürmektedir. Bu çalışmada kadınların özerk ilişkisel benliğinin erkeklere göre yüksek olması, Kağıtçıbaşı (2010) aile değişim modelinde belirttiği özerk ilişkisel benlik kurgusunu destekleyen bir sonuç olarak, kadınların aldıkları eğitimin de etkisiyle ilişkisel olan benliklerine özerkliği de dahil ettiği düşünülmektedir.

Bu çalışmada ilişkisel benlik düzeyinin okula gitmemiş annesi olan katılımcılarda; ilkokul, ortaokul, lise, üniversite ve üstü mezunu annesi olan katılımcılardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Özerk benlik ve özerk ilişkisel benlik düzeyinin annenin eğitim durumuna göre farklılaşmadığı saptanmıştır.

Bu çalışmada annenin eğitim düzeyine göre ilişkisel benlik kurgusunun anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Bu çalışmanın sonucuna paralel olarak Mert ve Gülmez (2018) katılımcılarını üniversite öğrencilerinin oluşturduğu çalışmalarında okuma yazma bilmeyen anneleri olan bireylerin, annesi lise mezunu bireylere göre benliklerinde ilişkisel benliğin daha yüksek olduğu görülmüştür. Triandis (1995) yaptığı çalışmada daha alt sosyo ekonomik düzeyden ailelerdeki bireylerin üst sosyo ekonomik düzeydekilere göre benliklerinin daha bağımlı olduğu görülmüştür. Bu araştırma sonucuna ve literatüre bakıldığında daha düşük eğitim seviyesine sahip annelerin, çocuklarını daha geleneksel ve kendilerine bağımlı yetiştirme ihtimallerinin olduğunu düşündürmektedir. Eğitim düzeyi düşük olan annelerin davranışları ile bağımlılığa daha fazla vurgu yaptığı düşünülmektedir.

Literatüre bakıldığında bu araştırma sonucundan farklı sonuçların da olduğu görülmektedir. Literatürde annelerin eğitim düzeyi artıkça bireylerin özerkliğinin arttığını gösteren çalışmalar da bulunmaktadır. Akçınar ve Özbek' in (2017) çalışmasında eğitim düzeyi daha yüksek olan annelere sahip üniversite öğrencilerinin eğitim düzeyi düşük annesi olanlara göre benlik kurgularının daha özerk olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Başka bir çalışmada ise beklenenden farklı olarak Fasick, (1984), araştırmasında da alt sosyo ekonomik düzeye sahip ailelerde çocukların, üst sosyoekonomik düzeye sahip ailesi olanlara göre benlik kurgusunda özerkliğin daha yüksek olduğu görülmüştür.

Düşük sosyoekonomik düzeye, daha düşük eğitim seviyesine sahip ebeveynlerin de çocuklarının hem ilişkisel hem de özerk olabileceği yönünde yorum yapılabilir. Bu araştırma sonucunda da özerkliğin ebeveyn eğitim durumuna göre değişmiyor oluşu alt eğitim düzeyindeki ailelerde çocukların erken yaşlarda çalışmasına ve kendi ayakları üzerinde durmasına, ekonomik özgürlük kazanmasına sebep olan durumlar yaşamaları neden olabileceği düşünülmektedir.

Bu çalışmada özerk-ilişkisel benlik kurgusu puanlarının annenin eğitim durumuna göre değişmediği görülmektedir. Yapılan araştırmalara bakıldığında bu sonucun tam tersini gösteren çalışmalar bulunmaktadır. Literatürdeki yapılan çalışmaların bazıları, annenin eğitim düzeyi artıkça bireylerin özerk ilişkisel benlik kurgusunun da arttığını ifade etmektedir (Markus ve Kitiyama, 1991; Kağıtçıbaşı, 2007). Raeff (2000) Amerika'da yaptığı çalışmasında farklı eğitim düzeylerine sahip anne ve babaların hem özerkliği hem de ilişkiselliği destekleyen davranışlar sergilediği ifade edilmiştir. Bu çalışmada ise özerk- ilişkisel benliğin anne eğitim durumuna göre farklılaşmamasının her eğitim düzeyinden annenin özerklik ile birlikte ilişkiselliği de destekleyen davranışları olması ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Kağıtçıbaşı (2007) ifade ettiği gibi özerkliğin türkiyede daha fazla vurgulanmaya başlamasının ilişkisel olmanın önemini de azaltmadığı her ikisinin de birlikte görülebileceğini ifade eden modeli desteklemektedir. Bu araştırma sonucunda da özerklik ve özerk ilişkisel benliğin annenin eğitim durumuna göre değişmiyor oluşu bu model ile açıklanabilir. Özerkliğin anne eğitim durumuna göre değişmemesi de Türk kültürünün ilişkisel bir yapısının olması ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Eğitim düzeyi düşük olan anne ve babaların çocukların ekonomik bağımsızlıklarına, meslek sahibi olmaya vurgu yapması, eğitim seviyesi yüksek anne babalarda da

benzer özelliklere vurgu yapılması ile bu araştırma sonucunda da bireylerin özerkliğinin anne ve baba eğitim seviyesine göre değişmemesinde etkili olduğu düşünülmektedir. Günümüzde anne ve babaların hangi eğitim düzeyinden olursa olsun, bilinçlenmesi ile özerk ve özerk- ilişkisel benlik puanlarının değişim göstermediği düşünülmektedir. Bu araştırma sonucuna göre özerkliğinin ve özerk ilişkisel benliğinin değişmiyor oluşu ebeveynlerin artan bilinçlilik seviyesi ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

Bu çalışmada özerk benlik, ilişkisel benlik ve özerk ilişkisel benlik düzeyinin babanın eğitim durumuna göre farklılaşmadığı saptanmıştır.

Bu araştırma sonucu ile benzer olarak Mert ve Gülmez (2018) çalışmasında babaların eğitim düzeyi ile bireyin benliğinin boyutları ile arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı görülmektedir. Çuhadaroğlu ve Akfırat 'ın (2017), yaptıkları çalışmada da babaların sahip olduğu eğitim seviyesi ile bireylerin benlik kurgusu arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir. Literatürde bu araştırma sonucu ile farklı olarak baba eğitim düzeyi ile bireylerin benlik kurgusu arasında anlamlı bir ilişki bulunan araştırmalar da bulunmaktadır. Koç-Yıldırım, Yıldırım, Otrar ve Şirin (2015) çalışmasında babaların eğitim düzeyi arttıkça ergenlerin benlik kurgularında özerk benliklerinin yükseldiği bulgusu saptanmıştır. Hamurcu (2011) yaptığı çalışmada ise babaların eğitim durumu ile bireylerin özerk benliği arasındaki ilişkiye dair ters yönde anlamlı bulgusuna ulaşılmıştır. Babanın eğitim düzeyi arttıkça bireyin özerkliğinin düştüğünün sonucu ifade edilmiştir (Hamurcu, 2011). Bu araştırma sonucuna göre babanın eğitim düzeyinin, bireyin benlik kurguları ile arasında anlamlı fark olmaması, baba eğitim düzeyinin başka değişkenlerin etkisinde de kalabileceğini düşündürmektedir. Bireyin yaşamında çocukluk döneminde özellikle annelerin bakım veren, diğer süreçlerde daha çok ilgilenen olması, babaların eğitim durumunun etkisini azaltmış olabilir. Ebeveyn tutumlarının etkisini inceleyen çalışmalarda da annelerin çocuklardaki etkisinin babaların etkisinden daha yüksek olduğu belirtilmiştir (Sunar, 2009; Yağmurlu, Çıtlak, Dost ve Leyendecker, 2009). Günümüzde bilinçlenmenin artmasına rağmen hala annenin ilgi, sevgi, sıcaklık konusunda bireyin yaşamında daha çok etkin pozisyonda olması ile ilişkili olabilir. Bu nedenler, babaların eğitim düzeyi ile bireylerin benlik kurgusu arasında bir ilişki olmadığı sonucuna sebep olmuş olabileceği düşünülmektedir.

5.3 Psikolojik İyi Oluş ile Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Bu araştırmada, psikolojik iyi oluş düzeyinin cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı saptanmıştır.

Literatürde bu araştırma sonucunu destekleyen çalışmalar olduğu görülmüştür. Ryff ve arkadaşları (1999) yaptıkları çalışmada psikolojik iyi oluş ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Demirtaş (2016) yaptığı çalışmada psikolojik iyi oluşun cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermediğini belirtmiştir. Halisdemir (2013), Ksermen, İlçin, Tosun ve Doğan (2016) yaptıkları çalışmalarında psikolojik iyi oluş ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olmadığını belirtmiştir. Timur (2008) çalışmasında bireylerin cinsiyetine göre psikolojik iyi olma düzeylerinin değişmediğini ifade etmiştir. Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde cinsiyet değişkenine göre psikolojik iyi oluşun anlamlı bir farklılık göstermediğini ifade eden birçok çalışma bulunmaktadır (Kirkcoldy, Furnham ve Siefen, 2010; Tuzgöl-Dost, 2010; Göçen, 2012; Tütüncü, 2012).

Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde, bu çalışmadan farklı olarak, cinsiyet değişkeni ile psikolojik iyi oluş arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu belirten çalışmalar da bulunmaktadır. Karabeyeser (2013), Topuz (2013), Aydın (2019) araştırmalarında kızların psikolojik iyi oluş düzeyinin, erkeklerin psikolojik iyi oluş düzeyi ile anlamlı bir farklılık oluşturacak şekilde yüksek olduğunu belirtmiştir. Bu araştırma sonucunda cinsiyete göre bireylerin psikolojik iyi oluş düzeyinde farklılık olmadığı görülmüştür. Kadınların ve erkeklerin yaşamlarına anlamlar vererek belirledikleri amaçları için çabalaması, aktiviteler yapmaları ve sosyalleşmeleri nedeni ile cinsiyete göre psikolojik iyi oluşun farklılaşmadığı belirtilmektedir (Demirtaş, 2016). Günümüzde kız çocuklarının da eğitiminin önemsendiği ve desteklendiği bilinmektedir. Kadınların iş olanakları artarak, çalışmaları ile ekonomik özgürlükleri sağlanmakta, bağımsızlıkları desteklenmekte ve bu doğrultuda kendi potansiyellerinin farkında olmaya başlamaları ile psikolojik iyi oluşlarının yükseldiği düşünülmektedir. Kadınların da günümüzde erkekler gibi hayatlarını zenginleştirerek, sosyal hayatta aktif olmaları, işlerine önem vermelerinin de etkisi ile psikolojik iyi oluşun cinsiyete göre değişmediği düşünülmektedir. Ayrıca Cinsiyet değişkeni ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiye dair araştırma

bulgularının farklılık gösterdiği görülmüştür. Farklı katılımcılardan oluşan gruplar ile araştırmayı yapmanın, araştırmaların sonuçlarının farklı olmasına neden olabileceğini düşündürmektedir.

Bu araştırmada, psikolojik iyi oluş düzeyinin annenin ve babanın eğitim durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı saptanmıştır.

Karabeyeser (2013) çalışmasında, ebeveynlerin eğitim durumuna göre psikolojik iyi oluş düzeyinin farklılık göstermediğini bulmuştur. İraz, Arıbaş ve Özşahin (2021) yaptıkları çalışmada, benzer şekilde psikolojik iyi oluş düzeyinin annenin ve babanın eğitim durumuna göre farklılaşmadığını belirlemiştir. Schlechter ve Milevsky (2010) yaptığı araştırmada, ebeveynlerin eğitim düzeyinin psikolojik iyi oluş düzeyi ile arasında anlamlı bir ilişki olmadığını bulmuştur. Literatürdeki çalışmalarla araştırma sonucunun uyumlu olmasıyla birlikte psikolojik iyi oluş düzeyinin ebeveynlerin eğitim durumuna göre farklılaşmamasının nedeni; katılımcıların iyi olma hali üzerinde ebeveynlerin aldıkları eğitime bağlı olarak kazandıkları farkındalıktan ziyade farklı unsurların etkili olmasıyla ilişkili olabilir.

Literatürde bu çalışmanın sonucundan farklı olarak, psikolojik iyi oluş ile anne ve babanın eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişkinin bulunduğu çalışmalar da olduğu görülmüştür (Hamurcu, 2011; Cenkseven, 2004). Bu araştırmada ise psikolojik iyi oluşun anne ve babanın eğitim düzeyine göre anlamlı fark oluşturmaması nedeninin grup özelliklerinin benzer olması ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Katılımcıların anne ve babalarının çoğunun ilköğretim mezunu olması anne ve babanın eğitim düzeyine göre bireylerin psikolojik iyi oluşunun anlamlı farklılık göstermemesine neden olmuş olabilir.

5.4 Algılanan Anne ve Baba Tutumlarının Benlik Kurgularını Yordamasının İncelenmesi

Bu araştırmada, algılanan anne tutumlarından duygusal sıcaklık ve aşırı koruyuculuk düzeyinin pozitif yönde özerk benlik düzeyini yordadığı saptanmıştır. Algılanan anne tutumlarından duygusal sıcaklık pozitif yönde; reddedicilik negatif yönde ilişkisel benlik düzeyini yordadığı saptanmıştır. Algılanan anne tutumlarından duygusal sıcaklık düzeyinin pozitif yönde özerk ilişkisel benlik düzeyini yordadığı saptanmıştır. Algılanan baba tutumlarından duygusal sıcaklık ve aşırı koruyuculuk

düzeının pozitif yönde özerk benlik puanlarını yordadığı saptanmıştır. Algılanan baba tutumlarından duygusal sıcaklık pozitif yönde; reddedicilik düzeının ise negatif yönde ilişkisel benlik düzeını yordadığı saptanmıştır. Algılanan baba tutumlarından duygusal sıcaklık düzeının pozitif yönde özerk ilişkisel benlik düzeını yordadığı saptanmıştır.

Bu araştırma sonucunda algılanan anne ve baba tutumunda duygusal sıcaklık ve aşırı koruyuculuk ile özerk benlik arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Literatürde araştırmanın bu sonucunu destekleyen çalışmalar olduğu görülmüştür. Yilmazer (2007) yaptığı araştırmasında anne ve babanın tutumlarının bireyin özerk benliğinin gelişimini etkilediğini belirtmiştir. Ebeveynlerin çocuğa karşı ilgi ve kabulün olmasının, bağımsız bir birey olmasına saygı göstermesinin, aldığı kararlarda destek olmasının özerk benlik kurgusunun gelişmesini sağladığı belirtilmektedir (Parish ve McCluskey 1992; Karadayı, 1998; Kağıtçıbaşı 2000; Ryan ve Deci, 2000; İmamoğlu 2001). Musaağaoğlu ve Güre (2005) çalışmalarında, anne ve babalarının tutumlarını demokratik olarak algılayanların, izin verici, ihmalkar ve otoriter olarak algılayanlara göre davranışsal özerkliğın daha yüksek olduğu görülmüştür. Literatür incelendiğinde, özellikle ebeveynlerinden sıcaklık ve kabul görmeyen çocukların; değersizlik hissettiği, kendilerine yönelik eleştirel oldukları ve kendilerine olumsuz nitelikleri atfetme yatkının yüksek olduğu belirlenmiştir (Gecas ve Schwalbe, 1986; Koydemir-Özden ve Demir, 2009).

Bu araştırma sonucu ile paralel olarak, İmamoğlu (2003) tarafından yapılan çalışmada özerklik ile bireyi sınırlandırmayan kontrolün arasındaki ilişkinin anlamlı ve olumlu olduğu belirtilmiştir.

Literatürde aşırı koyucu ebeveyn tutumu ve özerk benlik kurgusu arasında negatif yönde bir ilişki olduğunu belirten çalışmalar olduğu da görülmüştür (Maccoby ve Martin, 1983; Steinberg, Elmen ve Monts, 1989). İmamoğlu (2002) çalışmasında ebeveynin otoriter tutumunun, kontrolünün bireyin özerkliği ile olumsuz yönde bir ilişki olduğunu ifade etmiştir. Gönen (2004) üniversite öğrencilerinden oluşan araştırmasında ebeveyn tutumlarında koruyuculuk ve otoriterlik algısı olan bireylerin kişiliklerinin bağımlı özellikte olabileceğini belirtmiştir. Özdemir (2010) ise çalışmasında ebeveynlerinin denetimlerini daha fazla algılayanların ilişkisel benlik kurgusunun anlamlı düzeyde yüksek olduğunu ifade etmiştir.

Bu araştırma sonucuna bakıldığında algılanan aşırı koruyucu anne ve baba tutumunun özerk benlik kurgusu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Ebeveyn tutumlarına dair algılanan kontrolcülük ve otoriterliğin kültürlere göre değiştiği belirtilmektedir (Kağıtçıbaşı, 2009, 2014). Kağıtçıbaşı, (2007), çalışmasında Türk toplumundaki ailelerde kontrol davranışının batı toplumlarında olduğu gibi olumsuz algılanmadığını ifade etmiştir. Kapçı ve Küçüker (2006) katılımcılarının üniversite öğrencilerinden oluştuğu çalışmasında aşırı koruyuculuk ve kontrol davranışlarının Türk gençler tarafından ilgilenilmek olarak algılandığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgularda ve bu araştırma sonucunda olduğu gibi bireylerin anne ve babanın aşırı koruyucu davranışlarını ilgi, duygusal sıcaklık olarak algılayıp özerk benlik kurgusunun olumsuz etkilenmediği, artığı düşünülebilir.

Bu çalışmada algılanan anne ve baba tutumundan duygusal sıcaklık boyutu ile ilişkisellik arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Literatüre bakıldığında bu bulguyu destekleyen araştırmaların olduğu görülmektedir. Karakitapoğlu Aygün (2002) çalışmasında algılanan anne ve baba kabulünün ilişki benlik kurgusuyla pozitif yönde ilişkili olduğunu bulmuştur. Pomerants, Qin ve Chen (2009) yaptıkları çalışmada anne ve babanın çocuklarıyla olumlu ve nitelikli ilişki kurması ile ilişki benlik kurgusunun olumlu olarak etkileneceği bulunmuştur. Literatürde yapılan çalışmalarda anne ve babanın ilgisinin, sevgisinin, sıcaklığının ve kabulünün çocuğun ilişki benlik kurgusunu olumlu yönde etkilediği belirtilmektedir (Baumrind, 1989; İmamoğlu, 2003; Steinberg ve Silverberg, 1986).

Bu bulguların sonucu olarak bireylerin ebeveynleri tarafından duygusal olarak desteklenmesi, kabul edilmesi, ilgi gösterilmesi ile ait olma duygularının artarak, benlik kurgularında ilişkiselliğin olumlu etkilendiği düşünülmektedir. Anne ve babası ile ilişkileri olumlu olan ergen bireylerin diğer akranları ile de olumlu ilişki içinde oldukları ifade edilmektedir (Hortaçsu 2003; Kulaksızgü, 2004). Ebeveynler ile kurulan yakın ve sıcak ilişki ile bağlantılı olarak bireylerin hem aileye bağlılığının artması, hem de bireyin diğerleri ile kuracağı ilişkinin de etkilenmesi ile ilişkiselliğin artığı düşünülmektedir.

Literatürde bu araştırma sonucunu, algılanan ebeveyn tutumlarından reddedicilik ile benlik kurgusunun ilişkisellik boyutu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunduğunu destekleyen sonuçlar olduğu görülmüştür.

Akhun (2012) çalışmasında algılanan ebeveyn tutumları olumsuz olduğunda, reddedicilik artığında, bireylerin benlik kurgusunda ilişki benliklerinin azaldığı sonucuna ulaşmıştır. Yörükoğlu (2019) yaptığı çalışmada bireylerin ebeveynleri tarafından sergilenen baskı içeren ve reddedici tutumlar artıkça ilişki benliklerinin de olumsuz etkilendiği, sosyal ilişkilerinin başarısız olduğu belirtilmiştir. Bu sonuçlara göre anne ve babanın tutumlarının olumsuz algılanmasının ilişki benlik kurgusunu olumsuz etkilediği söylenebilir. Reddedicilik algılayan bireylerin istenilmediğine, sevilmediğine yönelik düşünceleri bulunabilir ve bu nedenle diğerleri ile ilişkilerinde de bu tarz düşüncelere sahip olma ihtimali, ilişki benliklerini olumsuz etkilenmesine neden olmuş olabilir.

Bu araştırmanın sonucunda algılanan anne ve baba tutumlarından duygusal sıcaklık ile özerk-ilişki benlik kurgusu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Özdemir (2010) yaptığı çalışmasında bireyin anne ve baba tutumlarının hem kontrol içerip hem de özerkliği desteklediği tutumları olanların, ihmalkarlık ve izin vericilik içeren davranışları bulunanlara göre özerk- ilişki benliklerinin daha yüksek olduğu belirtilmiştir. İmamoğlu (2003) çalışmasında ebeveynlerin tutumlarının sevgiyi, ilgiyi, kabulü içermesi ve özerkliği de desteklenmesi, bireylerin ihtiyaçlarında ilişkiselliğin ve özerliğinin karşılandığını göstermektedir. Kağıtçıbaşı (1996) demokratik tutum, özerklik ve kontrol içeren davranışlar sergileyen ebeveynlere sahip olan çocukların özerk-ilişki benlik kurgularının daha yüksek olduğunu belirtmektedir. Yılmaz (2000) tarafından yapılan çalışmada bireylerin anne ve babasının davranışlarının ilgi ve kabul içermesi benlik algılarını olumlu etkilediği belirtilmiştir. Kağıtçıbaşı (2000) tarafından ebeveynlerin çocuklarına karşı yakınlık, sıcaklık ve ilgi içermesi ile birlikte kontrolün de bulunduğu tutumlarının çocukların özerk-ilişki benlik kurgusu gelişimini desteklediği ifade edilmiştir.

Bu araştırma sonuçlarında sadece duygusal sıcaklığın özerk-ilişki benliği pozitif yönde yordadığı sonucu ile uyumlu iken kontrol içeren tutumlar ile özerk- ilişkisellik arasında anlamlı bir ilişkinin bulunduğu çalışmalar ile farklılık gösterdiği

görülmüştür. Bunun sebebinin Türk toplumunda ebeveyn tutumlarında kontrol boyutunun bireylerin duygusal sıcaklık olarak algılanması ile ilişkili olarak, aşırı koruyuculuğun özerk-ilişkisel benlikte anlamlı ilişki çıkmamasına neden olmuş olabileceği düşünülmektedir.

Bu çalışmada kontrolün özerkliği yordaması ve duygusal sıcaklığın özerk ilişkisel benliği yordamasını, Kağıtçıbaşı'nın (2000) özerk- ilişkisel benlik kavramı açıklaması ile de ifade etmek mümkündür. Özerk- ilişkisel benlik kurgusu kavramında, karşılıklı bağımlılık aile modeli ile ebeveynin özerkliği ve kontrolü içeren davranışları birlikte sergilemesinin benlik kurgusunda özerklik ve ilişkiselliğin birlikte görülmesini sağlamaktadır. Aile ile yakın duygusal bağlar sürerken, maddi olarak bağımlılıklar azalmakta ve çocuğun özerkliği desteklenmektedir (Kağıtçıbaşı'nın, 1996, 2000).

5.5 Algılanan Anne ve Baba Tutumlarının Psikolojik İyi Oluş Düzeylerini Yordamasının İncelenmesi

Bu araştırmada, algılanan anne tutumlarından duygusal sıcaklık düzeyinin pozitif yönde psikolojik iyi oluş düzeyini yordadığı saptanmıştır. Algılanan baba tutumlarından duygusal sıcaklık pozitif yönde; reddedicilik düzeyinin ise negatif yönde psikolojik iyi oluş düzeyini yordadığı saptanmıştır.

Literatür incelendiğinde, ebeveyn tutumlarının psikolojik iyi oluş üzerindeki etkisine yönelik pek çok çalışmanın yapıldığı dikkat çekmektedir. Karabeyeser (2013) çalışmasında, psikolojik iyi oluşun ebeveyn tutumlarıyla ilişkili olduğunu belirlemiştir. Özden (2014) yaptığı çalışmada anne ve babadan algılanan duygusal sıcaklığın yüksek olmasının psikolojik iyi oluşun yüksek olması ile anlamlı bir ilişkisi olduğunu belirtmiştir. Akdağ ve Ümmet (2018) çalışmalarında genç yetişkin olan bireylerin çocukluklarında algıladıkları ebeveyn tutumlarına dair ilginin artması ile öznel iyi oluşlarının da arttığı görülmüştür. Canetti ve Bachar (1997) katılımcılarını ergenlerin oluşturduğu araştırmalarında ebeveynlerin ilgisi arttıkça ergenlerin iyi oluş düzeylerinin de arttığı sonucuna ulaşmıştır. Aka (2011) yetişkinler ile yaptığı çalışmasında algılanan anne tutumunda duygusal sıcaklığın yüksek olması, psikolojik iyi oluşu olumlu etkilediği, ebeveyn tutumlarında reddedicilik ve aşırı koruyuculuğun yüksek olmasının ise psikolojik iyi oluşu olumsuz etkilediği görülmüştür. Lavasani ve diğerleri (2011) yaptıkları çalışmada, ebeveynlerinden otoriter ve izin verici tutum algılanması arttıkça psikolojik iyi oluş düzeyinin

azaldığını bulmuştur. Soyyiğit (2019) çalışmasında algılanan aşırı koruyucu ve reddedici ebeveyn tutumları ile iyi oluşun ters orantılı bir ilişkiye sahip olduğunu, algılanan duygusal sıcaklık ebeveyn tutumları ile iyi oluşun ise doğru orantılı bir ilişkiye sahip olduğunu ifade etmektedir. Batıda yapılmış çalışmalara bakıldığında ebeveyn davranışlarında reddediciliğin ve koruyuculuğun yüksek olması ile iyi oluşun arasında negatif yönde ilişki olduğu ifade edilmiştir (Elliot ve Thrash 2004; Soenes, Vansteenkiste, Duries ve Goossens, 2006). Eroğlu (2013) katılımcılarını lise öğrencilerinin oluşturduğu çalışmasında, algılanan ebeveyn tutumlarından duygusal sıcaklığa benzer olarak ifade edilen demokratik ve koruyuculuk tutumu gösteren ebeveyne sahip bireylerin, reddedicilik ile benzer olarak açıklanan otoriter tutum gösteren ebeveyne sahip bireylere göre psikolojik iyi oluşlarının daha yüksek bulunduğu ifade edilmiştir. Yavuzer (2004) ebeveynlerin aşırı koruyucu tutumlarının bireyin sosyalliğini, gelişmesini engelleyerek iyi oluşu düşürdüğünü ifade etmektedir.

Literatür incelediğinde birçok çalışmada duygusal sıcaklık içeren, destekleyen anne baba tutumlarının daha olumlu ve uyumlu olduğu, aşırı koruyuculuk, reddedicilik, kontrol, eleştiri içeren ebeveyn tutumlarının ise daha uyumsuz, olumsuz olduğu ve psikolojik problemlere neden olabileceği belirtilmiştir (Rapee, 1997; Rommel, Nandrino, Ducro, Anrieux, Delecourt ve Antoine, 2012). Bu araştırmanın bulgularına ve literatüre bakıldığında, bireyin çocukluğundan itibaren ebeveynleri tarafından duygusal sıcaklık, ilgi, sevgi içeren, kabullenici davranışlar gördüğünü algılaması özgüvenini destekleyerek, ilişkilerinin güçlü olmasına katkı sağlayarak, kendi değerinin farkında olarak psikolojik iyi oluşunu da artırdığı düşünülmektedir. Bu çalışmada baba tutumlarında reddediciliğin algılanmasının psikolojik iyi oluşu negatif yönde yordadığı sonucuna ulaşılmasının, bireyin ebeveyninden red gördüğünü düşünmesi, sevilmediği yönünde algıların olması, duygu ve düşüncelerini de etkileyecek ve bu düşüncelere neden olacak biçimde yıkıcı yaşantılara mağruz kalması algılanan reddi artırarak psikolojik iyi oluşunun düşmesi neden olduğu düşünülebilir. Algılanan reddediciliğin de psikolojik iyi oluşun düşererek psikolojik problemlere de sebep olabilir. Babadan algılanan reddediciliğin psikolojik iyi oluşu negatif yönde yordamasının, anneden algılanan reddedicilik ile anlamlı fark bulunamamasının sebebi olarak, özellikle Türk toplumunda babaların annelere göre çocuklarına karşı daha mesafeli olması ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Bu

araştırma sonucunda ise anne ve babanın koruyucu tutumu ile psikolojik iyi oluş arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. Literatüre de bakıldığında koruyucu tutum ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiye dair bulguların değişebildiği görülmüştür. Türkiyedeki yapılan araştırmalarda ebeveynlerin kontrol, koruyuculuk içeren davranışlarının psikolojik iyi oluş ile hem pozitif yönde hem de negatif yönde ilişkili olduğuna dair sonuçların bulunmasının, bireylerin kontrol içeren davranışların olumlu olarak sevgi, ilgi olarak algılanması ile ilişkili olabilir (Kağıtçıbaşı, 1970). Bu neden ile bu araştırma sonucunda da algılanan ebeveyn tutumlarından aşırı koruyuculuğun psikolojik iyi oluş ile arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı düşünülmektedir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1 Sonuçlar

Araştırma sonuçları şu şekildedir:

- Algılanan anne tutumlarından aşırı koruyuculuk düzeyinin kadınlarda daha yüksek olduğu saptanmıştır. Algılanan anne tutumlarından duygusal sıcaklık ve reddedicilik tutumunun cinsiyete göre farklılaşmadığı saptanmıştır. Algılanan baba tutumlarında duygusal sıcaklık ve aşırı koruyuculuk kadınlarda daha yüksek; reddedicilik ise erkeklerde daha yüksek olduğu saptanmıştır.
- Algılanan anne tutumlarından duygusal sıcaklık düzeyinin lise mezunu annesi olan katılımcılarda, okula gitmemiş, ilkokul ve ortaokul mezunu annesi olanlara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Algılanan anne tutumlarından reddedicilik düzeyinin lise mezunu annesi olan katılımcılarda, okula gitmemiş, ilkokul ve ortaokul mezunu annesi olanlara göre daha düşük olduğu saptanmıştır. Algılanan anne tutumlarından aşırı koruyuculuk tutumunun annenin eğitim durumuna göre farklılaşmadığı saptanmıştır.
- Algılanan baba tutumlarından duygusal sıcaklık, reddedicilik ve aşırı koruyuculuk tutumunun babanın eğitim durumuna göre farklılaşmadığı saptanmıştır.
- Özerk benlik ve özerk ilişkisel benlik düzeyinin kadınlarda, erkeklere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. İlişkisel benlik düzeyinin cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır.
- İlişkisel benlik düzeyinin okula gitmemiş annesi olan katılımcılarda; ilkokul, ortaokul, lise, üniversite ve üstü mezunu annesi olan katılımcılardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Özerk benlik ve özerk ilişkisel benlik düzeyinin annenin eğitim durumuna göre farklılaşmadığı saptanmıştır. Aynı

zaman bu araştırmada özerk benlik, ilişkişel benlik ve özerk ilişkişel benlik düzeyinin babanın eğitimi durumuna göre farklılaşmadığı saptanmıştır.

- Psikolojik iyi oluş düzeyinin cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı saptanmıştır.
- Psikolojik iyi oluş düzeyinin annenin ve babanın eğitimi durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı saptanmıştır.
- Algılanan anne tutumlarından duygusal sıcaklık ve aşırı koruyuculuk düzeyinin pozitif yönde özerk benlik düzeyini yordadığı saptanmıştır. Algılanan anne tutumlarından duygusal sıcaklık pozitif yönde; reddedicilik negatif yönde ilişkişel benlik düzeyini yordadığı saptanmıştır. Algılanan anne tutumlarından duygusal sıcaklık düzeyinin pozitif yönde özerk ilişkişel benlik düzeyini yordadığı saptanmıştır.
- Algılanan baba tutumlarından duygusal sıcaklık ve aşırı koruyuculuk düzeyinin pozitif yönde özerk benlik puanlarını yordadığı saptanmıştır. Algılanan baba tutumlarından duygusal sıcaklık pozitif yönde; reddedicilik düzeyinin ise negatif yönde ilişkişel benlik düzeyini yordadığı saptanmıştır. Algılanan baba tutumlarından duygusal sıcaklık düzeyinin pozitif yönde özerk ilişkişel benlik düzeyini yordadığı saptanmıştır.
- Algılanan anne tutumlarından duygusal sıcaklık düzeyinin pozitif yönde psikolojik iyi oluş düzeyini yordadığı saptanmıştır. Algılanan baba tutumlarından duygusal sıcaklık pozitif yönde; reddedicilik düzeyinin ise negatif yönde psikolojik iyi oluş düzeyini yordadığı saptanmıştır.

6.2 Öneriler

Araştırmanın önerileri ise;

Ebeveyn tutumların kişilerin yaşamında önemli bir rolünün olduğu ve yaşamı boyunca etkili olduğu bilinmektedir. Araştırmanın sonuçları göz önüne alındığında psikolojik iyi oluş ve benlik kurguları üzerindeki etkisi görülmektedir. Bu açıdan, ebeveyn tutumlarına yönelik farkındalık geliştirmeleri adına ebeveynlere seminerler düzenlenebilir. Yeni evlenen ve çocuk düşünen çiftlere yönelik ebeveyn tutumları ve etkileri belli bir program çerçevesinde aktarılabilir. Ayrıca toplumumuzdaki

psikolojik problemlerin azalarak, psikolojik iyi oluşun artması yönünde de çalışmalar yapılmasında da katkı sağlayabilir.

Araştırmada, İstanbul'da yaşayan 20-45 yetişkin yaş grubunda olan toplamda 365 kişiye ulaşılmıştır. Araştırmanın genellenebilirliği açısından farklı yaş grubundan daha fazla kişiye ulaşılarak araştırma tekrarlanabilir. Literatürde ebeveyn tutumları ile psikolojik iyi oluş değişkenlerine yönelik pek çok araştırmanın yapıldığı görülmektedir ancak benlik kurgusuna dair araştırmaların kısıtlı olduğu dikkat çekmektedir. Bu açıdan, benlik kurgusunun farklı değişkenlerle (yaşam doyumu, evlilik uyumu vb.) birlikte ele alınmasının literatürdeki boşluğu doldurması açısından önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Altunkaya Erdoğan, A.** (2020). Ölüm Kaygısı ile Panik Bozukluk Arasındaki İlişkide Benlik Saygısı ve Bilinçli Farkındalığın Aracılık Rolü. Doktora Tezi, Arel Üniversitesi, İstanbul.
- Ainsworth, M. D. S., Bowlby, J.** (1991). An ethological approach to personality development. *American Psychologist*, 46, 331-341.
- Aka, B.** (2011). *Perceived parenting styles, emotion recognition, and emotion regulation in relation to psychological well-being: symptoms of depression, obsessive-compulsive disorder, and social anxiety.* Yayınlanmamış Doktora Tezi, ODTÜ.
- Akbağ, M. & Ümmet, D.** (2018). Ana-babaya bağlanma, ihtiyaç doyumu ve öznel iyi oluş. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 8(50), 59-85.
- Akçınar, B. & Özbek, E.** (2017). Benlik Gelişiminin Öz-Yeterlik Algısı ve Ebeveyn Davranışlarıyla İlişkisi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 20(40), 38-53.
- Aktaş, S.** (2011). 9. Sınıfta Anne Baba Tutumları Ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Konya.
- Alabay, E.** (2017). Okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 1(2), 156-174.
- Altay, F. B., & Güre, A.** (2012). Okulöncesi kuruma (devlet-özel) devam eden çocukların sosyal yeterlik ve olumlu sosyal davranışları ile annelerinin ebeveynlik stilleri arasındaki ilişkiler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(4), 2699-2718.
- Andersen, S. M. & Chen, S.** (2002). The relational self: An interpersonal socialcognitive theory. *Psychological Review*, 109(4), 619-645.
- Arrindell, W. A., Gerlsma, C., Vandereycken, W., Hageman, W. J. & Daeseleire, T.** (1998). Convergent validity of the dimensions underlying the Parental Bonding Instrument (PBI) and the EMBU. *Personality and Individual Differences*, 24(3), 341-350.
- Arrindell, W. A., Sanavio, E., Aguilar, G., Sica, C., Hatzichristou, C., Eisemann, M., Recinos, L. A., Gaszner, P., Peter, M., Batagliese, G., Kállai, J. & van der Ende, J.** (1999). The Development of a Short Form of The EMBU: Its Appraisal with Students in Greece, Guatemala, Hungary and Italy. *Personality and Individual Differences*, 27(4), 613-628.
- Aslan, E.** (1992). Benlik Kavramı ve Bireyin Yaşamındaki Etkileri. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(4), 7-14.

- Atabek, E.** (1998). *Kıskırtılmış Erkeklik Bastırılmış Kadınlık*. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Aydın, E.** (2019). *Ergenlerin algılanan anne-baba tutumlarının benlik saygısı ve psikolojik iyi oluş ile ilişkisinin incelenmesi*. Binali Yıldırım Üniversitesi, Erzincan.
- Aydoğmuş, K., Baltaş, A., Baltaş, Z., Davashgil, Ü., Güngörmüş, O., & Konuk, E.** (2010). *Ana-baba okulu*. İstanbul: Remzi.
- Aytemiz, T.** (2010). *Ebeveyn Kişiliği, Çocuğun Mizacı ve Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Bacanlı, H.** (2002). *Psikolojik kavram analizleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Banaji, M.R. & Prentice, D.A.** (1994). The Self in Social Contexts. *Annual Review of Psychology*, 45, 297-332.
- Başbuğ, S., Cesur, G., & Batıgün, D.A.** (2016). Algılanan ebeveynlik biçimi ve yetişkin ayrılma anksiyetesi kişilerarası bilişsel çarpıtmaların aracı rolü. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 27, 1-13.
- Baumrind, D.** (1991). The influence of parenting style on adolescent competence and substance abuse. *Journal of Early Adolescence*, 11, 56-94.
- Baymur, F. B.** (2012). *Genel psikoloji*. (20. Basım). İstanbul: İnkılap Kitabevi
- Berkem, N.** (1999). *Ailenin psikolojik yapısı ile gençlerin benlik kavramı arasındaki ilişkinin kurulması* (Master's thesis, Uludağ Üniversitesi).
- Bilgin N.** (2008), *Sosyal Psikoloji*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Bluestone, C., & Tamis-LeMonda, C. S.** (1990). Correlates of parenting styles in predominantly working- and middle- class african american mothers. *Journal of Marriage and Family*, 61, 881-893.
- Bostan, S.** (1993). *14-16 Yaş Ergenlerinin Uyum Düzeylerinin Ve Ana-Baba Tutumlarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Brody, N.** (1997). Intelligence, schooling, and society. *American Psychologist*, 52(10), 1046-1050.
- Bukatko, D., & Daehler, M. W.** (1992). *Child Development*, Boston: Houghton Mifflin Company.
- Buschgens, C. J., Aken, M. A., Swinkels, S. H., Ormel, J., & Verhulst, F. C.** (2009). Externalizing behaviors in preadolescents: Familial risk to externalizing behaviors and perceived parenting styles. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 19(7), 567-575.
- Cenkseven, F.** (2004). *Üniversite Öğrencilerinde Öznel ve Psikolojik İyi Olmanın Yordayıcılarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Cheng, H. & Furnham, A.** (2004). Perceived parental rearing style, self-esteem and self-criticism as predictors of happiness. *Journal of Happiness Studies*, 5(1), 1-21.

- Clarke, K., Cooper, P. & Creswell, C.** (2013). The Parental Overprotection Scale: Associations with child and parental anxiety. *Journal of Affective Disorders, 151*(2), 618–624.
- Coopersmith, S., & Feldman, R.** (1974). Fostering a positive self-concept and high self-esteem in the classroom. In R. H. Coop & K. White (Eds.), *Psychological concepts in the classroom* (pp. 195-225). New York: Harper & Row.
- Crawford & M. Gentry (Eds.)**, Gender and thought: Psychological perspectives (s.100-127). New York, NY: Springer Verlag New York, Inc.
- Cross, S. E., & Madson, L.** (1997). Models of the self: Self-construal theory and gender. *Psychological Bulletin, 122*, 5-37.
- Çağdaş, A. & Seçer, Z.** (2010). *Anne-Baba Eğitimi*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Çakır, Z., Soygüt, G.**(2009). Ebeveynlik biçimleri ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkilerde kişilerarası şemaların aracı rolü: Şema odaklı bir bakış. *Türk Psikiyatri Dergisi, 20*(2), 144-152.
- Çelen, N., Çok, F., Bosma, H. A., & Zijssling, D. H.** (2006). Perceptions of decisional autonomy of Turkish adolescents and their parents. *Paideia, 16*(35), 349-364.
- Çileli, M.**, (2000). Change in value orientations of Turkish youth from 1989 to 1995. *The Journal of Psychology, 134*, 297-305.
- Çolakoğlu, E.T.** (2012). Genç Yetişkinlerde Erken Dönem, Uyumsuz Şemalar, Algılanan Ebeveynlik Stilleri ve Kişilerarası İlişkiler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Çuhadaroğlu, A., Akfırat, N.** (2017). Üniversite Öğrencilerinin Benlik Kurgularıyla Toplumsal Cinsiyet Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, *Gaziantep University Journal of Social Sciences, 16*(4), 1031-1046.
- Darling, N. & Steinberg, L.** (1993). Parenting style as context: an integrative model. *Psychological Bulletin, 113*(3), 487-96. doi:10.1037/0033-2909.113.3.487.
- Davis, E., Charles, S. T., Greenberger, E., & Chen, C.** (2012). Emotion experience and regulation in China and the United States: How do culture and gender shape emotion responding? *International Journal of Psychology, 47*(3), 230-239.
- Demirci, İ.** (2013). Öğretmen Adaylarının Öz Bilgi ve Psikolojik İyi Olma Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Demiriz, S., & Öğretir, A. D.** (2007). Alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki 10 yaş çocuklarının anne tutumlarının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 15*(1), 105-122.
- Demirsu, Ö.** (2018). Üniversite Öğrencilerinde Algılanan Ebeveyn Tutumları İle Sürekli Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkide Anksiyete Duyarlılığının ve Psikolojik Dayanıklılığın Aracı Rollerini. Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi, İstanbul.

- Demirtaş, S.** (2016). Okul Yöneticilerinin Psikolojik İyi Olma ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışları Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi, Konya: Mevlana Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dokuzlu, E.** (2016). 18-25 Yaş Arası Üniversite Öğrencilerinde Anne-Baba Tutumunun Kişinin Kaygı Düzeyleri ve Bağlanma Tipi İle İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dost, A.** (2006). The Relationship between Self Construals and Language for Emotions in Personal Narratives of Turkish Males and Females. Yüksek Lisans Tezi, Koç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Duncan G. J., Brooks-Gunn J., & Klebanov P. K.** (1994). Economic deprivation and early childhood development. *Child Development*, 65(2), 296-318.
- Dural, G., & Yalçın, İ.** (2014). Üniversite Öğrencilerinde Ebeveyn Kabulü ile Psikolojik Uyum Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Düşünen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 27, 221-232.
- Durlanık, H.C.** (2019). Orta Çocukluk Döneminde Algılanan Ebeveyn Tutumları, Aile Aidiyeti ve Empatik Eğilimler Arasındaki İlişkiler ve Bunların Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Elliot, A. J. & Thrash, T. M.** (2004). The intergenerational transmission of fear of failure. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 30(8), 957– 971.
- Eraslan, Y.** (2010). Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Sınav Kaygılarının Algıladıkları Anne-Baba Tutumlarına Göre İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erikson, M. G.** (2007). The meaning of the future: Toward a more specific definition of possible selves. *Review of General Psychology*, 11(4), 348-358.
- Eroğlu, N.** (2013). Psikolojik İyi Olma İle Topluluk Hissi Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Fasick, F. A.** (1984). Parents, peers, youth culture and autonomy in adolescence. *Adolescence*, 19, 143–157.
- Fisek, G.O. & Scherler, H.R.** (1996). Toplumsal değişim ve eşler: Cinsiyet senaryolarının sınırlarını genişletme amaçlı bir terapi yaklaşımı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 11 (36): 1-12.
- Fişek, G. O.** (2011). Baba işlevleri, babalık halleri: Araştırmaların düşündürdükleri. *Psikanalitik Bakışlar Sempozyumu*, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.
- Gander, M.J. & Gardiner, H.W.** (2001). Çocuk ve Ergen Gelişimi. (4. baskı), B.Onur (Dü.) Ankara: İmge Kitabevi.
- Gecas, V. & Schwalbe, M.** (1986). Parental behavior and adolescent self-esteem. *Journal of Marriage and Family*, 48(1), 37–46.
- Gilligan, C.** (1982). In a different voice: Psychological theory and women's development. Cambridge, MA: Harvard University Press.

- Gonzalez, A., Greenwood, G. & WenHsu, J.** (2001) Undergraduate students' goal orientations and their relationship to perceived parenting styles, *Collages Student Journal*, 35, 182-193.
- Göcen, G.** (2012). Şükür ve Psikolojik İyi Olma Arasındaki İlişki Üzerine Bir Alan Araştırması. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara
- Gökçedağ, S.** (2001). Lise Öğrencilerinin Okul Başarısı ve Kaygı Düzeyi Üzerinde Anne-Baba Tutumlarının Etkilerinin Belirlenip Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Gönen, G.** (2014). *Algılanan anne baba tutumunun üniversite öğrencilerinin bilişsel çarpıtmaları ve kişilik yapıları ile ilişkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Göregenli, M.,** (1995). Kültürümüz açısından bireycilik-toplulukçuluk eğilimleri: Bir başlangıç çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 10, 1-14.
- Grotevant, H. D., & Cooper, C. R.** (1985). Patterns of interaction in family relationships and the development of identity exploration in adolescence. *Child development*, 56(2), 415-428.
- Güngör, D.** (2008). The meaning of parental control in migrant, sending and host communities: adaptation or persistence? *Applied Psychology: An International Review*, 57(3), 397-416.
- Gürüz, Demet & Eğinli, Ayşen Temel** (2011). *Kişilerarası İletişim*. (2.Baskı). Ankara: Nobel Yayınları
- Halisdemir, D.** (2013). Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik İyi Oluşları, Kendini Affetme Düzeyleri ve Geçmişe Yönelik Anne Kabul Red Algıları Arasındaki İlişkiler. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Hamachek, D.E., & J.F. Adams (Eds.)** (1995). *Ergen benliğinin psikolojisi ve gelişimi*. B. Onur (Dü.) içinde, Ö.H. Ersever, Çev. Ankara: İmge Kitabevi.
- Hamurcu, H.** (2011). Ergenlerin yetkinlik inançları ve psikolojik iyi oluşlarını yordamada psikolojik ihtiyaçlar. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Hofstede, G.** (2001). Culture's consequences: comparing values, behaviors, institutions, and organizations across nations. Thousand Oaks, Calif: Sage.
- Horney, K.** (2007). *New Ways in Psychoanalysis*. New York: Norton Publishing.
- İmamoğlu, E. O.** (2002). *Doğu-Batı kavşağında benlik: Dengeli ayrışma-bütünleşme modeli*. 12. Psikoloji Kongresinde Sunulan Bildiri, Ankara, Türkiye.
- İmamoğlu, E. O., Küller, R., İmamoğlu, V. & Küller, M.** (1993). The social psychological worlds of Swedes and Turks in and around retirement. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 24, 26-41.

- İmamoğlu, E.O.** (2003). Individuation and relatedness: Not opposing but distinct and complementary. *Genetic, Social, and General Psychology Monographs*, 129(4), 367-402.
- İmamoğlu, O. & Karakitapoğlu-Aygün, Z.** (2004). Self-construals and values in different cultural and socioeconomic contexts. *Genetic, Social, and General Psychology Monographs*, 130(4), 277-306.
- İraz, R., Arıbaş, A.N., & Özşahin, F.** (2021). Algılanan Sosyal Destek ve Psikolojik İyi Oluş İlişkisi: Üniversite Öğrencileri Örneği, *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5 (2), 363-376.
- Kağıtçıbaşı, Ç.** (1970). Social norms and authoritarianism: a Turkish American comparison.
- Kağıtçıbaşı, Ç.** (1996). Özerk-ilişkisel benlik: Yeni bir sentez. *Türk Psikoloji Dergisi*, 11(37), 36-44.
- Kağıtçıbaşı, Ç.** (1999). *Yeni insan ve insanlar*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Kağıtçıbaşı, Ç.** (2000). *Kültürel Psikoloji: Kültür bağlamında insan ve aile*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Kağıtçıbaşı, Ç.** (2005). Autonomy and relatedness in cultural context: Implications for self and family. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 36(4), 403-422.
- Kağıtçıbaşı, Ç.** (2007). *Family, self, and Human Development Across Cultures, Theory and Applications* (2nd ed.). London: Lawrence Erlbaum Associates.
- Kağıtçıbaşı, Ç.** (2009). Optimal bir çocuk yetiştirme modeline doğru. M. Artar (Dü.) içinde *Türkiye’de Çocuk Yetiştirme: VI. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi Bildirileri*, (ss. 27-44). Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları
- Kağıtçıbaşı, Ç.** (2010). *Benlik, aile ve insan gelişimi*. İstanbul: Koç Üniversitesi
- Kağıtçıbaşı, Ç. & Cemalcılar, Z.** (2014). *Dünden bugüne insan ve insanlar sosyal psikolojiye giriş*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Kağıtçıbaşı, Ç. & Sunar, D.** (1992). Family and socialization in Turkey. In J. L. Raopnarine ve D. B. Carter (Eds.). *Parent-child socialization in diverse culture*, 75-88. Norwood, NJ: Ablex
- Kağıtçıbaşı, Ç.** (1999). *İnsan ve İnsanlar* (10.Basım). İstanbul: Evrim Basım Yayım Dağıtım.
- Kağıtçıbaşı, Ç.** (2014). Sonsöz Kültürleşme ve Aile İlişkileri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 17 (34), 120-127.
- Kağıtçıbaşı, Ç. & Ataca, B.** (2005). Value of children and family change: A threedecade portrait of from Turkey. *Applied Psychology: An International Review*, 54(3), 317-337.
- Kağıtçıbaşı, Ç.** (1982). Old-Age Security Value Of Children: Cross-National Socio-Economic Evidence. *Journal Of Cross-Cultural Psychology*, 13, 29-42.

- Kapçı, E.G. & Küçüker, S.** (2006) Ana Babaya Bağlanma Ölçeği: Türk Üniversite Öğrencilerinde Psikometrik Özelliklerinin Değerlendirilmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 17(4), 286-295.
- Karabeyeser, M.** (2013). Üniversite Öğrencilerinin Anne-Baba Tutumları ve Stresli Yaşam Olaylarına Göre Psikolojik İyi Oluşu. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Karadayı, F.** (1998). *İlişkili özerklik: Kavramı, ölçülmesi, gelişimi ve toplumsal önemi, gençlere ve kültüre özgü değerlendirmeler*. Adana: Çukurova Üniversitesi Basımevi.
- Karakitapoğlu-Aygün, Z.** (2002). Self-construals, perceived parenting styles and well-being in different cultural and socio-economic context. Yayınlanmamış Doktora Tezi, ODTÜ, Ankara.
- Karakitapoğlu-Aygün, Z.** (2004). Self, identity, and emotional well-being among Turkish university students. *The Journal of Psychology*, 138(5) 457-478.
- Karakitapoğlu-Aygün, Z. & İmamoğlu, E. O.** (2002). Value domains of Turkish adults and university students. *The Journal of Social Psychology*, 142, 333-351.
- Karasar, N.** (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Keller, H., Papaligoura, Z., Kuensenmueller, P., Voelker, S., Papaeliu, C., Lohaus, A., Lamm, T.K., Chryssikou, E., & Mousouli, V.** (2003). Concepts of mother-infant interaction in Greece and Germany. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 34(6), 677-689
- Kermen, U., İlçin Tosun, N., & Doğan, U.** (2016) Yaşam Doyumu ve Psikolojik İyi Oluşun Yordayıcısı Olarak Sosyal Kaygı. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırma Dergisi*, 2(2), 20-29.
- Keyes, C. L. M., Shmotkin, D., & Ryff, C. D.** (2002). Optimizing well-being: The empirical encounter of two traditions. *Journal of Personality and Social Psychology*, 82 (6), 1007-1022.
- Kılıç, H. G.** (2007). Bazı Demografik Değişkenler ve Anne Baba Tutumlarına Göre Madde Bağımlısı Bireylerin Anne Baba Bağlılıkları İlişkisinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi.
- Kirkcaldy, B., Furnham, A.F. & Siefen, R.G.** (2010). The effects of gender on physical and psychological well-being and life satisfaction among an adult population. *International Journal of Child Health and Human Development*, 3(3), 307-320
- Knudson-Martin, C.** (1994). The female voice: Applications to Bowen's family systems theory. *Journal of Marital and Family Therapy*, 20(1), 35-46.
- Kochanska, G., Aksan, N., Penney, S. J., & Boldt, L. J.** (2007). Parental personality as an inner resource that moderates the impact of ecological adversity on parenting. *Journal of Personality and Social Psychology*, 92(1), 136-150.
- Koç-Yıldırım, P., Yıldırım, E., Otrar, M., & Şirin, A.** (2015). Ergenlerde Psikolojik Dayanıklılık İle Benlik Kurgusu Arasındaki İlişkinin

İncelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 42(42), 277-297.

- Koydemir-Özden, S. & Demir, A.** (2009). The relationship between perceived parental attitudes and shyness among Turkish youth: Fear of negative evaluation and self-esteem as mediators. *Current Psychology*, 28(3), 169–180.
- Kulaksızoğlu, A.** (2014). *Ergenlik Psikolojisi* (16. Baskı). İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Küçükturan, G.** (2005). Anne Baba Tutum Ölçeği. *Eurasian Journal Of Educational Research*, 19, 238-250.
- Lowinger, R. J., & Kwok, H.** (2001). Parental overprotection in Asian American children: A psychodynamic clinical perspective. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, 38(3), 319–330.
- Maccoby, E. E.** (2002). Parenting effects: Issues and controverties. J. G. Borkowski, L., S. Ramey & M. Bristol-Power (Dü.) içinde, *Parenting and child's world: influences on academic, intellectual and social emotional development* (35-46). New Jersey: LawrenceErlbaum Associates, Inc
- Maccoby, E. E., & Martin, J. A.** (1983). Socialization in the context of the family: Parent–child interaction. In P. H. Mussen & E. M. Hetherington (Dü.) içinde, *Handbook of child psychology: Vol. 4. Socialization, personality, and social development*, 4th edn., (ss. 1-101). New York: Wiley.
- Maraş, Z. Ş.** (2018). Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimlerinin ve Geleceğe Yönelik Tutumlarının Algılanan Anne-Baba Tutumları İle İlişisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Markus, H. R., & Kitayama, S.** (1991). Culture and the self: Implications for Cognition, Emotion, and Motivation. *Psychological Review*, 98, 224–253.
- Markus, H. R., & Kitayama, S.** (2003). Culture, self, and the reality of the social. *Psychological Inquiry*, 14(3-4), 277-283.
- Markus, H., & Oyserman, D.** (1989). *Gender and thought: The role of the self-concept*. In M.
- Matsumoto, D.** (2000). *Culture and Psychology People Around the World*. 2nd Edn, Belmont: Wadsworth / Thomson Learning.
- Matsumoto, D., & Juang, L.** (2016). *Culture and psychology*. Boston, USA: Wadsworth.
- McCarthy, R. J., Crouch, J. L., Basham, A. R., Milner, J. S., & Skowronski, J. J.** (2016). Validating the voodoo doll task as a proxy for aggressive parenting behavior. *Psychology of Violence*, 6(1), 135-144.
- Mensah, M. K. & Kuranchie, A.** (2013). Influence of parenting styles on social development. *Academic Journal of Interdisciplinary Studies*, 2, 123-129.

- Mert, A. & Gülmez, E.** (2018). Özgeçililik ile benlik ayrımlaşması arasındaki yordayıcı ilişkinin bazı değişkenlerle incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 13(11), 961-989. doi: 10.7827/TurkishStudies.13352
- Morry, M. M., & Kito, M.** (2009). Relational-interdependent self-construal as a predictor of relationship quality: The mediating roles of one's own behaviors and perceptions of the fulfillment of friendship functions. *The Journal of social psychology*, 149(3), 305-322.
- Musağaoglu, C. & Güre, A.** (2005). Ergenlerde davranışsal özerklik ile algılanan anababa tutumları arasındaki ilişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 20 (55), 79-94.
- Mussen, P.** (1973). *The Psychological Development of Child*. New Jersey: Practice –Hall Inc.
- Mussen, P. H., Conger, J. J., Kagan, J., & Huston, A. C.** (1984). *Child development and personality*, 6th Edn, New York: Harper International.
- Nishikawa, S., Sundbom, E. & Hagglöf, B.** (2010). Influence of Perceived Parental Rearing on Adolescent Self-concept and Internalizing and Externalizing Problems in Japan. *Journal of Child and Family Studies*, 19, 57-66.
- Oppenheimer, L.** (1990). *The self concept European perspectives on its development, aspects and applications*. Berlin: Springer.
- Özben, Ş. & Argun, Y.** (2002). Okul Öncesi Çocukların Anne Babalarının Çocuk Yetiştirme Tutumları İle İlgili Değişkenlerin İncelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 18-28.
- Özcan, B.** (2017). Beliren Yetişkinlikte Öznel İyi Oluşun Yordayıcıları Olarak Benlik Kurgusu, Benlik Saygısı ve Sosyal Destek. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Özdemir, Y.** (2009). Ergenlik Döneminde Benlik Kurgusu Gelişiminin Anababanın Çocuk Yetiştirme Stilleri Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özdemir, Y.** (2010). Ergenlik döneminde benlik kurgusu gelişiminin anababanın çocuk yetiştirme biçimleri açısından incelenmesi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 17(2), 83-90.
- Özdemir, Y.** (2012). Ergenlerin öznel iyi oluşlarının özerk, ilişkisel ve özerk-ilişkisel benlik kurguları açısından incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(38), 188-198.
- Özdemir, Y.** (2012). Kırsal kesimde ve kentte yaşayan ergenlerin benlik kurguları açısından karşılaştırılması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(1), 81-96
- Özden, K.** (2014). Üniversite Öğrencilerinde Psikolojik İyi Oluşun Psikososyal Yordayıcılarının Sosyal Bilişsel Kariyer Kuramı Açısından İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özkan, İ.** (2014). Ergenlerde Anne Baba Tutumu İle Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.

- Özoğlu, Ç. S.** (1976). Psikolojik Danışmada Benlik Kavramı. *A.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8 (1), 93-111.
- Özyürek, A. & Şahin, F. T.** (2005). 5-6 Yaş Grubunda Çocuğu Olan Ebeveynlerin Tutumlarının İncelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2,20.
- Parish, T. S. & McCluskey, J. J.** (1992). The relationship between parenting styles and young adults' self-concepts and evaluations of parents. *Adolescence*, 27, 915-918.
- Pehlivanoglu, P.** (1998). Difference in Turkish Parenting Practices Due to Socieconomic Status and Sex of the Child. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bogaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Pektaş, E.** (2015). Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Ebeveyn Kabul-Reddi ile Depresyon ve Sürekli Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Duygu Düzenleme Güçlüklerinin Aracı Rolü. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Pomerantz, E. M., Qin, L., Wang, Q., & Chen, H.** (2009). American and Chinese early adolescents' inclusion of their relationships with their parents in their self-construals. *Child Development*, 80(3), 792-807.
- Raeff, C.** (2000). European-american parents' ideas about their toddlers' independence and interdependence. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 21, 183–205.
- Rapee R. M.** 1997. Distinction between panic disorder and generalised anxiety disorder: clinical presentation. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 19, 227–232.
- Rastogi, M., & Wampler, K. S.** (1999). Adult daughters' perceptions of the motherdaughter relationship: A cross-cultural comparison. *Family Relations*, 48, 327- 336.
- Rhee E, Uleman JS, Lee HK, & Roman RJ.** (1995). Spontaneous self-descriptions and ethnic identities in individualistic and collectivistic cultures. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69(1): 142-152.
- Rohner, R. P., Khaleque, A. & Cournoyer, D. E.** (2005). Parental Acceptance-Rejection: theory, methods, cross-cultural evidence, and implications. *Ethos*, 33(3), 299–334.
- Rohner, R.P.** (1975). They Love Me, They Love Me Not: A Worldwide Study of the Effects of Parental Acceptance and Rejection. *New Haven, CT: HRAF Press.*
- Ryan, R. M. & Deci, E. L.** (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55, 68–78.
- Ryff, C. D.** (1989). Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being, *Journal of Personality and Social Psychology*, 57, (6),1069-1081.
- Ryff, C. D. & Keyes, C. L. M.** (1995). The structure of psychological well-being revisited. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69(4), 719–727.

- Ryff, C. D. & Singer, B. H.** (2008). Know Thyself and Become What You Are: A Eudaimonic Approach to Psychological Well-Being. *Journal of Happiness Studies*, 9(1), 13–39.
- Sampson, E. E.** (2000). Reinterpreting individualism and collectivism: Their religious roots and monologic versus dialogic person-other relationship. *American Psychologist*, 55(12), 1425-1432.
- Saygılı, G., Kesecioğlu, T. İ. & Kırıktaş, H.** (2015). Eğitim düzeyinin benlik saygısı üzerindeki etkisinin incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 210-217.
- Schlechter, M. & Milevsky, A.** (2010). Parental Level of Education: Associations with Psychological Wellbeing. *Academic Achievement and Reasons for Pursuing Higher Education in Adolescence. Educational Psychology*, 30(1), 1-10.
- Seven, S.** (2008). *Çocuk ruh sağlığı* (1. Baskı). Ankara: Pegem Net Yayıncılık.
- Sezer Ö.** (2010). Ergenlerin Kendilik Algılarının Anne Baba Tutumları ve Bazı Faktörlerle İlişkisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 1*, 1-19.
- Sezer, Ö. & Oğuz, V.** (2010). Üniversite Öğrencilerinde Kendilerini Değerlendirmelerinin Ana Baba Tutumları ve Bazı Sosyo Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(3).
- Singelis, T. M.** (1994). The measurement of independent and self-construals. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 20, 580-591.
- Soenens, B., Elliot, A. J., Goossens, L., Vansteenkiste, M., Luyten, P. & Duriez, B.** (2005). The intergenerational transmission of perfectionism: parents' psychological control as an intervening variable. *Journal of Family Psychology*, 19(3), 358–366.
- Someya, T., Uehara, T., Kadowaki, M., Tang, S. W. & Takahashi, S.** (1999). Characteristics of perceived parenting styles in Japan using the EMBU scale. *Acta Psychiatr Scand*, 100, 258-262.
- Soyyigit, Z.S.** (2019). Gençlerin Sosyal Sorumluluk Çalışmalarına Gönüllü Katılımlarıyla Algılanan Ebeveyn Tutumları, Motivasyon ve İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Sönmez, G.** (2014). Ergenlerde İletişim Becerileri ve Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Steinberg, L., & Silverberg, S. B.** (1986). The vicissitudes of autonomy in early adolescence. *Child Development*, 57, 841-851.
- Steinberg, L., Elmen, J., & Mounts, N.** (1989). Authoritative parenting, psychosocial maturity, and academic success among adolescents. *Child Development*, 60, 1424-1436.
- Stephens, M. A.** (2009). Gender Differences In Parenting Styles And Effects On The Parent Child Relationship. Yayınlanmamış Onur Tezi, Texas State University, Texas.

- Sunar, D.** (2002). Change and continuity in the Turkish middle class family. (E. Özdalga & R. Liljestrom, Ed.), *Autonomy and dependence in family: Turkey and Sweden in critical perspective* (s.219-240). Istanbul: Swedish Research Institute,
- Sunar, D.** (2009). Mothers' and Fathers' Child-Rearing Practices and Self-Esteem in Three Generations of Urban Turkish Families. (S. Bekman & A. Koç, Ed.), *Perspectives on Human Development, Family and culture* (s. 126-139). Cambridge University Press.
- Sümer,N., Aktürk, E.G., & Helvacı, E.** (2010). Anne-Baba Tutum ve Davranışlarının Psikolojik Etkileri: Türkiye'de Yapılan Çalışmalara Toplu Bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13 (25), 42-59.
- Şahin, B.** (2011). Effect Of Culture And Self Construal On Memory Development: Mother-Child Conversations İn Eastern Turkey, Western Turkey And The United States. *Unpublished doctoral dissertation, University of New Hampshire*. New Hampshire.
- Şahin, M.** (2013). Affedicilik ile Psikolojik İyi Olma Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Şanlı D., & Öztürk C.** (2015). Anne Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumları ve Tutumlar Üzerine Kültürün Etkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi* 8 (4): 240-6.
- Timur, M.S.** (2008). Boşanma Sürecinde Olan ve Olmayan Evli Bireylerin Psikolojik İyi Oluş Düzeylerini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Topuz, C.** (2013). Üniversite Öğrencilerinde Özgeciliğin Öznel İyi Oluş Ve Psikolojik İyi Oluş İle İlişkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Fatih Üniversitesi, İstanbul.
- Tortumluoğlu G.** (1999). Annelerin Aile Kavramını Algılaması ve Bunun Çocuk Yetiştirme Tutumuna Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Torucu, B.** (1990). 13-14 Yaşındaki Gençlerin Sosyo-Ekonoik Düzeyi ve Anne-Baba Tutumlarındaki Farklılıkların Belirlenip Benlik Saygısına Etkisinin Araştırılıp Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Triandis HC., McCusker C., & Hui CH.** (1990). Multimethod probes of individualism and collectivisim. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59: 1006-1020.
- Triandis, H. C.** (1995). *Individualism and Collectivism*. Boulder, Colo.: Westview Press.
- Turgut, T.** (2019). Üniversite Öğrencilerinde Aile İklimi ve İyi Oluş Arasındaki İlişkide Benlik Kurgularının Aracı Rolünün İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Tutar, H.** (2014). *Sosyal Psikoloji*. (2. Baskı). Ankara: Seçkin.

- Tutar, H.** (2016). *Sosyal Psikoloji: Kavramlar ve Kuramlar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Tuzgöl, D. M.** (2010). Güney Afrika Ve Türkiye'deki Üniversite Öğrencilerinin Bazı Değişkenlere Göre Öznel İyi Oluş ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 25, 75-90.
- Tütüncü, M.** (2012). Yönetici ve Çalışanların Psikolojik İyi Olma Ve Stres Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Uzun, D.** (2019). Patolojik Endişenin Yordanmasında Algılanan Ebeveyn Tutumları, Kişilik Özellikleri, Üstbilişler ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Uzunel, A.** (2016). Lise Öğrencilerinin Anne Baba Tutumları İle Mükemmelliyetçi Öz-sunum Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Wang, Q., & Tamis-LeMonda, C.S.** (2003). Do Child-Rearing Values In Taiwan And The United States Reflect Cultural Values Of Collectivism And Individualism?. *Journal of Cross-Cultural Research*, 34, 629-642.
- Weiten, W., Hammer, E. Y., & Dana S. D.** (2016). *Psikoloji ve Çağdaş Yaşam: İnsan Uyumu*. (E. İkiz, & İ. Boyacıoğlu Çev.) Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık. (2015).
- Yaban, E.H.** (2017). Ergenler ve Beliren Yetişkinlerde Sosyal Değer Yöneliminin Gelişimsel, Sosyal-Bilişsel ve Bağlamsal Bir Model Çerçevesinde İncelenmesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yağmurlu, B., Çıtlak, B., Dost, A., & Leyendecker, B.** (2009). Türk Annelerin Çocuk Sosyalleştirme Hedeflerinde Eğitime Bağlı Olarak Gözlemlenen Farklılıklar. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24 (63), 1-15.
- Yamada, A-M., & Singelis, T.** (1999). Biculturalism and self-construal. *International Journal of Intercultural Relations*, 23(5), 697-709.
- Yaprak, B.** (2007). İlköğretim Öğrencilerinin Algıladıkları Anne-Baba Tutumunun Diskriminant Analiziyle Belirlenmesi ve Benlik Saygısı İle Olan İlişkinin Değerlendirilmesi Üzerine Bir Uygulama. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Yavuzer, H.** (1986). *Ana-baba ve çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H.** (1990). *Ana- baba okulu* (12. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H.** (1990). *Yaygın Anne Baba Tutumları, Ana-Baba Tutumları*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H.** (2004). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H.** (2014). *Ana Baba Okulu* (19. Baskı).İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Yazıcı, Y.** (2018). Algılanan Ana Baba Tutumlarının Duygusal Empati Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Yenihayat, T.** (2011). Üniversite Öğrencilerinin Kimlik Statüleri, Kişilik Özellikleri ve Algıladıkları Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yılmaz, A.** (2000). *Eşler arasındaki uyum ve çocuğun algıladığı anne-baba tutumu ile çocukların, ergenlerin ve gençlerin akademik başarıları ve benlik algıları arasındaki ilişkiler*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz, A.** (2009). İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin anne baba tutumları ile kararsızlık düzeyleri arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yılmaz, S.** (2018). Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Günlük Hayattaki Yansımaları: Çorum/Alaca Örneği. *İmgelem*, (2), 55-76.
- Yılmaz, Y.** (2007). Anne-Baba Tutumları İle İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Okul Başarısı ve Özerkliklerinin Gelişimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yiğit Demir, K.** (2018). Ergenlik ve Yetişkinlik Dönemlerinde Bilişsel Duygu Düzenleme, Algılanan Ebeveyn Tutumu ve Algılanan Sosyal Destek İle Psikolojik Belirti Düzeyi İlişkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara.
- Yörükoğlu, A.** (2019). *Gençlik çağı/ Ruh sağlığı ve ruhsal sorunlar*. İstanbul: Özgür yayınları.
- Yücel, Y.** (2013). Ortaokul Öğrencilerinin Algıladıkları Anne-Baba Tutumlarının Benlik Saygısı ve Öğrenilmiş Çaresizlik İle İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi, Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

EKLER

Ek-1: Etik Kurul Onay Formu

T.C
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
YÖNETİM KURULU KARARI ÖRNEĞİ

Karar No : 2021/08
Tarih : 05.03.2021
Saat : 10.00
Yer : Dijital

KARAR:

37. Enstitümüz Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans programı öğrencileri ile ilgili Ana Bilim Dalı Başkanlığından gelen tez konusu önerileri görüşüldü. Yapılan görüşme sonunda; adı geçen öğrencilerin *Istanbul Gedik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin 9/1 maddesi uyarınca* aşağıdaki tabloda belirtilen tez konularının uygun olduğuna katılanların oy birliği ile karar verildi.

Sıra	Öğrenci numarası	Adı Soyadı	Öğrenim Gördüğü Ana Bilim Dalı / Program	Tez/Proje Danışmanı	Dönem Projesi/ Tez	Tez/Proje Konusu	Kabul/ Ret
1	191287007	Merve Sevim Özgür	Klinik Psikoloji (Tezli)	Dr. Öğr. Üyesi Nurgül YAVUZER	Tez	Yetişkin Bireylerde Algınan Ebeveyn Tutumları ile Benlik Kurguları ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	Kabul
2	191287015	Alper Demir	Klinik Psikoloji (Tezli)	Dr. Öğr. Üyesi Emine Umut Yıldız TANYERİ	Tez	Çok Boyutlu Mükemmeliyetçi ve Anksiyete Arasındaki İlişki : Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma	Kabul

Aşlı Gibidir
Umran SARAC
Enstitü Sekreteri

Ek-2: Kişisel Bilgi Formu

Size uygun olan maddeleri işaretleyiniz. Ayrıca boş bırakılan alanları size uygun olacak şekilde doldurunuz.

1. Cinsiyetiniz

Kadın () Erkek ()

2. Yaşınız:

3. Eğitim durumunuz: Okuryazar() İlkokul mezunu() Ortaokul mezunu()

Lise mezunu() Üniversite öğrencisi/mezunu ()

4. Herhangi bir işte çalışıyor musunuz? Evet() Hayır()

5. Aylık geliriniz (..... TL)

6. Medeni durumunuz: Evli() Bekar()

7. Annenizin eğitim durumu:

Okuryazar() Okuryazar değil() İlkokul mezunu() Ortaokul mezunu()

Lise mezunu() Üniversite mezunu ()

8. Babanızın eğitim durumu:

Okuryazar değil() Okuryazar() İlkokul mezunu() Ortaokul mezunu()

Lise mezunu() Üniversite mezunu()

9. Yaşadığınız şehir:

10. Sizi anne ve babanız mı büyüttü?

() Evet () Hayır

11. Hayır ise sizi kim büyüttü :

12. Geçmişte hiç psikiyatrik tedavi gördünüz mü? Evet() Hayır()

Evetse belirtiniz

13. Son 6 ay içinde psikiyatrik tedavi gördünüz mü? Evet() Hayır()

Evetse belirtiniz.....

Ek-3: Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği-Çocuk Formu (KAET-Ç)

Aşağıda çocukluğunuz ile ilgili bazı ifadeler yer almaktadır. Anketi doldurmadan önce aşağıdaki yönergeyi lütfen dikkatle okuyunuz:

1. Anketi doldururken, anne ve babanızın size karşı olan davranışlarını nasıl algıladığınızı hatırlamaya çalışmanız gerekmektedir. Anne ve babanızın çocukken size karşı davranışlarını tam olarak hatırlamak bazen zor olsa da, her birimizin çocukluğumuzda anne ve babamızın kullandıkları tutumlara ilişkin bazı anılarımız vardır.

2. Her bir soru için anne ve babanızın size karşı davranışlarına uygun seçeneği yuvarlak içine alın. Her soruyu dikkatlice okuyun ve muhtemel cevaplardan hangisinin sizin için uygun cevap olduğuna karar verin. Soruları anne ve babanız için ayrı ayrı cevaplayın.

1. Anne ve babam, nedenini söylemeden bana kızarlardı ya da ters davranırlardı.

	Hiç bir zaman	Arada Sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

2. Anne ve babam beni överlerdi.

	Hiç bir zaman	Arada Sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

3. Anne ve babamın yaptıklarım konusunda daha az endişeli olmasını isterdim.

	Hiç bir zaman	Arada Sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

4. Anne ve babam bana hak ettiğimden daha fazla fiziksel ceza verirlerdi.

	Hiç bir zaman	Arada Sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4

Baba 1 2 3 4

5. Eve geldiğimde, anne ve babama ne yaptığının hesabını vermek zorundaydım.

	Hiç bir zaman	Arada Sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4

Baba 1 2 3 4

6. Anne ve babam ergenliğimin uyarıcı, ilginç ve eğitici olması için çalışırlardı.

	Hiç bir zaman	Arada Sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4

Baba 1 2 3 4

7. Anne ve babam, beni başkalarının önünde eleştirirlerdi.

	Hiç bir zaman	Arada Sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4

Baba 1 2 3 4

8. Anne ve babam, bana bir şey olur korkusuyla başka çocukların yapmasına izin verilen şeyleri yapmamı

yasaklardı.

	Hiç bir zaman	Arada Sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4

Baba 1 2 3 4

9. Anne ve babam, her şeyde en iyi olmam için beni teşvik ederlerdi.

	Hiç bir zaman	Arada Sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4

Baba 1 2 3 4

10. Anne ve babam davranışları ile, örneğin üzgün görünerek, onlara kötü davrandığım için kendimi suçlu hissetmeme neden olurlardı.

	Hiç bir zaman	Arada Sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

11. Anne ve babamın bana bir şey olacağına ilişkin endişeleri abartılıydı.

	Hiç bir zaman	Arada Sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

12. Benim için bir şeyler kötü gittiğinde, anne ve babamın beni rahatlatmaya ve yüreklendirmeye çalıştığını hissettim.

	Hiç bir zaman	Arada Sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

13. Bana ailenin “yüz karası” ya da “günah keçisi” gibi davranılırdı.

	Hiç bir zaman	Arada Sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

14. Anne ve babam, sözleri ve hareketleriyle beni sevdiklerini gösterirlerdi.

	Hiç bir zaman	Arada Sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

15. Anne ve babamın, erkek ya da kız kardeşimi(lerimi) beni sevdiklerinden daha çok sevdiklerini hissedirdim.

	Hiç bir zaman	Arada Sırada	Sık sık	Her zaman
--	----------------------	---------------------	----------------	------------------

Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

16. Anne ve babam, kendimden utanmama neden olurdu.

	Hiç bir zaman	Arada Sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

17. Anne ve babam, pek fazla umursamadan istediğim yere gitmeme izin verirdi.

	Hiç bir zaman	Arada Sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

18. Anne ve babamın, yaptığım her şeye karıştıklarını hissedirdim.

	Hiç bir zaman	Arada Sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

19. Anne ve babamla, aramda sıcaklık ve sevecenlik olduğunu hissedirdim.

	Hiç bir zaman	Arada Sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

20. Anne ve babam, yapabileceklerim ve yapamayacaklarımla ilgili kesin sınırlar koyar ve bunlara titizlikle uyarlardı.

	Hiç bir zaman	Arada Sırada	Sık sık	Her zaman
--	----------------------	---------------------	----------------	------------------

Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

21. Anne ve babam, küçük kabahatlerim için bile beni cezalandırırlardı.

	Hiç bir zaman	Arada Sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

22. Anne ve babam, nasıl giyinmem ve görünmem gerektiği konusunda karar vermek isterlerdi.

	Hiç bir zaman	Arada Sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

23. Yaptığım bir şeyde başarılı olduğumda, anne ve babamın benimle gurur duyduklarını hissedirdim.

	Hiç bir zaman	Arada Sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

Ek-4: Aile İçinde Özerk-İlişkisel Benlik Ölçeği

Aşağıda 22 cümle vardır ve her bir cümlenin altında cevaplarınızı işaretlemeniz için 1'den 5' e kadar rakamlar verilmiştir. Her cümledeki ifade için, gençlik yıllarınızı düşünerek, büyüdüğünüz ailenizle olan ilişkinizi göz önüne alarak, size en uygun olanı belirtmek için rakamlardan yalnız bir tanesini işaretleyiniz.

(1) Kesinlikle Katılmıyorum, (2) Katılmıyorum, (3) Kararsızım, (4) Katılıyorum, (5) Kesinlikle Katılıyorum

		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Kendimi ailemden bağımsız hissediyorum.	1	2	3	4	5
2	Genellikle ailemin isteklerini kabul etmeye çalışırım.	1	2	3	4	5
3	Ailemin düşündüğü şekilde düşünmek zorunda değilim.	1	2	3	4	5
4	İnsanlar gelecek planları için ailelerinden onay almalıdırlar.	1	2	3	4	5
5	Ailemin katılmayacağı kararlar almaktan kaçınırım.	1	2	3	4	5
6	Kişisel sorunlarda, ailemin kararlarını kabul ederim.	1	2	3	4	5
7	Ailemin kabul etmediği biriyle yakın olmam.	1	2	3	4	5
8	Kararlarımı ailemden bağımsız olarak kolayca veremem.	1	2	3	4	5
9	Ailemin isteklerine göre kararlarımı kolayca değiştirebilirim.	1	2	3	4	5
10	Ailemle ilişkimde belli bir mesafeyi korumayı tercih ederim.	1	2	3	4	5

11	Zor zamanlarda, ailemin benimle birlikte olacağını bilmek isterim.	1	2	3	4	5
12	Ailemle geçirdiğim zaman benim için önemli değildir.	1	2	3	4	5
13	Kendini aileye yakın hissetmek iyi bir şeydir.	1	2	3	4	5
14	Ailem benim ilk önceliğimdir.	1	2	3	4	5
15	Kendimi aileme çok bağlı hissediyorum.	1	2	3	4	5
16	Ailemle ilişkim kendimi huzurlu ve güvende hissetmemi sağlıyor.	1	2	3	4	5
17	Aileme çok yakınım.	1	2	3	4	5
18	Ailemle çok zaman geçirmekten hoşlanmıyorum.	1	2	3	4	5
19	Kişi ailesine değer verse dahi kendi fikirlerini belirtmekten çekinmemelidir.	1	2	3	4	5
20	Kişi ailesine çok yakın olup aynı zamanda kendi kararlarını verebilir.	1	2	3	4	5
21	Kişi kendini hem ailesinden bağımsız hem de ailesine duygusal olarak bağlanmış hissedebilir.	1	2	3	4	5
22	Kişi ailesine bağlı olup aynı zamanda fikir ayrılıkları için saygı bekleyebilir.	1	2	3	4	5

Ek 5. Psikolojik İyi Oluş Ölçeği (PIÖ)

Lütfen her cümleyi ayrı ayrı dikkatle okuyup, bunlara ne kadar katıldığınızı belirleyin. Her ifadeye katılma derecenizi, yandaki bölümde sayılardan birinin üzerine çarpı (X) işareti koyarak belirleyiniz.

	Kesimlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Biraz katılmıyorum	Kararsızım	Biraz katılıyorum	Katılıyorum	Kesimlikle katılıyorum
1.Amaçlı ve anlamlı bir yaşam sürdürüyorum.	1	2	3	4	5	6	7
2.Sosyal ilişkilerim destekleyici ve tatmin edicidir.	1	2	3	4	5	6	7
3.Günlük aktivitelereime bağlı ve ilgiliyim.	1	2	3	4	5	6	7
4.Başkalarının mutlu ve iyi olmasına aktif olarak katkıda bulunurum.	1	2	3	4	5	6	7
5.Benim için önemli olan etkinliklerde yetenekli ve yeterliyim.	1	2	3	4	5	6	7
6.Ben iyi bir insanım ve iyi bir hayat yaşıyorum.	1	2	3	4	5	6	7
7.Geleceğim hakkında iyimserim.	1	2	3	4	5	6	7
8.İnsanlar bana saygı duyar.	1	2	3	4	5	6	7

ÖZGEÇMİŞ

AD-SOYAD: Merve SEVİM ÖZGÜR

EĞİTİM DURUMU:

- 2022: İstanbul Gedik Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans
- 2018: İstanbul Medipol Üniversitesi Psikoloji Bölümü Lisans

MESLEKİ DENEYİM:

- 2021-2022: Renkli Kalemler Anaokulu, İstanbul- Yarı Zamanlı Psikolog
- 2020-2021: Kartal Belediyesi Kadın Danışma Merkezi, İstanbul- Yüksek lisans staj programı ve süpervizyon kapsamında psikolog olarak görev almıştır.
- 2019-2020: Özel Nisan Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, İstanbul- Tam Zamanlı Psikolog
- 2017-2018: İstanbul Yedikule Göğüs Hastalıkları ve Göğüs Cerrahisi Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İstanbul-Stajyer Psikolog lisans eğitimi kapsamında
- 2017: Kim Psikoloji Psikolojik Danışmanlık Merkezi, İstanbul- Eğitim Koordinatörlüğü ve Ofis Stajyeri

EĞİTİM & SERTİFİKALAR

- Psikanalitik Perspektifte Kişilik Bozuklukları Eğitimi, Süre Sınırlı Psikanalitik Psikoterapi Eğitimi, Duygu Odaklı Bireysel ve Çift Terapisi Eğitimi, Psikodinamik Psikoterapi Uygulama Teknikleri, Wisc-r Zeka Testi Eğitimi, Denver 2 Gelişimsel Tarama Testi, Çocuk Değerlendirme Objektif Testler Eğitimi, Çocuk Değerlendirme Projektif Testler ve Anamnez Alma Eğitimlerini almıştır.